030
ANK
LEKSIKONID

See on kirev teatmeteos ajaloost, kultuurist, loodusest, spordist ja üleüldse asjadest, mida kõik peaksid teadma. Samas on siin teemasid, mida tunnevad vähesed, ja mõned, ilma milleta saab väga hästi hakkama. Muuhulgas on raamatus:

EESTI OLÜMPIAVÕITJAD
TOIDUS KASUTATAVAD LISAAINED
INTERNETIS LEIDUVAD LÜHENDID
SURMAPATUD
LINNUD JA LOOMAD LIPPUDEL
NUMBRITEGA KÕNEKÄÄNUD
EESTI MEEDIAKANALITE OMANIKUD
MAAILMA KLIIMAVÖÖTMED
LOOMAHÄÄLITSUSED ERI KEELTES
JAMES BONDI SÕIDUKID
MINERAALIDE KÕVADUSASTMIK
MAAILMA NAISPRESIDENDID
"HAMLET" EESTI TEATRITES

9 789985 624555
TÄNAPÄEV

VIIMSI RAAMATUKOGU
1511 024846

Väike vestlusleksikon

Christian Ankowitsch

Väike vestlusleksikon

Christian Ankowitsch

DR ANKOWITSCHI VÄIKE VESTLUSLEKSIKON

Kujundanud Cosima Schneider
Illustreerinud Andreas Karner

Saksa keelest tõlkinud
Toomas Huik

KUSTUTATUD
11. 06. 2026
Viimsi Raamatukogu

TÄNAPÄEV

030
ANK

KUSTUTATUD
Viimsi Raamatukogu

Originaali tiitel:
Christian Ankowitsch
Dr. Ankowitschs
Kleines Konversationslexikon
Gestaltet von Cosima Schneider
Mit 22 Illustrationen von Andreas Karner
Eichborn, Frankfurt am Main

Toimetaja: Armand Torm

Copyright © Eichborn AG, Frankfurt am Main, 2004
Tõlge eesti keelde © Toomas Huik ja Tänapäev 2007

www.tnp.ee
Trükitud OÜ Greif trükikojas

ISBN 978-9985-62-455-5

LEOPOLDILE

Mõned iseäralikud leksikonid

„ZEDLERI SUUR TÄIELIK KÕIGI TEADUSTE JA KUNSTIDE UNIVERSAALLEKSIKON"
(„Zedlers Grosses vollständiges Universal-Lexikon aller Wissenschaften und Künste").
1732–1754. Johann Heinrich Zedler. 64 köidet. Ilmus 22 aastaga.
Esimene saksakeelne entsüklopeedia. Varem polnud Lääne-Euroopas nii mahukat teatmeteost välja antud. Täiuslikkuse taotlus.

„ÖKONOOMILINE ENTSÜKLOPEEDIA EHK RIIGI-, LINNA-, KODU- JA PÕLLUMAJANDUSE ÜLDINE SÜSTEEM TÄHESTIKULISES JÄRJESTUSES"
(„Oekonomische Encyklopädie oder allgemeines System der Staats-, Stadt-, Haus- u. Landwirtschaft in alphabetischer Ordnung").
1773–1858. 242 köidet. Ilmus 85 aastaga.
htpp://www.kruenitz1.uni-trier.de.
Loobumine kõikehõlmava entsüklopeedia põhimõttest. Ühtede kaante vahele on kokku võetud kõik kaasaegsed teadmised loodusteadustest ja tehnikast.

„ÜLDINE TEADUSE JA KUNSTIDE ENTSÜKLOPEEDIA"
(„Allgemeine Encyklopädie der Wissenschaft und Künste").
1818–1889. Johann Samuel Ersch & Johann Gottfried Gruber. 168 köidet. Ilmus 71 aastaga.
Läbi aegade suurim Saksamaal välja antud filosoofia- ja kultuurientsüklopeedia. Selle kirjastamine lõpetati pärast 168. köidet, täheühendi *ph* juures. Pikim artikkel on „Kreeka" – 3368 lehekülge (köited 80–87).

„ÜLDINE SAKSA BIOGRAAFIALEKSIKON"
(„Allgemeine Deutsche Biographie" – ADB).
1875–1912. 55 köidet ja register. Ilmus 37 aastaga.
Ajaloolis-biograafiline leksikon, pakub teavet saksa keeleruumis silma paistnud isikute kohta. 1953. aastal hakkas ilmuma „Uus Saksa biograafialeksikon" („Neue Deutsche Biographie" – NDB), mis on jõudnud 21. köiteni (Pütter–Rohlfs).

„PAULY KLASSIKALISE MUINASTEADUSE REAALENTSÜKLOPEEDIA"
(„Paulys Realencyklopädie der classischen Altertumswissenschaft").
1894–2000. 50 köidet. Ilmus 106 aastaga.
Klassikalist muinasteadust ja selle retseptsiooni käsitlev standardteatmeteos. Sisaldab ümmarguselt 100 000 märksõna, täiendust ja parandust.

„AUSTRIA ARHITEKTUUR 20. SAJANDIL"
(„Österreichische Architektur im 20. Jahrhundert").
Alustas ilmumist 1965. Friedrich Achleitner. 4 köites. 39 aastaga on ilmunud 2 köidet.
Kirjaniku ja arhitektuuriajaloolase Achleitneri elutöö. Selle väljaandmine venib, kuna autor ei suuda tohutu ainesega kuidagi toime tulla. 1970. aastaks kavandatud 1. köide ilmus alles 1980. Teost iseloomustab täiuslikkuse- ja autentsusetaotlus. Ilmumata on (ning tundub, et jäävadki) Viini-köide ja Alam-Austria köide.

„SCHOTTI VARIALEKSIKON"
(„Schott's Original Miscellany").
2002. Ben Schott. Ühes köites. 159 lk.
Trükitud leksikoni viimane aste. Piirdub omal ajal riiuleid täitnud raamatute assotsiatiivse osundamisega. Adekvaatne reageering inimese teadmiste ja teadmatuse kasvule.

WIKIPEDIA.
Alates 2001. Wikimedia Foundation, Florida/USA
http://et.wikipedia.org/wiki/esileht – eestikeelne Vikipeedia.
Mitmekeelne Interneti-entsüklopeedia, kus iga lugeja võib uusi artikleid kirjutada ja olemasolevaid parandada. Seni kõige paljutõotavam, igal juhul kõige vähem hullumeelne katse kogu maailma teadmisi ühte kohta koguda ja üldsusele kättesaadavaks teha.

Aadama ja Eeva pojad

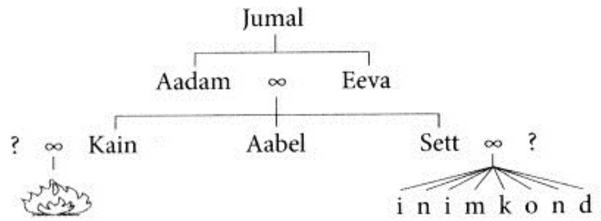

Meie kõigi ürgesivanematel Aadamal ja Eeval oli esialgu kaks poega. Siis juhtus peres õnnetus. Kadedusest tappis Kain oma venna Aabeli ja temast sai vägivaldse kurjategija võrdkuju.

Vähem tähelepanu on pälvinud nende kolmas ja viimane poeg Sett. Aga kuna Aabelil polnud lapsi ja Kaini järeltulijad olid saatanast, siis põlvneb kogu inimkond hoopiski Setist. Piiblis kirjutatakse selle kohta: „Ja Aadam sai taas ühte oma naisega, kes tõi ilmale poja, ja pani temale nimeks Sett, öeldes: „Jumal andis mulle teise järeltulija Aabeli asemele, kelle Kain oli tapnud." Ja Setile sündis ka poeg, ja ta pani temale nimeks Enos." (1. Moosese raamat 4, 25–26)

Kes oli Seti naine ja kust ta ilmus, sellest Piibel vaikib. Mainitakse vaid, et Sett ise elas 912-aastaseks.

Ametivanne, vanne, tõotus

Saksa ametivanne: „Ma vannun pühendada oma jõu saksa rahva hüvangule, talle kasu tuua ning teda kahju eest kaitsta, austada ja järgida põhiseadust ja liitvabariigi seadusi, täita kohusetruult oma ülesandeid ja olla igaühe vastu õiglane. (Selles aidaku mind Jumal.)."

Saksamaa LV põhiseaduse artikli 56 järgi peavad parlamendi – Bundestagi – ees ametivande andma liitvabariigi president, kantsler ja kõik valitsuse liikmed.

Šveitsi vanne: „Ma vannun kõigevägevama Jumala nimel, et järgin põhiseadust ja seadusi ning täidan kohusetruult oma ametiülesandeid."

13. detsembril 2000. aastal vastu võetud Šveitsi Konföderatsiooni Liidukogu (parlamendi) seaduse järgi peab iga Liidukogu liige enne ametisseastumist andma kas vande või tõotuse. Tõotust eristab vandest ainult sõnade „kõigevägevama Jumala nimel" ärajätmine. Isik, kes keeldub vannet või tõotust andmast, peab ametikohast loobuma.

Austria tõotus: „Ma tõotan pühalikult, et järgin täpselt vabariigi põhiseadust ja kõiki seadusi ning täidan ausalt oma kohustusi."

Austria Vabariigi põhiseaduse artikli 62 lõige 1 järgi annab liidupresident selle tõotuse Liidukogu (parlamendi) ees.

Eesti ametnike vanne: „Tõotan olla ustav Eesti põhiseaduslikule korrale ning kohusetundlikult ja täpselt täita ülesandeid, milleks usaldatud amet mind kohustab. Tean, et avaliku teenistuse eetikakoodeksi ja teenistuskohustuste rikkumise eest on seadus kehtestanud vastutuse." (Avaliku teenistuse seadus)

Vastus ülimale küsimusele elust, universumist ja kõigest

```
      42      424242
    4242    42    42
  42  42    42    42
42    42          42
  42  42      4242
42 42 42 42   42
      42      42
      42      42424242
```

Nii vastab sellele küsimusele arvuti „Deep Thought" Douglas Adamsi romaanis „The Hitchhiker's Guide to Galaxy" („Pöidlaküüdi teejuht Galaktikas") pärast 7,5 miljonit aastat kestnud arvutamist.

Kui vastus käes, teeb kompuuter ettepaneku, et temalt küsitaks midagi täpsemas sõnastuses. Selleks ehitatakse veel suurem kompuuter – Maa. Aga viis minutit enne õige vastuse saamist (pärast 10 miljonit aastat kestnud arvutamist) lasevad vogonitest ehitajad Maa õhku, sest see jääb ette planeetidevahelisele kiirteele.

Muide, Adamsi romaan algabki maailma lõpuga.

Klassikalised sambad

KREEKA SAMBAD: dooria sammas; joonia sammas ja selle alaliigid – Atika joonia sammas ning Väike-Aasia joonia sammas; korintose sammas.
ROOMA SAMBAD: Rooma dooria sammas ja selle alaliik Toscana sammas; Rooma joonia sambad; komposiitkapiteel (korintose akantuskarikasse on tupestatud joonia diagonaalkapiteel).

Üheksakümmend üheksa -loogiat

ANESTESIOLOOGIA – tuimastusõpetus.
ANGELOLOOGIA – õpetus inglite väidetavast olemasolust.
ANGIOLOOGIA – vere- ja lümfisoonteõpetus.
ANTROPOLOOGIA – teadus inimesest kui liigist.
ARAHNOLOOGIA – ämblikulaadsetega tegelev zooloogia haru.
ARHEOLOOGIA – muinasteadus.
ASSÜRIOLOOGIA – kiilkirja kasutanud rahvaste keelt, ajalugu ja kultuuri uuriv teadus.
ASTROLOOGIA – tähetarkus.
BIBLIOLOOGIA – raamatuteadus.
BIOLOOGIA – elusloodus teadus.
BRÜOLOOGIA – samblateadus.
DEMONOLOOGIA – õpetus deemonite ehk kurjade vaimude väidetavast olemasolust.
DERMATOLOOGIA – õpetus nahahaigustest.
EGÜPTOLOOGIA – Vana-Egiptuse ajalugu ja kultuuri uuriv teadus.
EMBRÜOLOOGIA – õpetus loote arenemisest.
ENDOKRINOLOOGIA – teadus sisenõristusnäärmetest.
ENSÜMOLOOGIA – ensüümiõpetus.
ENTOMOLOOGIA – putukateadus.
EPIDEMIOLOOGIA – taudiõpetus.
EPISOTOLOOGIA – loomataudiõpetus.
ETIOLOOGIA – haigusepõhjuseõpetus.
ETNOLOOGIA – rahvateadus.
ETOLOOGIA – loomade käitumise uurimine.
ETÜMOLOOGIA – sõnade päritolu õpetus.
FARMAKOLOOGIA – teadus ravimite toimest organismile.
FENOLOOGIA – teadusharu, mis uurib looduse aastaajalise arenemise reeglipära.
FENOMENOLOOGIA – õpetus teadvuse fenomenidest.
FILOLOOGIA – keele- ja kirjandusteadus.

FONOLOOGIA – foneemiõpetus.
FRASEOLOOGIA – õpetus fraseologismidest.
FÜSIOLOOGIA – teadus organismi ja selle elundite talitlusest.
GEENIALOOGIA – põlvnemisõpetus.
GEOKRONOLOOGIA – geoloogiline ajaarvamine.
GEOLOOGIA – teadus maakoore ehitusest ja ajaloost.
GERONTOLOOGIA – inimese vananemist uuriv teadus.
HERPETOLOOGIA – roomajaid käsitlev zooloogia haru.
HISTOLOOGIA – koeõpetus.
HÜDROLOOGIA – teadusharu, mis uurib looduslikku vett ja veeringet.
IHTÜOLOOGIA – kalateadus.
JAAPANOLOOGIA – Jaapanit ja jaapanlasi uuriv teadus.
KARDIOLOOGIA – südame ja veresoonkonna ehitust ning talitlust käsitlev arstiteaduse haru.
KINESIOLOOGIA – inimese liikumise mehaanikat uuriv bioloogia haru.
KLIMATOLOOGIA – kliimateadus.
KOSMOLOOGIA – õpetus universumi ehitusest, arengust ja seaduspärasustest.
KRIMINOLOOGIA – õpetus kuritegevuse põhjustest ja selle vältimise vahenditest.
KRONOLOOGIA – nähtuste v sündmuste dateerimise ja järjestamise õpetus.
KRÜPTOLOOGIA – salakirjateadus.
KÜNOLOOGIA – koerateadus.
LEKSIKOLOOGIA – sõna- ja sõnavaraõpetus.
METEOROLOOGIA – ilmastikuteadus.
METODOLOOGIA – meetodiõpetus.
METROLOOGIA – vanaaegseid mõõte uuriv teadus.
MINERALOOGIA – mineraaliteadus.
MORFOLOOGIA – vormiõpetus.
MUSEOLOOGIA – muuseumiteadus.
MÜKOLOOGIA – seeneteadus.
MÜTOLOOGIA – müüditeadus.
NEUROLOOGIA – närvisüsteemiteadus.
NEUROFÜSIOLOOGIA – närvitalitlusteadus.
NEUROPATOLOOGIA – närvihaiguste teadus.
NUMEROLOOGIA – õpetus numbrite maagilistest omadustest.
OFTALMOLOOGIA – silma ja silmahaiguste õpetus.
ONKOLOOGIA – kasvajateadus.
ONTOLOOGIA – olemisõpetus.
OOLOOGIA – munateadus.
ORNITOLOOGIA – linnuteadus.
OSTEOLOOGIA – luuteadus.
PALEONTOLOOGIA – kivististeteadus.
PARAPSÜHHOLOOGIA – meeltevälise tunnetuse uurimine.
PARASITOLOOGIA – teadus parasiitidest.

Patoloogia – haigusõpetus.
Pedoloogia – lapseteadus.
Petroloogia – kivimiteadus.
Pneumatoloogia – õpetus Pühast Vaimust.
Pneumoloogia – kopsuhaigusi käsitlev arstiteaduse haru.
Politoloogia – poliitikateadus.
Pomoloogia – puuvilja- ja marjasortide teadus.
Psühholoogia – teadus psüühikast.
Pulmonoloogia – õpetus hingamiselundite haigustest.
Radioloogia – kiirgus- ja kiiritusõpetus.
Reoloogia – aine voolavust uuriv teadus.
Röntgenoloogia – röntgenikiirte ja nende rakenduse õpetus.
Seismoloogia – maavärinaid uuriv geofüüsika haru.
Sinoloogia – Hiinat ja hiinlasi uuriv teadus.
Sotsioloogia – ühiskonna ja sotsiaalsete rühmitiste talitlust ning inimeste sotsiaalse käitumise seaduspärasusi uuriv teadus.
Zooloogia – loomateadus.
Tehnoloogia – tootmismenetlus või -menetluste kogum.
Teleoloogia – õpetus, mille järgi kõik areneb ettemääratud eesmärgi kohaselt.
Teoloogia – usuteadus.
Terminoloogia – oskussõnavara.
Toksikoloogia – mürkide ja mürgistuste õpetus.
Topoloogia – kujundite üldiste omaduste uurimine.
Tsütoloogia – rakuteadus.
Tüpoloogia – tüübiõpetus.
Uroloogia – kuseelundite haigusi uuriv arstiteaduse haru.
Viktimoloogia – kriminaalkuritegude ohvreid uuriv teadus.
Ökoloogia – teadus organismide ja nende keskkonna suhetest.
Önoloogia – viinamarjasortide ja nende kasvatamise teadus.

Sajas „-loogia" oleks distsiplinoloogia – õpetus teadusharudest.

Eesti jalgpallikoondise koosseis 2:1 võidumängus Venemaaga

Martin Kaalma
Tsei Allas
Andrei Stepanov
Raio Piiroja
Erko Saviauk
Martin Reim
Andres Oper
Marko Kristal
(vahetusest mängu Liivo Leetma)
Kert Haavistu
(vahetusest mängu Aleksandr Saharov)
Indrek Zelinski
(vahetusest mängu Kristen Viikmäe)
Sergei Terehhov
(vahetusest mängu Urmas Rooba)

Mäng toimus Tallinnas 27. märtsil 2002.

Kööginduses levinud klassikalisi eksiarvamusi

Hamburger viitab ingliskeelsele sõnale *ham* 'sink'.
Tegelikult viitab see Saksa linnale Hamburgile. Hakkliha tegid Ameerikas tuntuks Hamburgi kaudu sinna rännanud sakslased.
Maapähkel on pähkel.
Tegelikult hoopiski troopilise rohttaime seeme e arahhis.
Rohelised ja mustad oliivid on erineva puu viljad.
Tegelikult rohelised oliivid lihtsalt korjatakse varem ära.
Valget veini saadakse heledatest viinamarjadest ja punast veini tumedatest.
Tegelikult toodetakse ka mitmeid valgeid veine tumedatest viinamarjadest.

Mõne lemmik- ja kodulooma eluiga

Lapsevanematele on lemmiklooma eluiga väga oluline. Kui kaua lapse soovitud loom võib elada? Teisisõnu: kui kaua peavad vanemad nende koeraga jalutamas käima? Kas ka siis veel, kui lapsed on ammu kooli lõpetanud?

Vahest hõlbustab valiku tegemist alljärgnev tabel, kus esitatud keskmine eluiga võib looma tõust olenevalt ka kõikuda.

2 aastat: hiir, hamster
3 aastat: rott
5 aastat: gupi
7 aastat: merisiga
10 aastat: kääbusküülik, kanaarilind
13 aastat: viirpapagoi
14 aastat: lehekonn
15 aastat: koer, lammas, püüton
20 aastat: kass
25 aastat: part, hani
35 aastat: kodutuvi, hobune
65 aastat: kilpkonn
70 aastat: papagoi

Kuidas aukandjaid korrektselt kõnetada

Vabariigi president	Härra president Proua president
Peaminister	Härra peaminister Proua peaminister
Minister	Härra minister Proua minister
Doktor	Härra doktor Proua doktor
Professor	Härra professor Proua professor
Rektor	*Magnificus* (ametlikel puhkudel) *Magnificus* (ametlikel puhkudel)
Suursaadik	Ekstsellents Ekstsellents
Saadik	Ekstsellents Ekstsellents
Konsul	Härra konsul Proua konsul
Luteri kiriku peapiiskop	Härra peapiiskop
Luteri kiriku piiskop	Härra piiskop
Kreekakatoliku kiriku peapiiskop	Püha Isa
Kreekakatoliku kiriku piiskop	Püha Isa
Roomakatoliku kiriku paavst	Püha Isa
Roomakatoliku kiriku peapiiskop	Ekstsellents

Roomakatoliku kiriku kardinal	Eminents
Juudi koguduse juht	Härra rabi
Islami vaimulik imaam	Väga austatud härra imaam

Surmapatud

Kiim – Õgardlus – Omandihimu – Tujutus – Vihapidamine – Kadedus – Alpus

Luxuria – Gula – Avaritia – Acedia – Ira – Invidia – Superbia

Tegelikult on inimesed sünnist peale süüdi kõigis seitsmes surmapatus, ilma et nad selle vastu midagi teha saaksid.

Eesti olümpiavõitjad

Alfred Neuland, tõstmise kergekaal, Antverpen 1920
Eduard Pütsep, kreeka-rooma maadluse kärbeskaal, Pariis 1924
Osvald Käpp, vabamaadluse kergekaal, Amsterdam 1928
Voldemar Väli, kreeka-rooma maadluse sulgkaal, Amsterdam 1928
Kristjan Palusalu, vabamaadluse raskekaal, Berliin 1936
Kristjan Palusalu, kreeka-rooma maadluse raskekaal, Berliin 1936
Johannes Kotkas, kreeka-rooma maadluse raskekaal, Helsingi 1952
Artu Antson, kiiruisutamine 1500 m, Innsbruck 1964
Svetlana Tširkova (Lozovaja), floreti naiskonnavõistlus, Mexico 1968
Igor Talmak, kõrgushüpe, München 1972
Svetlana Tširkova (Lozovaja), floreti naiskonnavõistlus, München 1972 (kuna ei osalenud finaalis, sai kuldmedali asemel esikohadiplomi.)
Jaak Talts, tõstmise raskekaal, München 1972
Aavo Pikkuus, jalgratta meeskonnasõit, Montreal 1976
Ivar Stukolkin, ujumise 4x200 m vabalt meeskondlik, Moskva 1980
Jaak Uudmäe, kolmikhüpe, Moskva 1980
Viljar Loor, võrkpall, Moskva 1980
Mait Riismann, veepall, Moskva 1980
Tiit Sokk, korvpall, Soul 1988
Erika Salumäe, trekisprint, Soul 1988

Erika Salumäe, trekisprint, Barcelona 1992
Erki Nool, kümnevõistlus, Sidney 2000
Andrus Veerpalu, suusatamise 15 km klassikat, Salt Lake City 2002
Kristina Šmigun, suusavahetusega 15 km, Torino 2006
Kristina Šmigun, suusatamise 10 km klassikat, Torino 2006
Andrus Veerpalu, suusatamise 15 km klassikat, Torino 2006

Tekstiilesemete hooldustähised

Pesta külma veega | Pesta käsitsi | Pesta ettevaatlikult | Veetemperatuur | Masinpesu keelatud

Keemiline puhastus | Keemiline puhastus keelatud | Võib valgendada | Ei või valgendada | Kuivati normaalrežiimil

Kuivati nõrgal režiimil | Mitte kuivatada | Kuivama riputada | Väga märjalt kuivama riputada | Kuivama laotada

Triikraua temperatuur +150°C (viskooskiu ja puuvilla segu) | Triikraua temperatuur +200°C (puuvillased ja linased kangad) | Triikraua temperatuur +100°C (tehiskiud) | Triikimine keelatud

Üldmõistetavad tunded

Rõõm/õnn – Üllatus – Hirm/kartus – Vastikus – Lein – Raev – Põlgus

Iga ühiskond väljendab end isemoodi. Ainult need seitse tunnet avalduvad kogu maailmas ühesuguse miimikaga ja on ka igal pool ühtmoodi mõistetavad.

Arusaamatu filosoofia

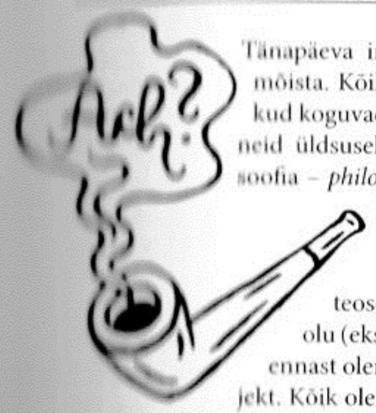

Tänapäeva inimene on uhke kõige üle, mida ta ei mõista. Kõik, mida ta mõistab, alandab teda. Satiirikud koguvad mõistetamatuid probleeme ja selgitavad neid üldsusele. Ammendamatu satiiriallikas on filosoofia – *philosophia perennis*. See teeb kaasaja tobedikud lõpmata uhkeks, sest nad ei mõika kogu asjast mõhkugi.

Võtkem näiteks Johann Gottlieb Fichte teosed, kus öeldakse: „Inimene, kelle olemasolu (eksistents) seisneb ainult selles, et ta ise peab ennast olemasolevaks, on Mina kui absoluutne subjekt. Kõik oleneb sellest, kuidas ta ennast paika paneb, [illegible] kuidas ta ennast paika paneb, oleneb omakorda kõigest." Ha haa! Võib-olla ma panen ennast paika prill-lauale?

Georg Wilhelm Friedrich Hegel on täiesti mõistetamatu, jampsib midagi „kaastundlikust hingest oma vahendituses" ning teisal „tõelisest hingest oma väljakujunenud ja omaksvõetud füüsisega kui ainsast subjektist iseendas". Iga tõeline psühhiaater oma vahendituses tõmbaks kiilt selga…

Mõistetamatuse poolest tuntud naljanumber on Frankfurdi koolkond, eriti Theodor Adorno, kes muide on öelnud: „Kuigi meie ühiskonnakorraldus vormiliselt tagab kõigile võrdsed õigused, on õigus haridusele ikka veel konserveeritud ning pakub liigestatud ja edumeelsete teadmiste omandamise võimalusi üksnes vähestele."

Franz Schuh

KUSTUTATUD
Viimsi Raamatukogu
11. 06. 2026
Viimsi Raamatukogu

Targad Hommikumaalt

NIMI	KINK	KINGI TÄHENDUS	MAAILMAJAGU	VANUS	VALITSES
Caspar	kuld	kuningale	Aafrika	noor	Indiat
Melchior	viiruk	preestrile	Euroopa	keskealine	Pärsiat
Balthasar	mürr	arstile	Aasia	vana	Araabiat

„Kui nüüd Jeesus oli sündinud kuningas Herodese ajal Juudamaal Petlemma linnas, siis vaata, Hommikumaalt saabusid tähetargad Jeruusalemma.

Ja majja sisse astudes nägid nad last koos Maarja, tema emaga, ja kummardasid teda tema ette maha heites, avasid oma aarded ning andsid talle kinke: kulda, viirukit ja mürri." (Matteuse evangeelium 2. 1, 11)

Kulda kinkis Jeesusele nooruke India kuningas Caspar Aafrikast (!), viirukit keskealine Pärsia valitseja Melchior Euroopast (!) ja mürri vana araabia kuningas Balthasar Aasiast. Esimene pidas silmas, et edaspidi saab lapsest kuningas, teine nägi temas tulevast preestrit ja kolmas arsti.

Kolme Hommikumaa targa lugu on sajandite jooksul muudetud, täiendatud ja uutmoodi tõlgendatud. See pole enam üldse loogiline, näiteks ei pea paika mandrid, kus kahe väidetava kuninga riik asus.

Küll aga on kingituste tähendus arusaadav ja need on täpselt kirjeldatavad.

Kuld ei vaja selgitusi.

Viiruk on lõhnav vaik, mida saadakse mitmelt troopiliselt või lähistroopiliselt lehtpuult ja -põõsalt, eriti viirukipuult (*Boswellia*). Seda tarvitatakse igivanast ajast usutalitustel lõhnava suitsu saamiseks, uuemal ajal ka parfümeerias.

Mürr (*Commiphora myrrha*) on umbes sajast liigist koosnev igihaljaste lehtpõõsaste ja madalate lehtpuude perekond. Mõne liigi lehtedest saadavat lõhnavat eeterlikku õli kasutatakse parfümeerias ja kulinaarias.

Austria liidumaad

1 Alam-Austria • Burgenland • Kärnten • Salzburg
1 Steiermark • Tirool • Vorarlberg • Viin • Ülem-Austria

Sõiduautode ja traktorite autoapteegi miinimumnõuded Eestis

1) steriilne esmaabisidemepakend haavatampooniga, 2 tk
2) steriilsed haavatampoonid: 10 cm x 10 cm, 2 pakki; 10 cm x 20 cm, 1 pakk; 30 cm x 60 cm, 1 pakk
3) rulliside (laius 10 cm), 1 tk
4) rulliside (laius 15 cm), 1 tk
5) plaastrid (eri suuruses) vähemalt 12 tk
6) desinfitseeriva ainega immutatud tampoonid haava puhastamiseks, vähemalt 6 tk
7) kinnitusplaaster, 1 rull
8) rõhkside (laius vähemalt 10 cm), 1 tk
9) kaitsekindad, 2 paari
10) kolmnurkrätik, 1 tk
11) käärid või turvalõikur, 1 tk
12) kaitsemask kunstliku hingamise tegemiseks, 1 tk
13) kaelalahas (isekinnituv), 1 tk
14) esmaabivahendite kasutusjuhend, 1 tk
15) esmaabi andmise juhend, 1 tk

Jää ja lumi

Ilmast rääkides kasutavad lendurid ingliskeelseid lühendeid.
FZ *freezing* = jäide. FZDZ *freezing drizzle* = jäätuv uduvihm. FZFG *freezing fog* = jäätuv udu. FZRA *freezing rain* = jäätuv vihm. GS *small hail* = teralumi. GR *hail or soft hail* = rahe või teralumi. PE *ice pellets* = kõrgerjas lumi. IC *diamond dust* = jääkristallid. ICE *icing* = jäätumine. SG *snow grains* = lumeräitsakas. SN *snow* = lumi.

Endised Nõukogude Liidu vabariigid

Armeenia NSV, Aserbaidžaani NSV, Eesti NSV, Gruusia NSV, Kasahhi NSV, Kirgiisi NSV, Leedu NSV, Läti NSV, Moldaavia NSV, Tadžiki NSV, Turkmeeni NSV, Ukraina NSV, Usbeki NSV, Valgevene NSV, Vene NFSV.

Tuntud dieete

Selektiivdieet. Markerti dieet. Veregrupidieet. F. X. Mayri ravikuur. Kaalujälgijate dieet. Vahemere dieet. Õunaäädikadieet. Rasvavaba dieet. Montignaci meetod. Tüüpdieet. Kapsasupidieet*. 3D dieet**. BCM dieet. Schrothi ravikuur. Atkinsi dieet. Mayo dieet. Kartulidieet. Hollywoodi dieet. Reduktsioonidieet. Toortoidudieet. Brigitte dieet.

**Kapsasupidieeti on pidanud ka Sean Connery ja Michelle Pfeiffer.*
***3D dieeti on pidanud Karl Lagerfeld.*

Eesti hümn

„Mu isamaa, mu õnn ja rõõm"
Viis: Fredrik Pacius, Sõnad: Johann Voldemar Jannsen

Mu isamaa, mu õnn ja rõõm,
kui kaunis oled sa!
Ei leia mina iial teal
see suure, laia ilma peal,
mis mul nii armas oleks ka,
kui sa, mu isamaa!

Sa oled mind ju sünnitand
ja üles kasvatand;
sind tänan mina alati
ja jään sull' truuiks surmani,
mul kõige armsam oled sa,
mu kallis isamaa!

Su üle Jumal valvaku,
mu armas isamaa!
Ta olgu sinu kaitseja
ja võtku rohkest' õnnista,
mis iial ette võtad sa,
mu kallis isamaa!

Neli kuulsat käekotti

COCO CHANEL. Trapetsikujuline, mustast toimsest riidest. Asümmeetriliselt paigutatud satäänpael pärlmutternööbi ja aaspaelaga. Sang.

MARY POPPINS. Valmistatud mitut sorti vaibariidest.

KELLY KOTT. Pärit 1930. aastast. 1956 kohandas Hermés käekoti uutele oludele ja Grace Kelly demonstreeris seda ajakirja *Life* esilehel.

DI KOTT. Christian Diori firma toode. Leedi Di viimane käekott.

Neli roomlaste sõjaleeri nimetu küla ümber

Alistamatute gallialaste küla, mille elust jutustab 1959. aastal ilmumist alustanud koomiksisari „Asterix", piiravad neli roomlaste sõjaleeri. Ilmast lähtuvalt lugedes on sõjaleeride nimed Aquarium, Rumbabium, Canelicorum ja Tilleorum. Nimevalik ei ole juhuslik, vaid tähendusrikas. Aquariumiga vihjatakse antiiksetele supellinnadele, mille nime otsa pandi ikka Aquae (näiteks Aquae Aureliae). Rumbabiumi prantsuskeelne nimi Babaorum viitab koogile *baba au rhum* (eesti vaste rummibaaba). Canelicorumi originaalnimi Laudanum on oopiumitinktuuri sisaldav valuvaigisti. Tilleorumi prantsuse nimi Petibonum viitab mõistele *petit bonhomme* ehk armetu filister.

Sarja iga uus osa algab samade sõnadega: „On aasta 50 enne Kristuse sündi. Roomlased on vallutanud Gallia… Kogu maa? Ei! Külajagu võitmatuid gallialasi osutab ikka veel vallutajaile vastupanu. Ja Rooma leegionäride elu Rumbabiumi, Aquariumi, Canelicorumi ja Tilleorumi kindlustatud laagrites ei ole kerge…"

Paradoksaalsel kombel pole nime ainult gallialaste enda külal.

UNESCO maailmapärandi nimekirja arvatud arhitektuuri- ja loodusmälestised Baltimaades

EESTIS: Tallinna vanalinn
LÄTIS: Riia vanalinn
LEEDUS: Vilniuse vanalinn, Kura säär, Kernavė arheoloogiline leiukoht

Lisaks läbib Eestit, Lätit, Leedut, Valgevenet, Soomet, Norrat, Moldovat, Venemaad, Rootsit ja Ukrainat Struve geodeetiline kaar.

Rahvusvahelised paberiformaadid

DIN A0	841 × 1189 mm*	Neljakordne poogen	Plakat
DIN A1	594 × 841 mm	Topeltpoogen	
DIN A2	420 × 594 mm	Poogen	Raamatutrükipoogen
DIN A3	297 × 420 mm	Poolpoogen	
DIN A4	210 × 297 mm	Neljandikpoogen	Kirjapoogen
DIN A5	148 × 210 mm	Leht	Koolivihik
DIN A6	105 × 148 mm	Poolleht	Postkaart
DIN A7	74 × 105 mm	Neljandikleht	Märkmikuleht
DIN A8	52 × 74 mm	Kaheksandikleht	Nimekaart

*Laius × kõrgus

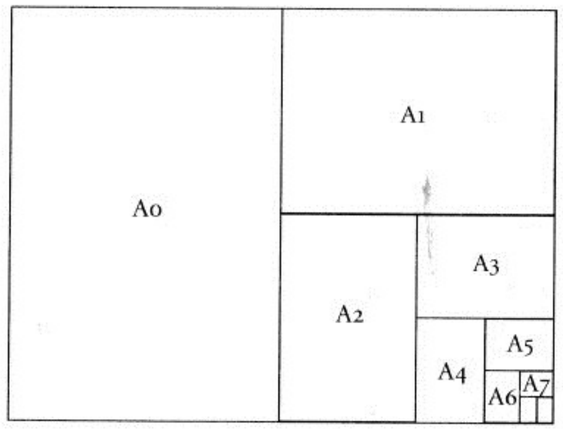

Linnud ja loomad lippudel

Levinuim lipulind on kotkas, kellest jääb pikalt maha lõvi. Ülejäänud väike loomaaed on sama kirev nagu lipud ise.

Lind/loom	Linnu/ looma värv	Riik	Teisi sümboleid	Lipu proportsioon ja riigi domeen
Kotkas	kuldkollane	Egiptus		2:3 .eg
Sispikotkas	kuldne	Kasahstan		1:2 .kz
Kotkas	pruun*	Boliivia	Palm	2:3 .bo
Kotkas	pruun	Moldova	Õigeusu rist	2:3 .md
Kotkas	must*	Austria	Sirp ja vasar	2:3 .at
Kotkas	must	Albaania		5:7 .al
Kotkas	oranžikas-punane	Sambia		2:3 .zm
Kotkas	kuldne	Montenegro		2:1 .yu
Fregatilind	kollane	Kiribati		3:5 .ki
Kesserpapagoi (sisserou)	kollane/violett	Dominikaani Vabariik		1:2 .dm
Kondor	pruun*	Ecuador	Chimborazo vulkaan	1:2 .ec
Kondor	pruun*	Boliivia		2:3 .bo
Kroonkurg	kirju	Uganda		2:3 .uy
Tuvi	valge	Fidži	Banaanikobar	1:2 .fj
Paradiisilind	kollane	Paapua Uus-Guinea		3:4 .pg
Kvisal	roheline*	Guatemala	Kaks vintpüssi ja mõõka	2:3 .gt
Lehm	punane	Andorra		3:5 .ad
Zimbabwe lind		kuldne	Zimbabwe	1:2 .zw
Lõvi	kuldne	Fidži	Banaanipuhmas	1:2 .fj
Lõvi	kollane	Sri Lanka	Mõõk ja neli püha viigipuu lehte	36:71 .lk
Lõvi	kuldne	Montenegro		2:1 .me
Laama	valge*	Peruu	Küllusesarv müntidega	2:3 .pe
Laama	valge	Boliivia		2:3 .bo
Draakon	valge	Bhutan		4:5 .bt
Madu	roheline	Mehhiko	Karneegiakaktus	4:7 .mx
Puson (pea)	kollane	Moldova		2:3 .md

Neis riikides kasutavad linnu- või loomakujutisega lippe ainult riigiasutused.

Tuule tugevus pallides

Inimene, kes tahab määrata tuule tugevust mõõteriista abita, kasutab Briti admirali Sir Francis Beauforti 1805. aastal välja töötatud astmestikku.

0 PALLI. Tuulevaikus. Tuule kiirus 0–1 km/h. Toime sisemaal: suits tõuseb püstloodis üles. Toime merel: peegelsile meri.

1 PALL. Kerge tõmbus. Kiirus 1–5 km/h. Toime sisemaal: suitsujuga peaaegu püstloodis. Puulehed liikumatud. Toime merel: väike säbarlainetus.

2 PALLI. Kerge tuul. Kiirus 6–11 km/h. Toime sisemaal: õhu liikumist on tunda; puulehed sahisevad. Toime merel: väikesed lained, mille hari ei murdu.

3 PALLI. Nõrk tuul. Kiirus 12–19 km/h. Toime sisemaal: puuladvad painduvad, peenemad oksad ja lehed liiguvad. Toime merel: laineharjad hakkavad murduma, vaht enamasti läbipaistev.

4 PALLI. Mõõdukas tuul. Kiirus 20–28 km/h. Toime sisemaal: puuoksad liiguvad, tänavatolm kerkib õhku. Toime merel: väikesed, aga vahuharjas lained.

5 PALLI. Üsna tugev tuul. 29–38 km/h. Toime sisemaal: puuoksad ja peenemad puutüved painduvad. Toime merel: pikad madalad vahuharjas lained, üksikud kobrutised, tekib kõrgemaid laineid.

6 PALLI. Tugev tuul. 39–49 km/h. Toime sisemaal: jämedad puutüved painduvad, elektri- ja telefonitraadid undavad. Toime merel: laineharjad murduvad, tekib suuremaid valgeid vahulaike ja kobrutisi.

7 PALLI. Vali tuul. 50–61 km/h. Toime sisemaal: vastutuult kõndida on raske. Toime merel: lained kuhjuvad, laineharjade murdumisel tekkiv vaht liigub viirgudena tuule suunas.

8 PALLI. Tormituul. 62–74 km/h. Toime sisemaal: puuoksad murduvad; vastutuult kõndida on väga raske. Toime merel: mõõdukalt kõrged, pikkade harjadega lainekuhjatised, millelt paiskub vahtu.

9 PALLI. Torm. 75–88 km/h. Toime sisemaal: tekitab hoonetele (eeskätt katustele) väiksemaid kahjustusi. Toime merel: kõrged lainekuhjatised; tihedad tuule suunas liikuvad vahuviirud: meri rullab.

10 PALLI. Tugev torm. 89–102 km/h. Toime sisemaal: puid kistakse juurtega välja; hoonetel suuremaid kahjustusi. Toime merel: väga kõrged lainekuhjatised, vesi vahust valge.

11 PALLI. Maru ehk raske torm. 103–117 km/h. Toime sisemaal: kõikjal suuri kahjustusi. Toime merel: eriti kõrged lainekuhjatised, mille harjad kobrutavad; piiratud nähtavus.

12 PALLI. Orkaan. 118–133 km/h. Toime sisemaal: laastav, suured purustused. Toime merel: õhk on tulvil vahtu; vesi üleni valge; nähtavus puudub.

Viis läkitust maavälistele tsivilisatsioonidele

1. JA 2. LÄKITUS
1972/1973 – KOSMOSESONDID PIONEER 10 JA 11

Pioneer 10 saadeti teele 3. märtsil 1972, Pioneer 11 startis 6. aprillil 1973. (Mõlemad sondid on ühesuguse ehitusega.)

Pioneer 10 teekonna sihtpunkt: 68 valgusaasta kaugusel asuv täht Aldebaran. Sinna peaks sond jõudma u kahe miljoni aasta pärast.

Kummagi sondi kestale kinnitatud kullatud tahvlil kujutavad Carl Sagan ja Frank Drake meest ja naist, üldjoontes meie planeedisüsteemi ja Maa asupaika selles, vesinikumolekuli ehitust ja kosmosesondi siluetti.

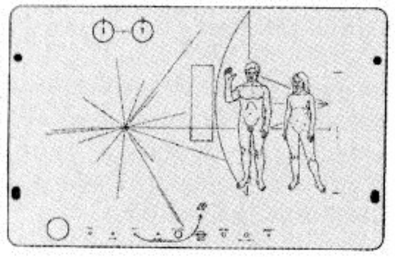

Pioneer 10-lt saadi viimased andmed 3. märtsil 2002. Pideva ühenduse sellega katkestas USA Kosmoseprojektide Keskus (Space Projects Division Operations Center) 31. märtsil 1997, hilisemad kontaktid on olnud juhuslikud.

Pioneer 11-ga oldi viimati ühenduses 24. novembril 1995. Nüüd on mõlemad sondid meie planeedisüsteemist lahkumas, olles maast u 12 miljardi kilomeetri ehk 0,0012 valgusaasta kaugusel. Muide, Pioneer 11 liigub sõsarsondist märksa aeglasemalt.

3. LÄKITUS
1974 – RAADIOSIGNAAL

Raadiosignaal saadeti välja 16. novembril 1974 kell 1.00 pärast lõunat Atlandi standardaja järgi (kell 20.00 Eesti aja järgi) Puerto Ricos asuva Arecibo raadioteleskoobi abil.

Sõnum koosneb kaheosalisest raadiosignaalist pikkusega 1697 bitti. Õigesti kokkupandult annab see must-valge 23×73 rasterkujutise.

Signaali sihtpunkt: täheparv Messier 13.

Sõnumis edastavad Frank Drake ja Carl Sagan arvud 1–10 kahesuguses kirjapildis, keemiliste elementide vesiniku, süsiniku, lämmastiku, hapniku ja fosfori järjenumbrid, inimese DNA molekuli kirjelduse, inimese välise kujutise: pea, kere ja neli jäset (kehapikkus 176,4 cm), maailma elanike koguarvu aastal 1974, lihtsustatud ülevaate meie planeedisüsteemist ja Arecibo teleskoobi pildi.

4. JA 5. LÄKITUS
1977 – VOYAGER 1 JA 2

Voyager 2 saadeti teele 20. augustil 1977, Voyager 1 sama aasta 5. septembril.

Mõlema kosmosesondi pardal olev analoogne sõnum – fotod ja helisalvestised – on paigutatud 12-tollise läbimõõduga kullatud vaskkettasse nimega „Maa laulud" („Sounds of Earth"). Ketas sarnaneb klassikalise kauamängiva heliplaadiga, kuid selle pöörlemissagedus on aeglasem, et sinna mahuks rohkem teavet.

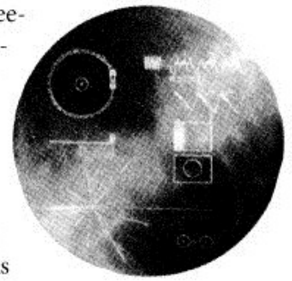

Ketta tagaküljel selgitatakse, kuidas dešifreerida selle esiküljel olevaid andmeid; kirjeldatakse vesiniku aatomit ning Maa asendit 14 pulsari ja Linnutee keskme suhtes.

Esiküljel on 116 fotot; tervitused 55 keeles; „Maa helid" („Murmurs of Earth") – linnulaul, tuulekohin, vaala häälitsus, Saturn 5 start jne – ning 22 muusikapala (klassikat, folk- ja rokkmuusikat, autoriteks Johann Sebastian Bach, Wolfgang Amadeus Mozart, Chuck Berry jt).

Voyager 1 toimib seniajani ja eeldatavasti saadab Maale andmeid 2030. aastani. Voyager 2 püsib tal kannul. Ükski teine inimkätega valmistatud objekt pole seni jõudnud Maast nii kaugele kui Voyager 1 – tervelt 13,5 miljardit km.

Kuningas Arturi ümarlauarüütlid

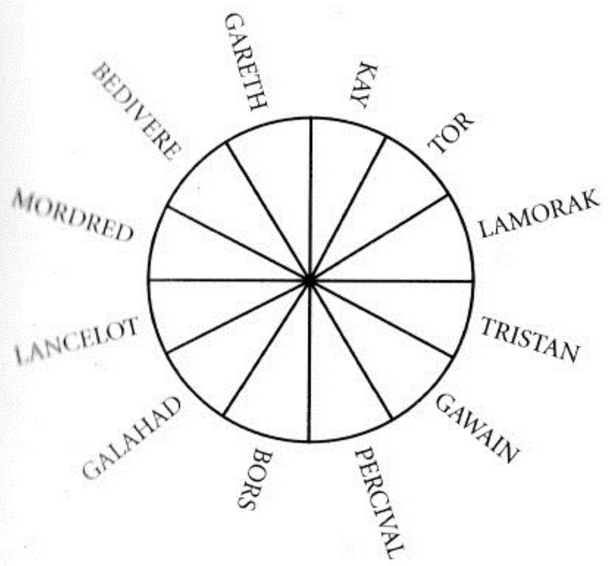

Jalgpalli MM-i edetabel läbi aegade

Kui kõigi 1930. aastast alates peetud 18 jalgpalli maailmameistrivõistluste tulemused riikide osaluskordade järgi kokku võtta, siis saame (vana kahe punkti reegli põhjal) edetabeli läbi aegade:

Riik	Osaluskordi	Mänge	Võite	Viike	Kaotusi	Väravaid	Punkte
1. Brasiilia	18	92	64	14	14	201:84	146
2. Saksamaa*	16	91	55	18	18	187:111	133
3. Itaalia	16	77	45	18	14	122:69	114
4. Argentiina	14	65	33	12	20	113:74	81
5. Mehhiko	13	45	11	10	24	52:86	37
6. Inglismaa	12	55	25	16	14	74:47	67
7. Prantsusmaa	12	51	25	9	17	95:64	63
8. Hispaania	12	49	22	12	15	80:57	59
9. Rootsi	11	46	16	13	17	74:69	46
10. Belgia	11	35	11	8	16	44:57	33

*Saksamaa LV. Endine Saksa DV oma ühe osaluskorra ja kuue mänguga annaks Saksamaale juurde 6 punkti: 2 võitu, 2 viiki ja 2 kaotust. Väravate suhe 5:5.

Kanti filosoofia kolm põhiküsimust:

MIDA MA OLEN SUUTELINE TEADA SAAMA?
MIDA MA PEAN TEGEMA?
MILLELE MA VÕIN LOOTA?

Pimedate kiri (Braille' kiri)

L. Braille' 1829. a. loodud ja tänini kasutatava kümnendperioodilisusel põhineva punktkirja iga tähte, numbrit ja kirjavahemärki tähistab 1–6 reljeefset punkti.

Pimedate kirja tähed jne jagunevad kuude rühma, igaühes kümme märgikombinatsiooni. Esimene rühm (tähed A–J) erineb teistest selle poolest, et alumises reas pole punkti. Rühmades 2–6 kasutatakse esimese rühma kombinatsioone, neid täiendades või ümber paigutades.

1. rühmal pole alumises reas punkti.

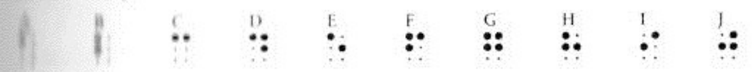

2. rühmas (K–T) on iga tähe alumises reas üks punkt.

3. rühmas (U, V, X, Y ja Z ja rõhumärgiga tähed) on iga tähe alumises reas kaks punkti.

4. rühmas (muud isesugused tähed ja W) on iga tähe alumises reas paremal üks punkt.

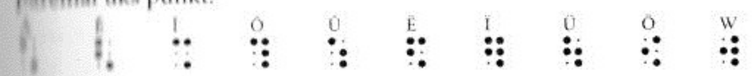

5. rühmas (kirjavahemärgid) on 1. rühma punktid rea võrra allapoole nihutud.

6. rühmas (numbrid 0–9) on iga 1. rühma märgi ees numbritähis.

Maailma kõrgeima mäetipu neli nime

Džomolungma (tiibeti k 'emakese Maa jumalanna') – Mount Everest – Qomolangma – Sagarmatha (nepaali k 'taeva valitseja').

Esimest ja teist nimetust kasutab NASA, kolmandat Radio China International ning neljandat UNESCO.

Hiina sodiaagimärgid ja aastad, mida need märgid tähistavad

1912 1924 1936 1948 1960 1972 1984 1996 2008 2020	Rott	Shu
1913 1925 1937 1949 1961 1973 1985 1997 2009 2021	Härg	Niu
1914 1926 1938 1950 1962 1974 1986 1998 2010 2022	Tiiger	Hu
1915 1927 1939 1951 1963 1975 1987 1999 2011 2023	Jänes	Tu
1916 1928 1940 1952 1964 1976 1988 2000 2012 2024	Draakon	Lung
1917 1929 1941 1953 1965 1977 1989 2001 2013 2025	Madu	She
1918 1930 1942 1954 1966 1978 1990 2002 2014 2026	Hobune	Ma
1919 1931 1943 1955 1967 1979 1991 2003 2015 2027	Kits	Yang
1908 1920 1932 1944 1956 1968 1980 1992 2004 2016	Ahv	Hou
1909 1921 1933 1945 1957 1969 1981 1993 2005 2017	Kukk	Chi
1910 1922 1934 1946 1958 1970 1982 1994 2006 2018	Koer	Kou
1911 1923 1935 1947 1959 1971 1983 1995 2007 2019	Siga	Chu

Sodiaagimärkide kohta on palju legende. Ühe järgi kutsus Buddha 6. sajandil eKr kogu maailma loomad enda juurde ja lubas, et iga tulija saab omanimelise aasta. Aga ainult kaksteist looma võttis kutset kuulda. Andnud siis Buddha kaheteistkümnele aastale nende nimed selles järjekorras, kuidas loomad tema juurde jõudsid. Rott oli esimene – härg jooksis küll kõige ees, kuid rott ratsutas tema seljas ja hüppas enne otse Buddha jalge ette.

Millal on värav määrustepärane ja mängija suluseisus?

II. REEGEL – TULEMUSE ARVESTAMINE

ARVESTATUD VÄRAV

Väravat arvestatakse, kui pall läheb kogu ulatuses üle väravajoone väravapostide vahelt ja põikpuu alt, eeldusel, et värava löönud võistkond ei ole rikkunud mängureegleid.

VÕITNUD MEESKOND

1 Võistkond, kes lõi mängu ajal rohkem väravaid, on võitnud. Kui mõlemad võistkonnad lõid ühepalju väravaid või ei löödud ühtegi väravat, on mäng lõppenud viigiga.

2 Viigiga lõppenud mängude korral võib võistlusjuhend ette näha lisaaja või muu IFAB poolt heaks kiidetud viisi võitja määramiseks.

II. REEGEL – SULUSEIS

SULUSEIS

Suluseisus olemine iseenesest ei ole mängureeglite rikkumine.

Mängija on suluseisus, kui ta on:

1 vastasvõistkonna väravajoonele lähemal kui pall ja eelviimane vastasvõistkonna mängija.

Mängija ei ole suluseisus, kui ta on:

1 oma võistkonna väljakupoolel või

2 samal joonel eelviimase vastasvõistkonna mängijaga või

3 samal joonel kahe viimase vastasvõistkonna mängijaga.

SULUSEISU REEGLI RIKKUMINE
Mängija rikub suluseisu reeglit siis, kui sel momendil on pall tema võistkonna mängija valduses või puutub tema võistkonna mängijat ja mängija on kohtuniku hinnangul mängus aktiivselt osalev:
- mõjutades mängu,
- mõjutades vastasvõistkonna liikme mängu,
- omades eelist tänu antud positsioonil viibimisele.

SULUSEISU REEGLIT EI RIKUTA, KUI MÄNGIJA SAAB PALLI OTSE:
- väravaesisest lahtilöögist,
- külje sisseviskest või
- nurgalöögist.

RIKKUMISED/KARISTUSED
Suluseisu reegli rikkumise eest karistamiseks määrab kohtunik vabalöögi. Löök sooritatakse kohalt, kus rikuti reeglit.

Purukook moosiga

1 PAKK (UMBES 200 GR) VÕID/MARGARIINI
1 KLAAS SUHKRUT
4 KLAASI JAHU
2 MUNA
0,5 TL KÜPSETUSPULBRIT
KANEELI
1 PURK HAPUMAT MOOSI

Vahusta kolmveerand rasvainest poole suhkruga, lisa munad ja 3 klaasi jahu, millesse oled seganud küpsetuspulbri. Laota tainas ühtlase kihina plaadile ja määri sellele moos. Vormi ülejäänud rasvaine, pool klaasi suhkrut, 1 klaas jahu ja kaneel näppude abil sõmerjaks seguks ning laota see koogile pealmiseks kihiks. Küpseta 200°C juures 25 minutit või kuni valmimiseni.

Euroopa Liidu Euroopa-välised piirkonnad

Prantsusmaa, Portugali ja Hispaania koloniaalajaloo pärandina kuuluvad Euroopa Liitu ka mõned piirkonnad Euroopa piiridest väljaspool. Need on Prantsuse meretagused departemangud Guadeloupe [1] (Kariibi meres, Costa Ricast kagus), Martinique[2] (Kariibi meres, Trinidadist ja Tobagost põhjas), Prantsuse Guajaana[3] (Lõuna-Ameerika kirdeosas) ja Réunion[4] (India ookeanis, Madagaskarist idas); Portugali saared Madeira[5] ja Assoori saared[6] (Atlandi ookeanis); Hispaania enklaavid Ceuta[7] ja Melilla[8] (Marokos Vahemere lõunarannikul) ning samuti Hispaania päralt olevad Kanaari saared (Atlandi ookeanis Aafrika looderannikul lähedal).

Tähtede esinemissagedus saksa keele sõnavaras

Tähtede esinemissagedus saksa keele sõnavaras on erinev. Seda tuleb arvestada teksti šifreerimisel. Liiga lihtsat šifrit saab üksikute tähemärkide esinemissageduse järgi hõlpsasti dešifreerida.

ESINEMISSAGEDUSE PROTSENT:

E 17,40
N 9,78
I 7,55
S 7,27
R 7,00
A 6,51
T 6,15
D 5,08
H 4,76
U 4,35
L 3,44
C 3,06
G 3,01
M 2,53
O 2,51
B 1,89
W 1,89
F 1,66
K 1,21
Z 1,13
P 0,79
V 0,67
J 0,27
Y 0,04
X 0,03
Q 0.02

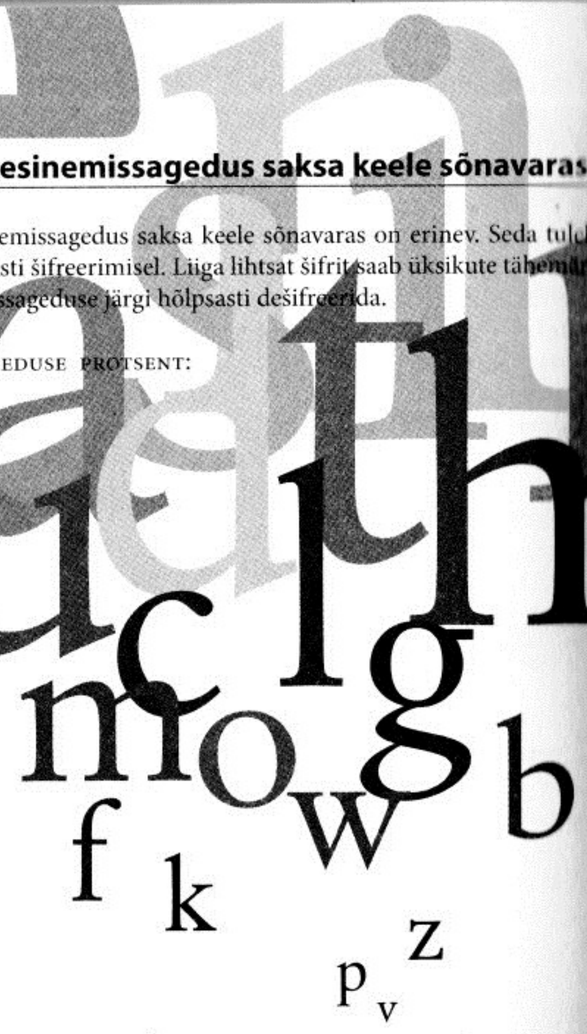

Ülevaate on avaldanud Albert Beutelspacher oma luulelise nimega raamatus „Krüptoloogia. Sissejuhatus šifreerimis-, salastamis- ja salajashoidmise teadusesse".

Kolmnurgad

Kolmnurki on seitset liiki. Neid liigitatakse külgede ja suurima nurga järgi.

	Võrdkülgne	Võrdhaarne	Isekülgne
Täisnurkne	–		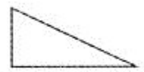
Teravnurkne			
Tuhmnurkne	–	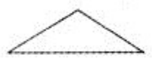	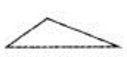

Kaksteist apostlit

Andreas. Bartolomeus. Filippus. Jaakobus vanem. Jaakobus noorem. Johannes. Juudas Taadeus. Matteus. Peetrus. Siimon, hüüdnimega Seelotes. Toomas. Juudas Iskariot*.

* *Kuna Juudas Iskariot andis Jeesuse ära, siis on tema nimi apostlite loetelus alati viimasel kohal.*

Rangelt võttes oli apostleid 13, sest Juudas Iskarioti asemel sai liisuheitmisega apostliks Mattias.

Mõned poksijate kaalukategooriad

KÄRBESKAAL KUNI 50,8 KG	KUKK-KAAL KUNI 53,5 KG	SULGKAAL KUNI 57,1 KG	KERGEKAAL KUNI 61,2 KG
KERGEKESKKAAL KUNI 66,7 KG	KESKKAAL KUNI 72,6 KG	POOLRASKEKAAL KUNI 79,4 KG	RASKEKAAL ÜLE 79,4 KG

Inimese põhivoorused

VAPRUS. TARKUS. MÕÕDUKUS. ÕIGLUS.

Põhivoorused võeti kristlikku õpetusse u 400. a pKr, täiendamaks kolme teoloogias juba varem tunnustatud voorust – usku, lootust ja armastust. Taas saadi kokku tähendusrikas sümbolarv 7. Kuid ajaloos on vooruste hulk ja nende astendus vägagi varieerunud.

Püha õhtusöömaaja menüü

Hapendamata leib
Punane vein
Paasatall
Kibedad rohttaimed

Paasapüha eelõhtul pidas Jeesus koos oma 12 apostliga paasasöömaaja. See toimus ühe Jeruusalemma maja ülemises toas, kus söödi vaipadel istudes. Iidsetel piltidel näeme seltskonda poolümmarguse madala laua ääres, Jeesus vasakul aukohal.

Söömaaeg algas sellega, et Jeesus murdis taldrikukujulise pehme leiva tükkideks ja ulatas oma jüngritele, öeldes: „See on minu ihu, mis teie eest antakse." Pärast õhtusöömaaega võttis ta karika punast veini, laskis selle ringi käima ja ütles: „Jooge kõik selle seest, sest see karikas on uus leping minu veres, mis teie eest valatakse pattude andeksandmiseks!"

Söömaaja põhiroog oli nii Matteuse evangeeliumi (26: 17) kui ka Luuka evangeeliumi (22: 7) järgi paasatall. Piiblitõlgendajad ei jõua üksmeelele, kas tõesti söödi juudi usukombe järgi paasatalle (ja selle juurde kibedaid maitsetaimi) või oli Jeesus hoopiski taimetoitlase majas, kus peale leiva ja veini pakuti veel ainult sibulaid.

Mõned pildid 5. sajandist pKr näitavad, nagu oleks seal pakutud ka kala. Ilmselt on kala oma sümboolse tähenduse tõttu lisatud menüüsse hiljem.

Toidus lubatud lisaainete loetelu

[illegible]	MA = mahuaine
TV = toiduvärv	JP = jahu parendaja
PTV = pinnatoiduvärv	TA = tardaine
PVA = paakumisvastane aine	VS = veesiduja
SA = säilitusaine	KA = kergitusaine
STA = stabilisaator	PA = paksendaja
AO = antioksüdant	ŽA = želeeriv aine
VF = värvifiksaator	VVA = vahutamisvastane aine
HR = happesuse regulator	VA = vahustusaine
PG = pakendusgaas	GA = glaseeraine
AV = antioksüdandi võimendaja	LMT = lõhna- ja maitsetugevdaja
SK = sekvestrant	PRO = propellant
EM = emulgaator	MAG = magusaine
NS = niiskusesäilitaja	LAK = lisaainete kandja

E 100 TV / Riboflaviin, riboflaviin-5-fosfaat E 101 TV / Tartrasiin E 102 TV / Kinoleiakollane E104 TV / Päikeseloojangukollane E 110 TV / Karmiin, karmiinhape, E 120 TV / Asorubiin, karmoisiin E123 TV / Erkpunane E 124 TV / Erütrosiin E 127 TV / Punane 2G, E 128 TV / Võlupunane AC, E 129 TV /Patentsinine V, E 131 TV / Indigokarmiin, indigotiin E 132 TV/ Briljantsinine FCF, E 133 TV / Klorofüll E 140 TV / Klorofülli ja klorofülliini vasekompleksid E 141 TV/ Roheline S E 142 TV / Karamell, karamell I E 150a TV / Sulfitkaramell, karamell II E 150b TV / Ammooniumkaramell, karamell III E 150c TV / Ammooniumsulfitkaramell, karamell IV E 150d TV / Briljantmust BN, E 151 TV / Taimne süsi E 153 TV / Pruun FK E 154 TV / Pruun HT, E 155 TV /Karoteenid E 160a TV / Annaato, biksiin, norbiksiin (75 120) E 160b TV/ Paprikaekstrakt, kapsantiin, kapsorubiin E 160c TV / Lükopeen E 160d TV/ ß-apo-8´-karotenaal (C 30) E 160e TV / ß-apo-8´-karoteenhappe etüülester E 160f TV/ Luteiin E 161b TV / Kantaksantiin E 161g TV / Betaniin, peedipunane E 162 TV / Antotsüaanid E 163 TV / Kaltsiumkarbonaat E 170 PTV, PVA, STA / Titaandioksiid E 171 TV / Raudoksiidid ja -hüdroksiidid E 172 TV / Alumiinium E 173 TV / Hõbe E 174 TV / Kuld E 175 TV / Litoolrubiin BK E 180 TV/ Sorbiinhape E 200 SA / Kaaliumsorbaat E 202 SA /Kaltsiumsorbaat E 203 SA / Bensoehape E210 SA / Naatriumbensoaat E 211 SA / Kaaliumbensoaat E 212 SA/ Kaltsiumbensoaat E 213 SA/ Etüül-*p*-hüdroksübensoaat E 214 SA/ Etüül-*p*-hüdroksübensoaadi naatriumisool E 215 SA / Propüül-*p*-hüdroksübensoaat E 216 SA / Propüül-*p*-hüdroksübensoaadi naatriumisool E 217 SA / Metüül-*p*-hüdroksübensoaat E 218 SA / Metüül-*p*-hüdroksübensoaadi naatriumisool E 219 SA/ Vääveldioksiid E 220 SA, AO / Naatriumsulfit E 221 SA, AO / Naatriumvesiniksulfit E 222 SA, AO / Naatriumdisulfit E 223 SA, AO / Kaaliumdisulfit E 224 SA, AO / Kaltsiumsulfit E 226 SA, AO / Kaltsiumvesiniksulfit E 227 SA, AO / Kaaliumvesiniksulfit E 228 SA, AO / Ortofenüülfenool E 231 SA / Naatriumortofenüülfenolaat E 232 SA / Nisiin E 234 SA / Natamütsiin E 235 SA / Heksametüleentetraamiin E 239 SA / Dimetüüldikarbonaat E 242 SA / Kaaliumnitrit E 249 SA / Naatriumnitrit E 250 SA, VF / Naatriumnitraat E 251 SA, VF / Kaaliumnitraat E 252 SA, VF / Äädikhape E 260 SA, HR / Kaaliumatsetaadid E 261 SA, HR / Naatriumatsetaadid: naatriumatsetaat ja naatriumatsetaadi ning äädikhappe kompleks E 262 SA, HR, SK / Kaltsiumatsetaat E 263 SA, STA, HR / Piimhape E 270 HR / Propioonhape E 280 SA / Naatriumpropionaat E 281 SA / Kaltsiumpropionaat E 282 SA / Kaaliumpropionaat E 283 SA / Sorbiinhape E 284 SA / Naatriumtetraboraat (booraks) E 285 SA / Süsinikdioksiid E 290 PG /

Õunhape (*DL*-) E 296 HR / Fumaarhape E 297 HR / Askorbiinhape (*L*-) E 300 AO / Naatriumaskorbaat E 301 AO / Kaltsiumaskorbaat E 302 AO / Rasvhapete askorbüülestrid: askorbüülpalmitaat ja askorbüülstearaat E 304 AO / Tokoferoolikontsentraat E 306 AO / Alfa-tokoferool E 307 AO / Gamma-tokoferool E 308 AO / Delta-tokoferool E 309 AO / Propüülgallaat E 310 AO / Oktüülgallaat E 311 AO / Dodetsüülgallaat E 312 AO / Isoaskorbiinhape E 315 AO / Naatriumisoaskorbaat E 316 AO / Butüülhüdroksüanisool (BHA) E 320 AO / Butüülhüdroksütolueen (BHT) E 321 AO / Letsitiin E 322 AO, EM / Naatriumlaktaat E 325 AV, NS, MA / Kaaliumlaktaat E 326 AV, HR / Kaltsiumlaktaat E 327 HR, JP /Sidrunhape E 330 HR, AO, SK / Naatriumtsitraadid: naatriumdivesiniktsitraat, naatriumvesiniktsitraat ja naatriumtsitraat E 331 HR, SK, EM, STA / Kaaliumtsitraadid: kaaliumdivesiniktsitraat, kaaliumvesiniktsitraat E 332 HR, SK, STA / Kaltsiumtsitraadid: kaltsiumdivesiniktsitraat, kaltsiumvesiniktsitraat, kaltsiumtsitraat E 333 HR, TA, SK / Viinhape E 334 HR, SK, AO / Naatriumtartraadid: naatriumvesiniktartraat ja naatriumtartraat E 335 STA, SK / Kaaliumtartraadid: kaaliumvesiniktartraat ja kaaliumtartraat E 336 STA, SK / Naatriumkaaliumtartraat E 337 STA, SK / Ortofosforhape E 338 AO / Naatriumfosfaadid: naatriumdivesinikfosfaat, dinaatriumvesinikfosfaat, trinaatriumfosfaat E 339 HR, SK, EM, STA, VS / Kaaliumfosfaadid: kaaliumdivesinikfosfaat, dikaaliumvesinikfosfaat, trikaaliumfosfaat E 340 HR, SK, EM, STA, VS / Kaltsiumfosfaadid: kaltsiumvesinikfosfaat, dikaltsiumfosfaat, trikaltsiumfosfaat E 341 HR, JP, TA, KA, PVA, VS / Magneesiumfosfaadid: magneesiumdivesinikfosfaat, magneesiumvesinikfosfaat E 343 HR, PVA / Naatriummalaadid: naatriumvesinikmalaat, naatriummalaat E 350 HR, NS / Kaaliummalaadid: kaaliumvesinikmalaat, kaaliummalaat E 351 HR / Kaltsiummalaadid: kaltsiumvesinikmalaat, kaltsiummalaat E 352 HR / Metaviinhape E 353 HR / Kaltsiumtartraat E 354 HR / Adipiinhape E 355 HR / Naatriumadipaadid E 356 HR / Kaaliumadipaadid E 357 HR / Merevaikhape E 363 HR / Ammooniumtsitraat E 380 HR / Kaltsiumdinaatriumetüleendiamiintetraatsetaat (EDTA kaltsiuminaatriumisool) E 385 AO, SA, SK / Algiinhape E 400 PA, STA / Naatriumalginaat E 401 PA, STA, ŽA / Kaaliumalginaat E 402 PA, STA / Ammooniumalginaat E 403 PA, STA / Kaltsiumalginaat E 404 PA, STA, ŽA, VVA / Propüleenglükoolalginaat E 405 PA, EM / Agar E 406 PA, ŽA, STA / Karrageen E 407 PA, ŽA, STA / Tselluloosi sisaldav karrageen E 407a PA / Jaanileivapuujahu E 410 PA, STA / Guarkummi E 412 PA, STA / Tragakant E 413 EM, STA, PA / Kummiaraabik E 414 PA, STA / Ksantaankummi E 415 PA, STA / Karaiakummi E 416 PA, STA / Tarakummi E 417 PA, STA / Gellankummi E 418 PA, STA, ŽA / Sorbitool tahke sorbitool ja sorbitoolisiirup E 420 MAG, NS, SK, EM / Mannitool E 421 MAG, PVA / Glütserool E 422 NS / Rivieri titaanjuur: Rivieri titaanjuure jahu ja Rivieri titaanjuurest saadud glükomannaan E 425 PA, STA, EM, ŽA / Polüoksüetüleen(40)stearaat E 431 EM / Polüsorbaat 20 E 432 EM / Polüsorbaat 80 E 433 EM / Polüsorbaat 40 E 434 EM / Polüsorbaat 60 E 435 EM / Polüsorbaat 65 E 436 EM / Pektiinid: pektiin ja amiiditud pektiin E 440 PA, STA, ŽA / Fosfatiidhappe ammooniumisoolad E 442 EM / Sahharoosdiatsetaatheksaisobutüüraat E 444 EM, STA / Kampoli glütseroolestrid E 445 EM, STA / Difosfaadid: dinaatriumdivesinikdifosfaat, trinaatriumvesinikdifosfaat, naatriumdifosfaat, dikaaliumdivesinikfosfaat, kaaliumdifosfaat, dikaltsiumdifosfaat, kaltsiumdivesinikdifosfaat E 450 EM, STA, HR, KA, SK, VS / Trifosfaadid: pentanaatriumtrifosfaat ja pentakaaliumtrifosfaat E 451 SK, HR / Polüfosfaadid: naatriumpolüfosfaat, kaaliumpolüfosfaat, naatriumkaltsiumpolüfosfaat, kaltsiumpolüfosfaat E 452 EM, STA, SK, VS / Beeta-tsüklodekstriin E 459 STA / Tselluloos: mikrokristalne tselluloos ja pulbertselluloos E 460 EM, PVA / Metüültselluloos E 461 EM, STA, PA / Hüdroksüpropüültselluloos E 463 EM, STA, PA / Hüdroksüpropüülmetüültselluloos E 464 EM, STA, PA / Metületüültselluloos E 465 EM, STA, PA, VA / Naatriumkarboksümetüültselluloos, karboksümetüültselluloos, tsellulooskummi E 466 PA, STA / Võrkstruktuuriga naatriumkarboksümetüültselluloos E 468 PA / Ensümaatiliselt hüdrolüüsitud karboksümetüültselluloos, ensümaatiliselt hüdrolüüsitud tsellulooskummi E 469 PA / Rasvhapete soolad: rasvhapete naatrium-, kaaliumi- ja kaltsiumisoolad ning rasvhapete magneesiumisoolad E 470 EM, STA, PVA / Rasvhapete mono- ja diglütseriidid E 471 EM, STA / Rasvhapete mono- ja diglütseriidide estrid E 472 EM, STA, SK / Rasvhapete sahharoosestrid E 473 EM / Rasvhapete mono- ja diglütseriidide sahharoosestrid E 474 EM / Rasvhapete polüglütseroolestrid E 475 EM / Ritsinoolhappe polüglütseroolestrid E 476 EM / Rasvhapete propüleenglükoolestrid E 477 EM /

[illegible] oksüdeeritud sojaõli rasvhapete mono- ja diglütseriidid E 479b EM / Naatriumlaktülaat E 481 EM, STA / Kaltsiumlaktülaadid E 482 EM, STA / Steaarüültartraat E 483 JP / [illegible]stearaat E 491 EM / Sorbitaantristearaat E 492 EM / Sorbitaanmonolauraat E [illegible] / Sorbitaanmonooleaat E 494 EM / Sorbitaanmonopalmitaat E 495 EM / Naatriumlaadid E 500 HR, KA, PVA / Kaaliumkarbonaadid: E 501 HR, STA / Ammooniumkarbo[illegible] E 503 HR, KA / Magneesiumkarbonaadid: E 504 HR, PVA, STA / Soolhape E 507 HR / [illegible]kloriid E 508 TA / Kaltsiumkloriid E 509 TA / Magneesiumkloriid E 511 TA / [illegible]riid E 512 AO / Väävelhape E 513 HR / Naatriumsulfaat ja naatriumvesiniksulfaat E [illegible] HR / Kaaliumsulfaat ja kaaliumvesiniksulfaat E 515 HR / Kaltsiumsulfaat E 516 JP, SK, TA / [illegible]umsulfaat E 517 JP, STA / Alumiiniumsulfaat E 520 TA / Alumiiniumnaatriumsul[illegible] E 521 TA / Alumiiniumkaaliumsulfaat E 522 HR, STA / Alumiiniumammooniumsulfaat [illegible] STA, TA / Naatriumhüdroksiid E 524 HR / Kaaliumhüdroksiid E 525 HR / Kaltsiumhüdroksiid E 526 HR, TA / Ammooniumhüdroksiid E 527 HR / Magneesiumhüdroksiid E 528 [illegible] STA / Kaltsiumoksiid E 529 HR, JP / Magneesiumoksiid E 530 PVA / Naatriumheksatsü[illegible]raat(II) E 535 PVA / Kaaliumheksatsüanoferraat(II) E 536 PVA / Kaltsiumheksatsüano[illegible](II) E 538 PVA / Naatriumalumiiniumfosfaat E 541 HR, EM / Amorfne ränidioksiid E [illegible] PVA / Kaltsiumsilikaat E 552 PVA / Magneesiumsilikaadid: E 553a PVA / Talk (asbestivaba) E 553b PVA / Naatriumalumiiniumsilikaat E 554 PVA / Kaaliumalumiiniumsilikaat E 555 [illegible] / Kaltsiumalumiiniumsilikaat E 556 PVA / Bentoniit E 558 PVA / Alumiiniumsilikaat, [illegible] E 559 PVA / Rasvhapped E 570 STA, GA, VVA / *D*(-)glükoonhape E 574 HR, KA / [illegible]deltalaktoon E 575 HR, KA / Naatriumglükonaat E 576 SK / Kaaliumglükonaat E 577 [illegible] / Kaltsiumglükonaat E 578 HR, TA / Raud(II)glükonaat E 579 STA / Raud(II)laktaat E 585 [illegible] / *L*(+)glutamiinhape E 620 LMT / Naatriumvesinikglutamaat E 621 LMT / Kaaliumvesinikglutamaat E 622 LMT / Kaltsiumglutamaat E 623 LMT / Ammooniumvesinikglutamaat E [illegible] LMT / Magneesiumglutamaat E 625 LMT / Guanüülhape E 626 LMT / Dinaatrium-5'-[illegible]laat E 627 LMT / Dikaalium-5'-guanülaat E 628 LMT / Kaltsium-5'-guanülaat E 629 [illegible] / Inositiinhape E 630 LMT / Dinaatrium-5'-inosinaat E 631 LMT / Dikaalium-5'-inosi[illegible] E 632 LMT / Kaltsium-5'-inosinaat E 633 LMT / Kaltsium-5'-ribonukleotiidid E 634 [illegible] / Dinaatrium-5'-ribonukleotiidid E 635 LMT / Glütsiin ja tema naatriumisool E 640 [illegible] / Tsinkatsetaat E 650 LMT / Dimetüülpolüsiloksaan E 900 VVA, EM, PVA / Meevaha E [illegible] GA / Candelilla vaha E 902 GA / Karnaubavaha E 903 GA / šellak E 904 GA / Mikrokristalne vaha E 905 GA / Hüdrogeenitud polü-1-detseen E 907 GA / Montaanhappe estrid E [illegible] GA / Oksüdeeritud polüetüleenvaha E 914 GA / *L*-tsüsteiin E 920 JP / Karbamiid E 927b [illegible] / Argoon E 938 PG / Heelium E 939 PG / Lämmastik E 941 PG / Dilämmastikmonooksiid [illegible] PRO / Butaan E 943a PRO / 2-metüülpropaan E 943b PRO / Propaan E 944 PRO / [illegible] E 948 PG / Vesinik E 949 PG / Atsesulfaamkaalium (atsesulfaam K) E 950 MAG / [illegible]taam E 951 MAG, LMT / Tsüklamiinhape ja tema naatriumi- ning kaltsiumisool E 952 [illegible] / Isomalt (isomaltitool) E 953 MAG, PVA, MA, GA / Sahhariin ja tema naatriumi-, kaa[illegible]- ning kaltsiumisool E 954 MAG / Sukraloos E 955 MAG / Taumatiin E 957 MAG, LMT [illegible] / Neohesperidiin DC E 959 MAG / Aspartaam-atsesulfaamsool E 962 MAG / Maltitool E 965 [illegible], STA, EM / Laktitool E 966 MAG / Ksülitool E 967 MAG, NS, STA, EM, PA / Quillaia [illegible] E 999 VA / Invertaas E 1103 STA / Lüsotsüüm E 1105 SA / Polüdekstroos E 1200 MA, [illegible] STA, PA, NS / Polüvinüülpürrolidoon E 1201 STA / Polüvinüülpolüpürrolidoon E 1202 STA / [illegible]deeritud tärklis E 1404 EM, PA / Monotärklisfosfaat E 1410 STA, PA / Ditärklisfosfaat E [illegible] STA, PA / Fosfaaditud ditärklisfosfaat E 1413 STA, PA / Atsetüülitud ditärklisfosfaat E 1414 [illegible] PA / Atsetüülitud tärklis E 1420 STA, PA / Atsetüülitud ditärklisadipaat E 1422 STA, PA / [illegible]propüültärklis E 1440 EM, PA / Hüdroksüpropüültärklisfosfaat E 1442 STA, PA / [illegible]naatriumoktenüülsuktsinaattärklis E 1450 STA, PA, EM / Atsetüülitud oksüdeeritud tärklis E [illegible] PA / Trietüültsitraat E 1505 STA / Glütserüüldiatsetaat E 1517 lisaainete kandja / Glütsetüültriatsetaat E 1518 NS / Bensüülalkohol E 1519 LAK / Propaan-1,2-diool (propüleenglükool) E 1520 LAK / Polüetüleenglükool 6000 LAK

„Sõrmuste Isanda" tegelaste nimed, nimetused ja kohanimed originaalis ning nende eestikeelsed vasted

Baggins: Paunaste
Black Riders: Mustad ratsanikud
Hobbit: kääbik
Sam: Juss
Dark Lord: Tume Isand
Elves: haldjad
Grey Havens: Hallid Sadamad
Halflings: väikemehed
Helm's Deep: Helmi Süvik
Hobbiton: Kääbikla
Middle-Earth: Keskmaa
Mount Doom: Turmamägi
Barrow-blade: kääpamõõk
Oliphaunt: olivants
Orc: orkid
Ringbearer: sõrmusekandja
Ringwraiths: sõrmusevaimud
Rivendell: Kaljulõhe
Samwise Gamgee: Tobajuss Mängla
Strider: Rühkija
The Shire: Maakond
Peregrin Took: Peregrin Tukk (Punapõsk)
Treebeard: Puupard

Sõrmused ja nende isandad

J. R. R. Tolkieni raamatus „Sõrmuste Isand" on tegevuse keskmes Üks Sõrmus, mille kaotanud Sauron üritab seda iga hinna eest enda kätte tagasi saada. Sõrmusel on järgnev tekst haldjakirjas ja Mordori keeles: „Üks Sõrmus juhib neid, Üks leiab üles, Üks Sõrmus toob nad kokku pimeduse süles."

Kokku oli sõrmuseid 20, mis jagunesid järgnevalt:
Haldjatele 3 Päkapikkudel 7 Inimestel 9 Sauronil 1

See on kirjas järgmises luuletuses, mille on eesti keelde tõlkinud Ene Ariu

Kolm Sõrmust haldjahõimul sinitaeva all,
Seitse päkapikkudel maa külmis kivikambreis,
Üheksale ülemaks on sureliku vald,
Üks kuulub Isandale, kelle võim on kangeim
Maal, mil nimeks Mordor, musta Varju all.
Üks Sõrmus juhib neid, Üks leiab üles,
Üks Sõrmus toob nad kokku pimeduse süles
Maal, mil nimeks Mordor, musta Varju all.

Nähtavad luud

Inimese skelett koosneb enam kui 200 luust. Silmaga nähtavad on neist ainult hambad.

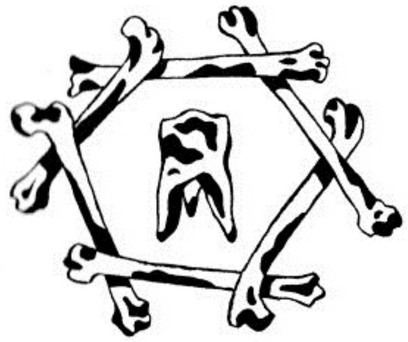

Ingliskeelsed slängisõnad, mis tähendavad pealtnäha üht, ent tegelikult hoopis teist

SLÄNGISÕNA	MÕELDAKSE	TEGELIK TÄHENDUS	KORREKTNE OLEKS
Basecap	pesapallimüts	pole olemas	baseball cap
Beamer	videomagnetofon	BMW (slängis)	video projector
Body	daamide aluspesu	keha	lingerie
Bodybag	laia rihmaga õlakott	laibakott	body bag
Catchen	maadlemine	püüdma	wrestling
Checken	mõikama	kontrollima	to understand
Dressman	meesmodell	pole olemas	male model
Handy	mobiiltelefon	käepärane	mobile, cellular
Happy end	(filmi) õnnelik lõpp	pole olemas	happy ending
Kicking	jalgpallimäng	põtkama	playing football
Longseller	pikaaegne menuk	pole olemas	bestseller
Mobbing	psühhoterror	jõugu rünne	
Oldtimer	vana auväärne auto	pole olemas	vintage car
Pullunder	käisteta pullover	pole olemas	slipover
Showmaster	*show* juht	pole olemas	emcee
Smoking	õhtuülikond	suitsetamine	tuxedo
Tramper	põidlaküüdiga sõitja	hulkur	hitchhiker
Twen	mees 20dates	pole olemas	man in his twenties

Klassikalised lastehaigused ja nende sümptomid

Enamikku lapsi tabab 3. ja 5. eluaasta vahel kuus lastehaigust. Nende tundemärgid on tüüpilised ja haigused seetõttu kergesti äratuntavad.

LEETRID

algavad köha, nohu ja väikese palavikuga, haige silmad kardavad valgust, ta on apaatne ja isutu.

4–5 päeva hiljem tekivad kõrvade taha, näole ja kaelale algul kahvaturoosad (3–6 mm läbimõõduga) laigud, mis pärastpoole tumenevad. Lööve levib üle kogu keha. Nägu tursub, palavik võib tõusta üle 40 kraadi. Kolme päeva pärast hakkab palavik langema ja lööve muutub pruunikaks, jäädes kehale paariks nädalaks.

Leetreid tekitab viirus, mis võib levida kuni viie meetri kaugusele. Nakatamisoht algab viis päeva enne haigestumist ja lõpeb kaks päeva pärast paranemist.

LÄÄKÖHA

algab vähese köha ja nohuga, mis võib kesta nädal aega.

Edasi algavad krambitaolised köhahood, haige keel on torujas ja sissehingamine eriti öösiti kõõksuv. Köhahood kestavad 3–6 nädalat, paranemine kuni 12 nädalat.

Läägköha tekitav mikroob võib piisknakkuse teel levida mitme meetri kaugusele. Suurim nakatamisoht on mõni päev enne ja pärast esimest haigusnädalat.

MUMPS

Haige kõrvasüljenäärmed paistetavad ja muutuvad valusaks enne ühel, siis ka teisel pool. Palavik 38–40 kraadi.

Paranemine nõuab umbes nädal aega.

Mumpsi tekitab viirus. Nakatamisoht piisknakkuse ja puudutuse kaudu algab neli päeva enne haigestumist ja lõpeb kolm nädalat pärast tervenemist. Lõimetusjärk kolm nädalat.

PUNETISED

Haige kõrvade taha ja näole tekib kahvaturoosa lööve, mis levib üle kogu keha. Iseloomulik on lümfisõlmede valus suurenemine kaelal, kuklal ja kõrvade taga.

Haigus vältab mõne päeva. Palavik 38,5 kraadi.

Punetisi tekitab viirus. Nakatamisoht eeskätt kehalise kontakti kaudu 2–7 päeva enne haigestumist ja kuni kaks nädalat pärast lööbe kadumist. Peiteaeg 2–3 nädalat.

SARLAKID

Kõigepealt ilmnevad haigel neelamisraskused, neelus ja suulaes tekib ere punetus, siis tõuseb palavik kuni 39 kraadini. Keelt katab valge katt, hiljem meenutab see vaarikat. Kahe päeva pärast ilmub kaelale ja kaenalde alla peenetäpiline lööve punetaval taustal, mis levib sealt üle kogu keha.

Sarlakeid tekitab mikroob. Esmajoones levib nakkus juba haigestunud isikutelt, kes jäävad kolmeks nädalaks nakkusohtlikuks. Peiteaeg 1–4 päeva.

TUULERÕUGED
Haige näole, pähe ja kogu kehale ilmuvad väikesed sügelevad villid.

Lööve ei teki ühekorraga, vaid esimese viie päeva jooksul puhangutena. Haigus kestab 2–3 nädalat ja on enamasti palavikuta.

Tuulerõugeid tekitab viirus. Nakatutakse vahetu kontakti kaudu juba haigestunud inimesega ajavahemikus päev enne esimese villi ilmumist kuni viis päeva pärast viimase villi teket. Peiteaeg 2–3 nädalat.

Kaubamärgid, millest on kujunenud mõisted

Leidub kaubamärke, mis on konkreetse tootega nii kindlalt seondunud, et neist on saanud üldmõisted. Alljärgnevalt mõned näited.

KAUBANIMI	TOODE	VALMISTAJA
Aspiriin	ASS-preparaadid	Bayer AG
Ata	Küürimispulbrid	Henkel AG
Bakeliit	Duroplastid	Bakelite AG
Kalgon (Calgon)	Katlakivieemaldajad	Reckitt Benckiser
Dünamiit	Lõhkeaine	Dynamit Nobel AB
Föön	Juuksekuivati	AEG
Džiip (Jeep)	Maastikuauto	Daimler-Chrysler
Kolt (Colt)	Revolver	Colt Defense LLC
Maggi	Supikontsentraadid	Maggi/Nestlé Ltd.
Nescafé	Lahustuv kohv	Nestlé Ltd.
Nailon	Tehiskiud	DuPont
Pampers	Mähkmed	Procter&Gamble
Selters Mineralquelle Augusta Victoria	Mineraalveed	Selters
Teflon	Sünteespolümeerid	DuPont
Termos	Soojusisolatsiooniga mahutid	Thermos LLC
Walkman	Kassetimängija	Sony

Klassikaline viievõistlus

Viievõistlus oli Vana-Kreeka olümpiamängude (776 eKr – 394 pKr) kavas kesksel kohal. Seal võisteldi sellises järjestuses:

JOOKS MAADLUS KETTAHEIDE KAUGUSHÜPE ODAVISE

Ühel ja samal pikkus- ja laiuskraadil asuvaid linnu

12–14° idapikkust:
MALMÖ – BERLIIN – SALZBURG –
ROOMA – TRIPOLI – LUANDA

52–54° põhjalaiust:
EDMONTON – DUBLIN – HAMBURG –
BERLIIN – VARSSAVI – MINSK –
SAMAARA – IRKUTSK

Ükskõik ja jälle üllatuvad paljud, et ühel ja samal laiuskraadil on London ja Düsseldorf (51.), Marseille ja Vladivostok (43.) ning New York ja Napoli (40.).

Numbritega seonduvaid kõnekäände

ÜKS pääsuke ei too veel suve.
KUS KAKS kisuvad, seal kolmas kargab.
KOLM on kohtu seadus.
Lapsi tõmbab enamasti kõigi NELJA tuule poole.
Viis viga vinguril seal.
Ühe kohta otsides võid KUUED kingad katki kanda.
SEITSE venda elavad rahuga, kahe vennanaise vahel kasvab sõda.
ÜHEKSA korda mööda, üks kord lõika.
ÜHEKSA ametit, KÜMNES nälg.

Müra intensiivsus

dB*		
0	Vaikus	Kuulmislävi
10		Hingamine
20		Kella tiksumine; puulehtede kahin
30		Sosin
40		Vaikne vestlus
50		Tavaline vestlus
60	Tugev müra	Büroohääled; telefonihelin
70		Vali jutt; sõiduauto 10 m kaugusel
80		Tugev tänavamüra; kisa
90		Mootorratas, puhkpilliproov klassis
100	Kahjulik müra	Suruõhupuur, pleieri kõrvaklapid
110		Rokk-kontsert, paukrakett
120		Reaktiivmootor 10 m kaugusel
130		Valulävi, plahvatus läheduses

*Detsibell, tähis dB, on logaritmiline mõõtühik. Üleminekuga viie kümnelt kuuekümnele dB-le kaasneb subjektiivselt tajutava müra intensiivsuse kahekordistumine.

Apokalüptilised ratsanikud

Sõda – Valge hobune
„Ma nägin, ennäe: valge hobune, ning selle seljas istujal oli käes amb ning talle anti pärg ja ta läks välja võitjana võitmiseks."

Tapatalgud – Tulipunane hobune
„Ja tuli välja teine, tulipunane hobune, ning selle seljas istujale anti voli võtta ära rahu ilmamaa pealt, et inimesed üksteist tapaksid, ning talle anti suur mõõk."

Nälg – Must hobune
„Ja ma nägin, ennäe: must hobune, ja selle seljas istujal olid käes kaalud. Ning ma kuulsin otsekui häält nelja olevuse keskelt hüüdvat: „Mõõt nisu ühe teenari eest ja kolm mõõtu otri ühe teenari eest! Ja õlile ja veinile ära tee kahju!"

Surma – Tuhkur hobune
„Ja ma nägin, ennäe: tuhkur hobune, ja selle seljas istuja nimi oli Sulim, ja temaga tuli kaasa Surmavald, ning neile anti voli veerandi üle ilmamaast – tappa mõõga ja nälja ja katkuga ning metsloomade läbi."*

**Johannese ilmutus (6: 2–8)*

Maavärinate võimsuse ja tugevuse skaala

Maavärinate võimsust ja tugevust hinnatakse vastavalt Richteri ja Mercalli skaala järgi.

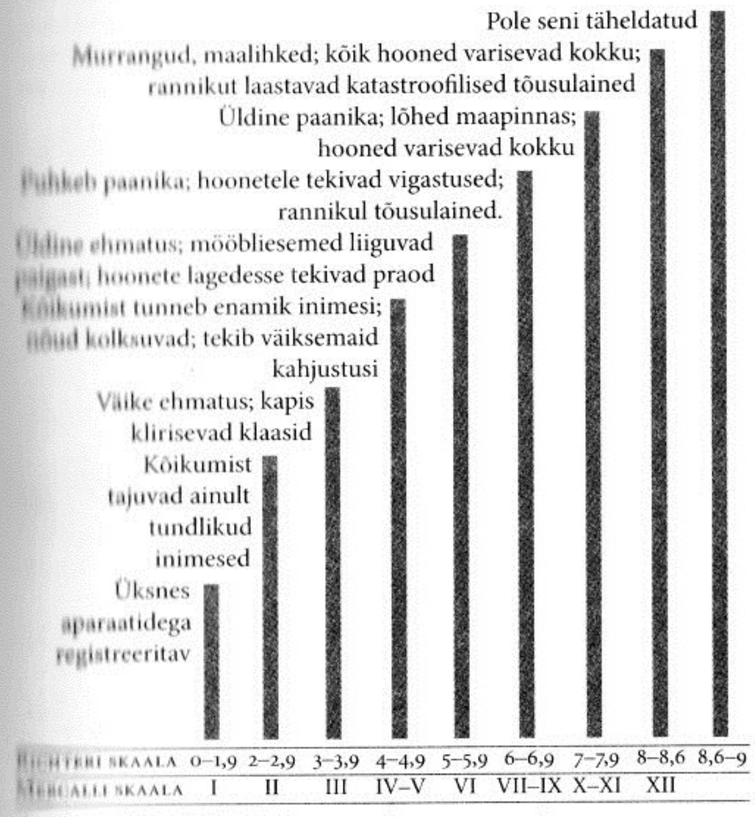

Mõõtühikud merenduses

Vahemaid mõõdetakse meremiilides. Üks meremiil = meridiaanikaare 1 kaareminuti pikkus. Kuna meridiaani kaareminuti pikkus on muutuv (ekvaatoril 1842,9 meetrit; poolusel 1861,57 meetrit), siis kasutatakse laevajuhtimisel tinglikku standardmiili, 1928. aastal kinnitatud pikkusega 1852 meetrit, mis on meridiaani ühe kaareminuti pikkus laiusel 45°.

Vee sügavust mõõdetakse süldades. Üks süld = 1,852 m ehk 1/1000 meremiili.

Laeva kiirust mõõdetakse sõlmedes. Üks sõlm = 0,514 m/s ehk 1 meremiil/h

Laeva mahtu mõõdetakse registertonnides. Üks registertonn = 2,83 kuupmeetrit. Registertonn kui tinglik laeva mahutavuse määramise ühik võeti kasutusele 1854. a, aluseks sel ajal maailmas tegutsenud laevade laadruumide kogumahu (kuupjalgades) ja laevade summaarse kandevõime (tonnides) jagatis. Tulemus – 98,2 kuupjalga 1 tonni kandevõime kohta – ümardati 100 kuupjalani.

Inimese hääleregister

SOPRAN (kõrge naishääl) –
METSOSOPRAN (madal sopran) – ALT (madal naishääl)
TENOR (kõrge meeshääl) – BARITON –
BASS (madal meeshääl)

Rahvusvahelised poksiorganisatsioonid

World	Boxing	Association	W	B	A C O F
		Council			
		Organisation			
International		Federation	I		

Nii nagu poksi maailmameistreid, on ka poksiorganisatsioone loendamatu hulk. Kõige tähtsamateks peetakse üldiselt WBA-d, WBC-d ja ja IBF-I, paljude meelest on seda ka WBO.

Sodiaagimärgid ja nende valitsejad

21. MÄRTS – 20. APRIL			SÜGIS	24. SEPTEMBER – 23. OKTOOBER	
Jäär	*Aries*			*Kaalud*	*Libra*
♈	MARSS	F		♎	VEENUS	L
21. APRILL – 20. MAI				24. OKTOOBER – 22. NOVEMBER	
Sõnn	*Taurus*			*Skorpion*	*Scorpius*
♉	VEENUS	E		♏	MARSS/PLUUTO	W
21. MAI – 21. JUUNI				23. NOVEMBER – 21. DETSEMBER	
Kaksikud	*Gemini*			*Ambur*	*Sagittarius*
♊	MERKUUR	L		♐	JUPITER	F
22. JUUNI – 22. JUULI			TALV	22. DETSEMBER – 20. JAANUAR	
Vähk	*Cancer*			*Kaljukits*	*Capricornus*
♋	KUU	W		♑	SATURN	E
23. JUULI – 23. AUGUST				21. JAANUAR – 19. VEEBRUAR	
Lõvi	*Leo*			*Veevalaja*	*Aquarius*
♌	PÄIKE	F		♒	URAAN	L
24. AUGUST – 23. SEPTEMBER				20. VEEBRUAR – 20. MÄRTS	
Neitsi	*Virgo*			*Kalad*	*Pisces*
♍	MERKUUR	E		♓	NEPTUUN	W

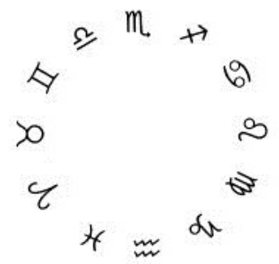

1 TÄPSED KUUPÄEVAD VARIEERUVAD AASTAST AASTASSE.
1 M = MAA T = TULI V = VESI Õ = ÕHK

Sümfooniaorkestri pillirühmad

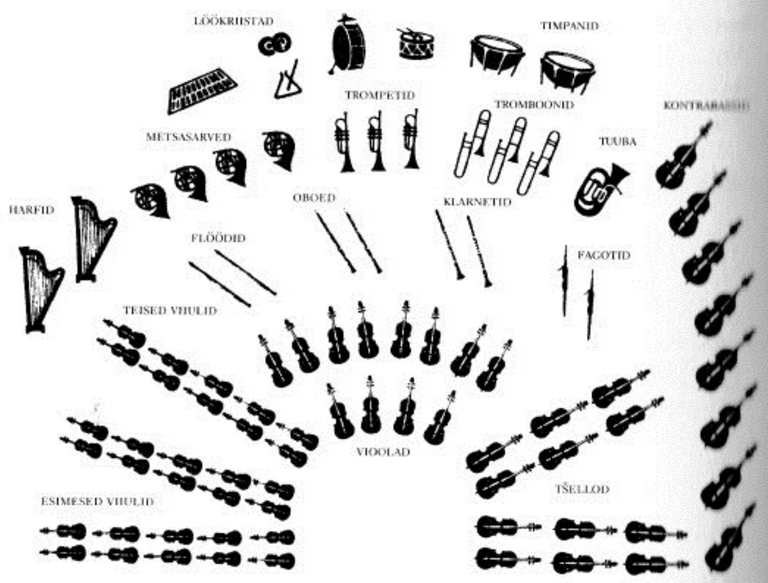

Mis tingib telesaate vaatajaskonna vähenemise

Kogenud teleprodutsentide väitel sunnib mõni telepilt publikut kähku kanalit vahetama. Nende arvamused on mõistagi subjektiivsed, kuid neli mõjurit näikse olevat kindlad:

Klassikaline muusika (eeskätt kõik keelpillid)
Inimene raamaturiiuli ees
Inimene kirjutuslaua taga
Kaasaegne taies seinal

Veetarbimine

Keskmise Saksa pere veekulu jaguneb järgmiselt:

WC	32%	Muu	6%
Vann/dušš	30%	Aiakastmine	4%
Pesupesemine	12%	Autopesemine	2%
Nõudepesu	6%	Joogivesi	2%
Isiklik hügieen	6%		

Tuntud isikuid, kelle initsiaalid on BB

Brigitte Bardot – Béla Bartok – Boris Becker – Brendan Behan – Bruce Beresford – Björnsterne Björnson – Bernard Bolzano – Björn Borg – Bertolt Brecht – Benjamin Britten – Bertram Brockhouse – Bernard Buffet

Mõned loomajäljed

Seitse klassikalist maailmaimet

Artemise tempel	Ephesoses	hävinud
Cheopsi püramiid	Gizas	säilinud
Rhodose koloss	Rhodoses	hävinud
Kuningas Mausolus II mausoleum	Halikarnassoses	hävinud
Pharose tuletorn	Aleksandrias	hävinud
Semiramise rippaiad	Babülonis	hävinud
Zeusi kuju	Olümpias	hävinud

Maailma rahvastiku koguarv

Kui kõik kunagi maailmas elanud inimesed kokku võtta, siis saame summa

106 MILJARDIT

Praegusel ajal on neid ümmarguselt 6,5 miljardit. Sinna pole juurde arvatud pigem ahvide hulka kuuluvaid olendeid.

Mõned inglise kõnekäänud ja nende eesti vasted

I (Ingliskeelne kõnekäänd): *To put all one's eggs in one basket.*
II (Selle sõnasõnaline tõlge): Kõiki mune ühte korvi panema.
III (Eestikeelne vaste): Kõike ühele kaardile panema.

I *To jump out of the frying-pan into the fire.*
II Praepannilt tulle hüppama.
III Vihma käest räästa alla sattuma.

I *To make a mountain out of a mole-hill.*
II Mutimullahunnikust mäge tegema.
III Teeb sääsest elevandi.

I *To look as if butter wouldn't met in one's mouth.*
II Teeb nägu, nagu tal ei sulaks või suus.
III Ilmsüütu talleke.

I *There is a fly in the ointment.*
II Sääsk salvi sees.
III Tõrvatilk meepotis.

I *It's all Greek to me.*
II See on minu jaoks kreeka keel.
III See on mulle nagu hiina keel.

I *This is a different kettle of fish.*
II See on teine kastrulitäis kalu.
III See on hoopis teisest ooperist.

I *To be barking up the wrong tree.*
II Vale puu peale haukuma.
III Vääral teel olema.

I *You cold have knocked me down with a feather.*
II Sa lõid mu linnusulega maha.
III Ma olen nagu puuga pähe saanud.

I *It's raining cats and dogs.*
II Sajab kasse ja koeri.
III Kallab nagu oavarrest.

I *To know something like the back of one's hand.*
II Seda tunnen ma nagu oma käeselga.
III Seda tunnen ma nagu oma viit sõrme.

I *One sandwich short of a picnic.*
II Piknikust jääb üks võileib puudu.
III Tal on mõni kruvi puudu.

I *He can't hold a candle to someone.*
II Ta ei saa kellelegi küünalt hoida.
III Temaga luurele ei läheks.

I *To build castles in Spain.*
II Hispaanias losse ehitama.
III Õhulosse ehitama.

I *To have a finger in the pie.*
II Oma sõrmi piruka sisse pistma.
III Ta on piruka juures/ tal on käpp sees.

I *To be as keen as mustard about something.*
II Kange sinepina mõjuma.
III Millestki põlema minema.

I *To kill two birds with one stone.*
II Kaht lindu ühe kiviga tabama.
III Kaks kärbest ühe hoobiga.

Hirm number 13 ees

Inimesed, kes number 13 ees liiga suurt hirmu tunnevad, põevad TRISKAIDEKAFOOBIAT.

Pilvede põhiliigid

Troposfääripilved jaotatakse nende aluse kõrguse (alumise pinna kõrgus maa- või merepinnast) ja kuju järgi nelja klassi – ülemised, keskmised, alumised ja vertikaalsuunas arenevad pilved – ning kümnesse põhiliiki.

PÕHILIIGID ON:
I ÜLEMISED PILVED (aluse kõrgus 13 000 – 5000 m)
kiudpilved (*Cirrus, Ci*)
kiudrünkpilved (*Cirrocumulus, Cc*)
kiudkihtpilved (*Cirrostratus, Cs*)

II KESKMISED PILVED (aluse kõrgus 7000 – 2000m)
kõrgrünkpilved (*Altocumulus, Ac*)
kõrgkihtpilved (*Altostratus, As*) V+
kihtsajupilved (*Nimbostratus, Ns*) V+

III Alumised pilved (aluse kõrgus alla 2000 m)
kihtrünkpilved (*Stratocumulus, Sc*)
kihtpilved (*Stratus, St*)
rünkpilved (*Cumulus, Cu*)
rünksajupilved e äikesepilved (*Cumulonimbus, Cb*) V

Pilvede nimelühendeid kasutab Rahvusvaheline Tsiviillennundusorganisatsioon ICAO (International Civil Aviation Organisation).
V+ = pilved, millest tuleb pikemajaline sadu; V = pilved, millest tuleb tugev sadu.

Inimkeha arvandmeid

KIIRUSI	
Kõha (järsk reflektoorne väljahingamine)	900 km/h
Närviimpulss seljaajust lihastesse	430 km/h
Aevastus	150 km/h
Seemnepurse	16 km/h
Veri soontes	3,6 km/h
Seedimine jämesooles	0,0036 km/h
Seedimine peensooles	0,0022 km/h
Habemekasv	0,5 mm päevas
Juuksekasv	0,35 mm päevas
Põidlaküünte kasv	0,1 mm päevas
PIKKUSI	
Veresoonte kogupikkus	1440 km
Kapillaaride kogupikkus	240 km
Närvikiude nahapinna ühe cm kohta	4 m
Veresooni nahapinna ühe cm kohta	1 m
VARIA	
Vee eritus higinäärmete kaudu	3–5 l päevas
Naha kogupindala	1,5–2 m
Nahahattude kulumine	57,6 mld päevas

Rooma numbrid

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	20	30	40	50	60	70	80	90	100
	XX	XXX	XL	L	LX	LXX	LXXX	XC	C
	200	300	400	500	600	700	800	900	1.000
	CC	CCC	CD	D	DC	DCC	DCCC	CM	M
				5.000					10.000
				V					X
				50.000					100.000
				L					C
				500.000					1.000.000
				D					M

Rooma numbrid on liitmispõhimõttel rajanev arvusüsteem, milles kasutatakse erisuguseid sümboleid kümnendkohtade (I = I, X = 10, C = 100, M = 1000) ja nende poolte jaoks (V = 5, L = 50, D = 500). Teised naturaalarvud kirjutatakse neid sümboleid sobivalt korrates. Kui suurema väärtusega sümbol paikneb väiksema väärtusega sümboli ees, siis on koguarvus nende väärtused liidetud, kui väiksem on suurema ees, siis lahutatud. Näiteks VI = 6, IV = 4, XI = 11, IX = 9, CX = 110, XC = 90. V, L ja D endast suurema sümboli ees ei käi (95 ei ole VC, vaid XCV).

Adolph vabahärra von Knigge soovitusi, kuidas kohelda iseennast

1. Pole ei kasulik ega huvitav, kui sa teiste inimestega lävides omaenda seltskonna hooletusse jätad.
2. On hetki, mil me oleme ise endale kõige vajalikumad.
3. Ole enda vastu sama tähelepanelik, aus ja õiglane nagu teiste vastu!
4. Hoolitse oma tervise eest, aga ära end hellita!
5. Austa ja usalda iseennast!
6. Ka endas kaheldes või raskustesse sattudes ära kaota lootust, et sinust saab suurmees!
7. Ole endale meeldiv seltsiline!
8. Ära lipitse, vaid jää siiraks ja õiglaseks sõbraks! Nõua endalt sama, mida teistelt!

9. Teenistust mõõda oma võimete ja kasvatuse ning sinu võimaluse järgi saada targemaks ja paremaks kui paljud teised!

Need üheksa soovitust iseenda väärikaks kohtlemiseks sõnastas Adolph vabahärra von Knigge (1752–1796) oma tuntud teoses „Inimeste kohtlemisest" (1778). Tegemist on teose esimese osa 2. peatüki vahepealkirjadega, välja arvatud 9. punkt, mis pärineb tekstist.

Kellele kuuluvad Eesti meediakanalid

AS Eesti Meedia – Schibsted ASA (Norra) 92,5%, Heldur Tõnisson 7,5%
Ekspress Grupp – Hans H. Luik 100%
Postimees – Eesti Meedia 100%
SL Õhtuleht – Eesti Meedia 50%, Ekspress Grupp 50%
Eesti Ekspress – Ekspress Grupp 100%
Eesti Päevaleht – Ekspress Grupp 50%,
OÜ Vivarone (Jaan Manitski) 50%
Äripäev – Dagens Industri (Rootsi kontsern Bonnier-Marieberg) 100%

Maakonnalehtedest kuuluvad Eesti Meediale täielikult või osaliselt Pärnu Postimees, Sakala, Virumaa Teataja, Valgamaalane ja Järva Teataja.
Estonia – Endel Siff
Molodjož Estonii – peamiselt OÜ Pluss Kaks (Onistari omanik Igor Savenkov)
Maaleht – Eesti Kapital (suurim osanik Jüri Ehasalu)
Kanal 2 – Schibsted Print Media (Norra)
TV3 – Modern Times Group MTG Broadcasting AB (Rootsi)

Ajakirjade Kirjastus – Eesti Meedia 50% ja Ekspress Grupp 50%
Ajakirjade Kirjastuse väljaanded on Kroonika, Nädal, Teleleht, Anne, Eesti Naine, Pere ja Kodu, Stiil, Tervis Pluss, Kodukiri, Stiina, Jana, Saladused, Auto Bild Eesti, Tallinn This Week, Aed, Ristik, Miniristik, Meistriristik, Megaristik ja Kroonika Ristsõnad.

Ühinenud Ajakirjade AS – Yhtyneet Kuvalehdet (Soome). Väljaanded: Kodutohter, Kodukolle, Tehnikamaailm, Cosmopolitan, Kaalujälgijad, Spunk.

Sihtasutus Kultuurileht – Akadeemia, Diplomaatia, Haridus, Keel ja Kirjandus, Kunst.ee, Looming, Loomingu Raamatukogu, Muusika, Raduga, Sirp, Teater.Muusika.Kino, Täheke, Vikerkaar ja Õpetajate Leht. Sihtasutuse asutasid Kultuuriministeerium, AS Perioodika ja Eesti Kultuurkapital.

Presshouse OÜ – Arvutimaailm, Autoleht, DI, Digi, Diivan, Ehitaja ja Saldo. Eesti kapital. Eesti kapital (põhiomanik OÜ Enskilda Grupp, 25% Markko Märtin).

Trio LSL: põhiomanik Metromedia International (USA) ja Eesti Meedia. Trio LSL-i raadiojaamad: Kuku, Elmar, Uuno, Eeva, 100 FM ja Katjusha.

Infoagentuur BNS: Alma Media (Soome)

(2006. aasta andmed)

Noorelt surnud tuntud inimesed

Anne Frank, noorkirjanik (15)
Tutanhamon, valitseja (18)
Jeanne d'Arc, Prantsusmaa rahvuskangelane (19)
Kristjan Jaak Peterson, luuletaja (21)
Ilmi Kolla, luuletaja (21)
River Phoenix, filminäitleja (23)
James Dean, filminäitleja (24)
Julius Kuperjanov, sõjaväelane (24)
John Keats, luuletaja (25)
Manfred von Richthofen, lahingulendur (25)
Mihhail Lermontov, luuletaja (26)
Kurt Cobain, muusik (27)
Jim Morrison, muusik (27)
Janis Joplin, muusik (27)
Jimi Hendrix, muusik (27)
Jaan Saul, näitleja (29)
Jüri Vilms, poliitik (29?)
Urmas Kibuspuu, näitleja (31)
Nero, valitseja (31)
Lauri Aus, jalgrattur (32)

Aleksander Suur, valitseja (32)
Eva Braun, Hitleri armuke (33)
Jaan Oks, luuletaja (34)
Richard Burns, rallisõitja (34)
Ayrton Senna, vormelisõitja (34)
Charlie Parker, muusik (34)
Wolfgang Amadeus Mozart, helilooja (35)

Eesti Mereväe auastmed

Kõrgemad ohvitserid: kommodoor, kontradmiral, viitseadmiral, admiral
Vanemohvitserid: kaptenmajor, kaptenleitnant, mereväekapten
Nooremohvitserid: lipnik, nooremleitnant, leitnant, vanemleitnant
Vanemallohvitserid: nooremveebel, veebel, vanemveebel, staabiveebel, ülemveebel
Nooremallohvitserid: nooremmaat, maat, vanemmaat
Ajateenijad-allohvitserid: nooremmaat, maat, vanemmaat
Madrused: madrus, vanemmadrus

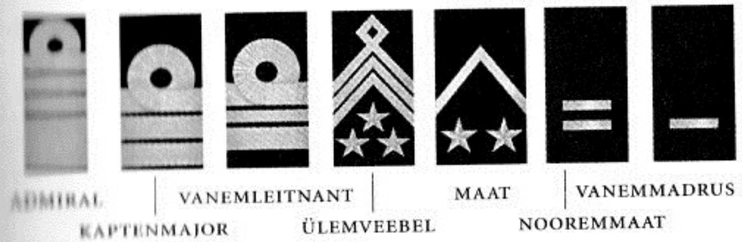

Piiblis ja apokrüüfides kasutatavad lühendid

1Aj — Esimene Ajaraamat (Vana Testament, VT)
2Aj — Teine Ajaraamat (VT)
Am — Aamose raamat (VT)
Ap — Apostlite teod (UT)
As — Asarja palve (apokrüüf)
Bl — Beel (apokrüüf)
Brk — Baaruki raamat (apokrüüf)
Ef — Pauluse kiri efeslastele (Uus Testament, UT)
Erl — Estri raamatu lisad (apokrüüf)
Esr — Esra raamat (VT)
Est — Estri raamat (VT)
Fl — Pauluse kiri filiplastele (UT)

Fm — Pauluse kiri Fileemonile (UT)
Gl — Pauluse kiri galaatlastele (UT)
Ha — Habakuki raamat (VT)
Hb — Kiri heebrealastele (UT)
Hg — Haggai raamat (VT)
Ho — Hoosea raamat (VT)
Hs — Hesekieli raamat (VT)
Ii — Iiobi raamat (VT)
Ilm — Johannese Ilmutusraamat (UT)
Jd — Juuda kiri (UT)
Jdt — Juuditi raamat (apokrüüf)
Jh — Johannese evangeelium (UT)
1Jh — Johannese esimene kiri (UT)
2Jh — Johannese teine kiri (UT)
3Jh — Johannese kolmas kiri (UT)
Jk — Jaakobuse kiri (UT)
Jl — Joeli raamat (VT)
Jn — Joona raamat (VT)
Jos — Joosua raamat (VT)
Jr — Jeremija raamat (VT)
Js — Jesaja raamat (VT)
Kg — Koguja raamat (VT)
Kl — Pauluse kiri koloslastele (UT)
Km — Kohtumõistjate raamat (VT)
Kml — Kolme mehe kiituslaul (apokrüüf)
1Kn — Esimene Kuningate raamat (VT)
2Kn — Teine Kuningate raamat (VT)
1Kr — Pauluse Esimene kiri korintlastele (UT)
2Kr — Pauluse Teine kiri korintlastele (UT)
Lk — Luuka evangeelium (UT)
Lm — Lohemadu (apokrüüf)
1Mak — Esimene Makabite raamat (apokriiva)
2Mak — Teine Makabite raamat (apokriiva)
Mi — Miika raamat (VT)
Mk — Markuse evangeelium (UT)
Ml — Malaki raamat (VT)
Mn — Manasse palve (apokrüüf)
1Ms — Esimene Moosese raamat (VT)
2Ms — Teine Moosese raamat (VT)
3Ms — Kolmas Moosese raamat (VT)
4Ms — Neljas Moosese raamat (VT)
5Ms — Viies Moosese raamat (VT)
Mt — Matteuse evangeelium (UT)
Na — Nahumi raamat (VT)
Ne — Nehemja raamat (VT)
Nl — Jeremija Nutulaulud (VT)
Ob — Obadja raamat (VT)
Ps — Psalmid ehk Vana Testamendi Laulud (VT)
1Pt — Peetruse Esimene kiri (UT)
2Pt — Peetruse Teine kiri (UT)
Rm — Pauluse kiri roomlastele (UT)

Rt — Ruti raamat (VT)
Sf — Sefanja raamat (VT)
Sk — Sakarja raamat (VT)
1Sm — Esimene Saamueli raamat (VT)
2Sm — Teine Saamueli raamat (VT)
Srk — Jeesus Siiraki tarkuseraamat (apokrüüf)
Sü — Susanna lugu (apokrüüf)
Ta — Taanieli raamat (VT)
1Tm — Pauluse Esimene kiri Timoteusele (UT)
2Tm — Teine kiri Timoteusele (UT)
Tb — Toobija raamat (apokrüüf)
Trk — Saalomoni Tarkuseraamat (apokrüüf)
1Ts — Pauluse Esimene kiri tessalooniklastele (UT)
2Ts — Teine kiri tessalooniklastele (UT)
Tt — Pauluse kiri Tiitusele (UT)
Õp — Saalomoni Õpetus- e Vanasõnad (VT)
Ül — Saalomoni Ülemlaul e Laulude Laul (VT)

Anton Hansen Tammsaare „Tõe ja õiguse" osade tinglikud pealkirjad

I OSA: Võitlus maaga
II OSA: Võitlus jumalaga
III OSA: Võitlus ühiskonnaga
IV OSA: Võitlus iseendaga
V OSA: Alistumine

Allikas: Uus Eesti 14.06.1940

Vanad Eesti- ja Liivimaa vedelike mõõtühikud

18. SAJANDIL
1 härja-aam veini = 1 ½ vaati = 180 toopi = 211,9 liitrit
1 vaat veini või Lübecki õlut = 120 toopi
1 vaat piiritust või Tallinna õlut = 128 toopi
1 toop = 4 kortlit = 1,177 liitrit
1 kortel = 0,2942 liitrit

19. SAJAND, VENE SÜSTEEM
1 vaat = 40 pange = 491,97 liitrit
1 aam = 4 ankrut = 12 pange
1 ankur = 3 pange = 30 toopi = 36,897 liitrit

ALATES 1818
1 pang = 10 toopi = 50 klaasi = 100 tsarkat = 12,299 liitrit
1 toop = 4 kortlit = 1,2299 liitrit
1 kortel viina = 0,3074 liitrit

ALATES 1929
1 hektoliiter = 100 liitrit = 8,1305 pange = 0,47639 setvertit = 3,8112 setverikku
1 liiter = 0,8130 toopi

Adopteeritud lapsed, kes said hiljem kuulsaks

Louis Armstrong
Babe Ruth
Oksana Baiul
Ingrid Bergman
Josip Broz Tito
Truman Capote
Coco Chanel
Bill Clinton
Ella Fitzgerald
Caligula
Li Peng
William Somerset Maugham
Eddie Murphy
Marilyn Monroe
Jack Nicholson
Elvis Presley
Josip Broz Tito
Mike Tyson

Populaarsemaid lühendeid Internetis

A/S/L? (*age/sex/location*?) – vanus, sugu, asukoht?
AFAIK (*as far as I know*) – minu teada
AFK (*away from keyboard*) – klaviatuuri või arvuti juurest eemal
AKA (*also known as*) – tuntud ka kui…
ASAP (*as soon as possible*) – niipea kui võimalik
ATM (*at the moment*) – praegu, hetkel
BRB (*be right back*) – käin korraks ära, tulen kohe arvuti juurde tagasi
CUL (*see You later*) – hiljem näeme
FAQ (*frequently asked questions*) – korduma kippuma küsimused
FYI (*for your information*) – teadmiseks, omavahel öeldes
GMTA (*great minds think alike*) – targad mõtlevad samamoodi
IC – itsitama, muigama
IHNI (*I have no idea*) – mul pole aimugi
IMHO (*in my humble opinion*) – minu tagasihoidliku arvamuse kohaselt
IRL (*in real life*) – päris elus, mitte arvutisuhtluses
IRW – naer, irvitamine
LOL (*laughing out loud*) – vali naer
MOTOS (*member of the opposite sex*) – vastassoost isik
NP (*no problem*) – pole probleemi
OMQ ja OMIQ – tervitus (Hommikust!)
RTFM (*read the fucking manual*) – tutvu juhendiga
SOHF (*sense of humour failure*) – huumorimeel puudub
WB (*welcome back*) – tere jälle, tere tulemast tagasi
WTF (*what the f…?*) – mida kuradit?

Kahupea-Kaarli pedagoogika

Oma klassikalises lasteraamatus „Kahupea-Kaarel" (ka „Kolumats", originaalpealkiri „Der Struwwelpeter", 1845) kirjeldas Saksa arst Heinrich Hoffmann (1809–1894), kuidas kasvatamatuid lapsi karistati. Alljärgnevalt valik laste eksimusi koos karistustega leebemast karmimani.

Philipp niheles söögilaua ääres. Jäi laudlina, nõude ja roogade alla.

Hans valetas. Kukkus jõkke, kus kalad teda tõgasid.

Salakütt läks jänest laskma. Jänes võttis talt püssi ja tegi talle tuule alla, nii et jahimees pidi kaevu kargama.

Ludwig, Kaspar ja Wilhelm ajasid rassistlikku juttu. Nad kasteti tindivaati.

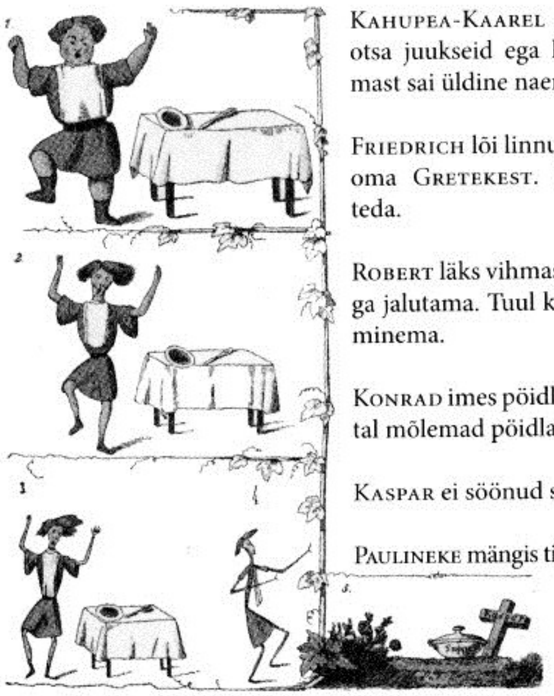

Kahupea-Kaarel ei lasknud aasta otsa juukseid ega küüsi lõigata. Temast sai üldine naerualune.

Friedrich lõi linnu maha ja piitsutas oma Gretekest. Koer hammustas teda.

Robert läks vihmase ja tormise ilmaga jalutama. Tuul kandis ta igaveseks minema.

Konrad imes pöidlaid. Rätsep lõikas tal mõlemad pöidlad maha.

Kaspar ei söönud suppi. Suri nälga.

Pauline ke mängis tikkudega. Põles ära.

Muusikaautomaadi repertuaari pingerida

Oma 1990. a. ilmunud ülevaatlikus raamatus muusikaautomaadist (ingl. k. *jukebox)* kirjeldas Saksa autor Peter Handke selle automaatselt plaate vahetava muusikariista ajalugu. Juba siis ei osanud ükski tema poolt küsitletud inimene kõnealuse seadmega midagi peale hakata. Muuhulgas koostas ta ka muusikaautomaadi omaaegse repertuaari pingerea:

	Interpreet	Loo nimi
1.	Billie Holliday	Kõik lood
2.	Jelly Roll Morton	Kõik lood
3.	Louis Armstrong	Kõik lood
4.	Van Morrisson	Kõik lood
5.	Rolling Stones	*Satisfaction*
6.	Jacques Brel	*Ne me quitte pas*
7.	Giuseppe Verdi	Nabucco (Orjade koor)
8.	Giuseppe Verdi	Aida
9.	Madonna	*Like A Prayer*
10.	Paul Anka	*Diana*
11.	Dion*	*Sweet Little Sheila*
12.	Ricky Nelson	*Gypsy Woman*
13.	Beatles	*I want to hold your hand*
14.	Beatles	*Love me do*
15.	Beatles	*Roll over Beethoven*
16.	Beatles	*I saw her standing there*
17.	Beatles	*Things we said today*
18.	Creedence Clearwater Revival	Kõik lood
19.	John Fogerty	Kõik lood
20.	Bob Marley	*Redemption*
21.	Jimi Hendrix	*Hey Joe*
22.	Janis Joplin	*Me and Bobby McGee*
23.	Cheikha Remitti	*Sidi Mansour*
24.	Helen Schneider	*Hot Summer Nites*
25.	Michelle Shocked	*Anchorage*

* Handke nimetab Dioni interpreediks, mõeldes vist Tommy Roe'd.

Mõne toiduaine keemiline valem

$C_{12}H_{22}O_{11}$	suhkur	$CO_2 + 2H_2O$	mineraalvesi
H_2O	vesi	H_2CO_3	süsihape
$C_6H_{12}O_6$	glükoos	$C_8H_{10}N_4O_2$	kofeiin
$C_6H_{10}O_5$	tärklis	$NaHCO_3$	küpsetuspulber
NaCl	lauasool	C_2H_6O	alkohol

Kümme käsku

1. Sul ei tohi olla muid jumalaid minu kõrval.
2. Sa ei tohi Issanda, oma Jumala nime asjata suhu võtta.
3. Sa pead hingamispäeva pühitsema.
4. Sa pead oma isa ja ema austama.
5. Sa ei tohi tappa!
6. Sa ei tohi abielu rikkuda!
7. Sa ei tohi varastada!
8. Sa ei tohi tunnistada oma ligimese vastu valetunnistajana!
9. Sa ei tohi himustada oma ligimese koda!
10. Sa ei tohi himustada oma ligimese naist!

Neid kümmet käsku nimetatakse ka dekaloogiks. Piiblis ei ole nad nummerdatud.

Cosmopolitan

2 CL VIINA • 1 CL COINTREAU´D • 1 CL LAIMIMAHLA • 2 CL JÕHVIKAMAHLA

Valada kõik kokteilinõusse, lisada purustatud jääd, põhjalikult läbi raputada ja serveerida jahutatud kokteiliklaasis.

Cosmopolitani kokteil mängis olulist rolli populaarses teleseriaalis „Seks ja linn".

Maailma elavaima liiklusega lennujaamad

Nimi	Asukoht	Kood	Lende 2005
1. Hartsfield Atlanta Int.	Atlanta, USA	ATL	980 386
2. O'Hare International	Chicago, USA	ORD	972 248
3. Dallas/Fort Worth Int.	Dallas, USA	DFW	711 878
4. Los Angeles Int.	Los Angeles, USA	LAX	650 629
5. McCarran	Las Vegas, USA	LAS	605 046
6. George Bush Int.	Houston, USA	IAH	562 966
7. Denver	Denver, USA	DEN	560 669
8. Phoenix Sky Harbor	Phoenix, USA	PHX	555 256
9. Philadelphia Int.	Philadelphia, USA	PHL	535 666
10. Minneapolis-St. Paul	Minneapolis, USA	MSP	532 240
11. Charles de Gaulle Int.	Pariis, Prantsusmaa	CDG	522 619
...			
Ülemiste lennuväli	Tallinn, Eesti	TLL	33 610

Kuulsaid düsleksikuid

Muhammad Ali
Noel Callagher
Hans Christian Andersen
Agatha Christie
Winston Churchill
Tom Cruise
Pierre Curie
Walt Disney
Albert Einstein
Gustave Flaubert
Henry Ford
Karl XVI Gustav
Magic Johnson
John F. Kennedy
George Patton
Pablo Picasso
Nelson Rockefeller
Britney Spears
Leonardo da Vinci
Andy Warhol
William Butler Yeats

Nobeli kirjanduspreemia laureaadid väljastpoolt Euroopat ja USA-d

1913 Rabindranath Tagore, India
1945 Gabriela Mistral, Tšiili
1966 Samuel Josef Agnon, Iisrael
1967 Miguel Ángel Asturias, Guatemala
1968 Yasunari Kawabata, Jaapan
1971 Pablo Neruda, Tšiili
1973 Patrick White, Austraalia
1982 Gabriel García Márquez, Kolumbia
1986 Akinwande Oluwole (Wole) Soyinka, Nigeeria
1988 Nagib Mahfuz, Egiptus
1990 Octavio Paz, Mehhiko
1991 Nadine Gordimer, Lõuna-Aafrika Vabariik
1992 Derek Walcott, Saint Lucia
1994 Kenzaburo Oe, Jaapan
2000 Gao Xingjian, Hiina
2001 Vidiadhar Surajprasad Naipaul, Trinidad ja Tobago
2003 John Maxwell Coetzee, Lõuna-Aafrika Vabariik

Venemaa Föderatsiooni vabariigid ja nende pealinnad

Adõgee Vabariik, Maikop
Altai Vabariik, Gorno-Altaisk
Baškortostani Vabariik, Ufa
Burjaatia Vabariik, Ulan-Ude
Dagestani Vabariik, Mahhatškala
Hakassia Vabariik, Abakan
Inguši Vabariik, Magass
Kabardi-Balkaari Vabariik, Naltšik
Kalmõkkia Halmg Tanghtši Vabariik, Elista
Karatšai-Tšerkessi Vabariik, Tšerkessk
Karjala Vabariik, Petroskoi
Komi Vabariik, Sõktõvkar

Mari Eli Vabariik, Joškar-Ola
Mordva Vabariik, Saransk
Põhja-Osseetia Alaania Vabariik, Vladikavkaz
Sahha (Jakuutia) Vabariik, Jakutsk
Tatarstani Vabariik, Kaasan
Tõtõreni Vabariik, Groznõi
Tšuvaši Vabariik, Tšeboksarõ
Tõva Vabariik, Kõzõl
Udmurdi Vabariik, Iževsk

Merepiirita riigid

Afganistan
Andorra
Armeenia
Austria
Aserbaidžaan
Bhutan
Boliivia
Botswana
Burkina Faso
Burundi
Etioopia
Kasahstan
Kesk-Aafrika Vabariik
Kõrgõzstan
Laos
Lesotho
Liechtenstein
Luksemburg
Makedoonia
Malawi
Moldova
Mongolia
Nepaal
Niger
Paraguay
Ruanda
San Marino
Sambia
Slovakkia
Svaasimaa
Šveits
Zimbabwe
Tadžikistan
Turkmenistan
Tšaad
Tšehhi Vabariik
Uganda
Ungari
Usbekistan
Valgevene
Vatikan

Maailmas on kaks merepiirita riiki, mille naabritel pole samuti merepiiri, need on Liechtenstein ja Usbekistan.

Pulma-aastapäevad

1. – puuvillpulm (Eestis ka vattpulm)
2. – paberpulm
3. – nahkpulm
4. – siidpulm (Eestis nimetatakse vahel nii 12. aastapäeva)
5. – puupulm
6. – suhkrupulm
6,5 – vaskpulm ehk villpulm
8. – plekkpulm
9. – savi- ehk potipulm
10. – roosi- ehk pronkspulm (Eestis ka portselanpulm)
12,5 – nikkel- ehk petersellipulm
13. – pitspulm
14. – vandlipulm
15. – klaas-, ka kristall- ja kannikesepulm
16. – safiirpulm
18. – türkiispulm
20. – portselanpulm (Eestis ka pronkspulm)
21. – opaalpulm
25. – hõbepulm
30. – pärlpulm
33 ja 1/3 – küüslaugupulm
35. – lõuendpulm
36. – smaragdpulm
37,5 – alumiiniumpulm
40. – rubiinpulm
45. – plaatinapulm
50. – kuldpulm
60. – briljantpulm
65. – raudpulm
67,5 – kivipulm
70. – armuannipulm
75. – kroonijuveelipulm

Ümbernimetatud riike ja linnu

Bangalore (linn Indias) on nüüd Koramangala.
Bathurst (linn Gambias) on nüüd Banjul.
Birma (riik Aasias) on nüüd Myanmar.
Bombay (linn Indias) on nüüd Mumbai.
Dahomee (riik Aafrikas) on nüüd Benin.
Dioser (linn Slovakkias) on nüüd Sladkovicovo.
Kalkuta (linn Indias) on nüüd Kolkata.
Lõuna-Rodeesia (riik Aafrikas) on nüüd Zimbabwe.
Karl Marx Stadt (linn Saksamaal) on nüüd Chemnitz.
Madras (linn Indias) on nüüd Chennai.
Saddam City (linnaosa Bagdadis) on nüüd al-Sadr.
Saksa Edela-Aafrika (endine koloonia Aafrikas) on nüüd Namiibia.
Tselinograd (linn Kasahstanis, varem ka Akmola) on nüüd Astana.
Ülem-Volta (riik Aafrikas) on nüüd Burkina Faso.

Toiduainete mahu ja kaalu vahekord (grammides)

	Klaasitäis	Supilusikatäis
vett, piima	200	–
hapukoort	190	25
võid	–	20
riisi	200	25
mannat	165	18
nisujahu	140	15
kaerahelbeid	85	10
jahvatatud kohvi	–	10
soola	–	30
suhkrut	200	25
tuhksuhkrut	135	11
toiduõli	–	20
tärklist	–	16

Tädi Maali ja teised

Paljudes riikides on kasutusel nimi, mis tähendab sama, kui Eestis "Mati Maasikas" või "tädi Maali". See väljamõeldud isik kehastab tavakodanikku ja mõnel pool trükitakse tema nimi koguni autojuhilubade näidisele. Alljärgnevalt mõned sünonüümid:

Max Muster	Austria
Tädi Maali/Mati Maasikas	Eesti
Desiré Jeannette	Euroopas üldiselt
Jan Modaal	Holland
Ivan Horvat	Horvaatia
Jón Jónsson	Island
Mario Rossi	Itaalia
Jonas Jonaitis	Leedu
Joe Borg	Malta
Kari Nordmann	Norra
Jan Kowalski	Poola
Jean Dupont	Prantsusmaa
Erik Johansson	Rootsi
Erika Mustermann	Saksamaa
Otto Normalverbraucher	„
Janesz Novak	Sloveenia
Matti Meikäläinen	Soome
Joe Bloggs	Suurbritannia
Jane Doe	USA
John Doe	„
John Q. Public	„
Vasja Pupkin	Venemaa
Nguoi La	Vietnam

Enamkasutatavaid kirjakraade

Trükitehnikas kasutatakse trükitähtede kõrguse, ridade ja tähtede vahekauguse jms väljendamiseks tüpograafilist mõõdustikku, mille põhiühik on tüpograafiline punkt. Mõõdustik võeti kasutusele Prantsusmaal 18. saj. keskpaiku, selle looja on P. S. Fournier. Sama sajandi

teisel poolel täiendas seda F. A. Didot. 1886. a. seostati tüpograafiline mõõdustik meetermõõdustikuga (1 m = 2660 punkti).

Pt – kirjakraad punktides
Nimi – kirjakraadi vananenud nimetus

Pt		½	1	¼	2	½	3
Nimi	1/8ptii	¼ptii		¼tsiitsero	½ptii	pärl	nonparell
mm	0,351	0,703		1,054	1,406	1,757	2,108

Pt	7	8	9	10	11	12
Nimi	kolonel	ptii	borgis	korpus	reinlender	tsiitsero
mm	2,460	2,811	3,163	3,514	3,861	4,217

Pt	14	16	20	36	48
Nimi	mittel	tertsia	tekst	kolmiktsiitsero	neliktsiitsero
mm	4,920	5,522	7,029	12,650	16,867

Pt	54	60	72
Nimi	missal	viisiktsiitsero	kuuiktsiitsero
mm	18,954	21,084	25,301

Pt	84	96
Nimi	seitsmiktsiitsero	8 tsiitsero
mm	29,518	33,696

Jalatsite suurusnumbrid

MANDRI-EUROOPA NUMBRID

36	37	37,5	38	39	39,5	40	40,5	41	42	42,5	43	44	44,5	45	46	47
3,5	4	4,5	5	5,5	6	6,5	7	7	8	8,5	9	9,5	10	10,5	11	12

BRITI NUMBRID

Jalatsite suurust tähistatakse kogu maailmas numbritega, mis on vastatikku ainult tinglikult võrreldavad. Mandri-Euroopas põhineb see möödustik sentimeetersüsteemil: jalapöia pikkus cm-tes + 1,5 cm x 1,666.

@

Pikka aega ei pälvinud see tähis õieti mingit tähelepanu. Interneti levides aga sai temast terve põlvkonna sümbol. Elektronposti aadressis lahutab @ saaja nime tema postkasti võrguaadressist: drankowitsch @konversationslexikon.net.

Inglise keeleruumis kasutati *commercial at*'iks kutsutud märki algselt kauba hinnalipikul – „Õunad @ 20 senti".

Eurovisioni lauluvõistluse rootslastest võitjad

Statistika näitab, et 1974. aastast alates on iga 8,333 aasta järel tulnud Eurovisioni lauluvõistluse võitjaks Rootsi. Selle 50-aastase ajalooga võistulaulmise võitis 1974. aastal Abba lauluga „Waterloo"; 1984. aastal Herrey´s lauluga „Diggi-Loo Diggi-Lej"; 1991 Carola lauluga „Fångad av en stormvind" ja 1999 Charlotte Nilsson lauluga „Take Me to Your Heaven".

Kehakaaluindeks

Selleks, et teada saada, kas inimese kehakaal on normaalne, arvutatakse välja tema kehakaaluindeks (*Body Mass Index* e BMI). Kaal (kilogram-

mides) jagatakse isiku pikkuse ruuduga (meetrites). Näiteks kui keegi kaalub 60 kg ja on 171 cm pikk, siis $60:1{,}71^2 = 20{,}5$. Naiste normaalseks kehakaaluindeksiks peetakse vahemikku 19–24, meestel 20–25.

Miki Hiir ja Piilupart Donald erinevates keeltes

Araabia – Mickey ja Buttoot
Bulgaaria – Miki Maus ja Donald Dak
Hiina – Milaoshu ja Tánglão Yā
Indoneesia – Miki Tikus ja Donal Bebek
Inglise – Mickey Mouse ja Donald Duck
Islandi – Mikki Mús ja Andrés Önd
Itaalia – Topolino ja Paperino
Läti – Mikipele ja Donalds Daks
Norra – Mikke Mus ja Donald Duck
Poola – Myszka Mikey / Miki ja Kaczor Donald
Rootsi – Musse Pigg ja Kalle Anka
Saksa – Micky Maus ja Donald Duck
Slovakkia – Mysiak Mickey ja Káčer Donald/ Strýko Donald
Sloveenia – Miki Miška ja Jaka Racman
Hispaania – El Ratón Mickey / El Ratón Miguelito / Miki ja El Pato Donald
Soome – Mikki Hiiri ja Aku Ankka
Taani – Mickey Mouse ja Anders And
Türgi – Miki Fare ja Vakvak Amca/ Donald Amca
Ungari – Mikjal Egér ja Donald Kacsa

„40 kirjale" allakirjutanud

Priit Aimla, Kaur Alttoa, Madis Aruja, Lehte Hainsalu, Mati Hint, Fred Jüssi, Aira Kaal, Maie Kalda, Tõnu Kaljuste, Toomas Kall, Jaan Kaplinski, Peet Kask, Heino Kiik, Jaan Klõšeiko, Kersti Kreismann, Alar Laats, Aare Laht, Andres Langemets, Marju Lauristin, Peeter Lorents, Velio Lõugas, Endel Nirk, Lembit Peterson, Arno Pukk, Rein Põllumaa, Paul-Eerik Rummo, Rein Ruutsoo, Tõnis Rätsep, Ita Saks, Aavo Sirk, Mati Sirkel, Jaan Tamm, Rein Tamsalu, Andres Tarand, Lehte Tavel, Peeter Tulviste, Mati Unt, Arvo Valton, Juhan Viiding, Aarne Ükskülа.

AIDS-i surnud tuntud inimesi

Arthur Ashe, tennisist
Isaac Asimov, kirjanik
Gia Carangi, modell
John Curry, iluuisutaja
Michel Foucault, filosoof
John Holmes, näitleja
Rock Hudson, filminäitleja
Liberace, pianist
Freddie Mercury, laulja
Rudolf Nurejev, balletitantsija

Ideaalne trepp

Trepi esmane nõue on, et see oleks inimesele turvaline ja mugav kasutada. Ideaalne trepimõõt – astme kõrguse (a) ja selle laiuse (b) õige suhe – arvutatakse kahe valemi abil.

SAMMUVALEM
2a + b = 64 cm on kasutusel juba 320 aastat. Tulemus peab jääma 59 ja 64 cm vahele.

TURVAVALEM
a + b = 46 cm

Ühe trepi astmestik peab algusest lõpuni olema ühekõrgune ja -laiune.

Saksamaa LV liidumaad ja nende pealinnad

Alam-Saksimaa (Hannover) ¤Baden-Württemberg (Stuttgart) ¤Baier (München) ¤Berliin (Berliin) ¤Brandenburg (Potsdam) ¤Bremen (Bremen) ¤Hamburg (Hamburg) ¤Hessen (Wiesbaden) ¤ Mecklenburg-Vorpommern (Schwerin) ¤Põhja-Rein-Vestfaal (Düsseldorf) ¤Rheinland-Pfalz (Mainz) ¤Saarimaa (Saarbrücken) ¤Saksimaa (Dresden) ¤Saksi-Anhalt (Magdeburg) ¤Schleswig-Holstein (Kiel) ¤Tüüringi (Erfurt)

Puuvili versus köögivili

Puu- ja köögivilja eristatakse viljade järgi. Puuviljad on looduslikult kasvavate või kultuurviljapuude viljad, mida tarvitatakse toiduks; köögiviljad on toiduks kasutatavad mahlakad rohttaimed või nende osad. Bioloogia köögivilja ei tunnista. See mõiste käibib ainult kaubanduses ja gastronoomias.

Teine erinevus nende kahe vahel on taimede eluiga. Enamik köögiviljataimi on üheaastased, vähesed kaheaastased ja vaid üksikud mitmeaastased. Erandiks on näiteks rabarber, mis võib ühel kohal kasvada 7–15 aastat.

Kumb oli enne – kas kana või muna?

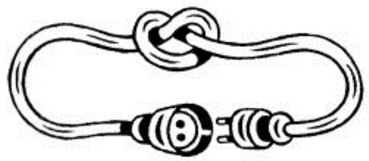

VASTUS: KANA.
„Ja Jumal ütles. „Vesi kihagu elavaist olendeist, ja maa peal lennaku linnud taevalaotuse poole". Ja Jumal lõi suured mereloomad ja kõiksugu elavad olendid, kellest vesi kihab, nende liikide järgi, ja kõiksugu tiibadega linnud nende liikide järgi. Ja Jumal nägi, et see oli hea. Ja Jumal õnnistas neid ja ütles: „Olge viljakad ja teid saagu palju, täitke mere vesi, ja lindusid saagu palju maa peale!"

(Esimene Moosese raamat 1, 20–22)

Šveitsi Konföderatsiooni liidumaad e kantonid

Aargau (Argovie) • Appenzell-Ausserrhoden • Appenzell-Innerrhoden • Basel (linn) • Basel (maa) • Bern • Fribourg (Freiburg) • Genéve (Genf) • Glarus (Glaris) • Graubünden (Grisons) • Jura • Luzern (Lucerne) • Neuchatel (Neuenburg) • Nidwalden • Obwalden • Sankt Gallen (Saint-Gall) • Schaffhausen (Schaffhouse) • Schwyz • Solothurn (Soleure) • Zug (Zoug) • Zürich • Thurgau (Thurgovie) • Ticino (Tessin) • Uri • Valais (Wallis) • Vaud (Waadt)

Mustanahalised Suure Slämmi tenniseturniiride võitjad üksikmängus

Althea Gibson – French Open 1956/ Wimbledon 1957, 1958/ US Open 1957, 1958
Arthur Ashe – Australian Open 1970/ Wimbledon 1975/ US Open 1968
Venus Williams – Wimbledon 2000, 2001, 2005/ US Open 2000, 2001
Serena Williams – Australian Open 2003, 2005/ French Open 2002/ Wimbledon 2002, 2003 / US Open 1999, 2002

Suurima puhaskasumiga filmid

Titanic (1997) – 717 miljonit USA dollarit
Sõrmuste Isand: Kuninga tagasitulek (2003) – 464 miljonit USA dollarit
Juura-ajastu park (1993) – 397 miljonit USA dollarit
Tähtede sõda (1977) – 388 miljonit USA dollarit
Shrek 2 (2004) – 388 miljonit USA dollarit

E.T. (1982) – 386 miljonit USA dollarit
Sõrmuste Isand: Kaks kantsi (2002) – 368 miljonit USA dollarit
Harry Potter ja Tarkade kivi (2001) – 361 miljonit USA dollarit
Tähtede Sõda: Nähtamatu oht (1999) – 345 miljonit USA dollarit
Harry Potter ja Saladuste kamber (2002) – 340 miljonit USA dollarit
Kalapoeg Nemo (2003) – 338 miljonit USA dollarit
Iseseisvuspäev (1996) – 334 miljonit USA dollarit
Sõrmuste Isand: Sõrmuse vennaskond (2001) – 324 miljonit USA dollarit
Kadunud maailm: Juura-ajastu park (1997) – 318 miljonit USA dollarit
Tähtede Sõda: Sithi kättemaks (2005) – 309 miljonit USA dollarit
Lõvikuningas (1994) – 305 miljonit USA dollarit
Harry Potter ja tulepeeker (2005) – 287 miljonit USA dollarit
Forrest Gump (1994) – 285 miljonit USA dollarit
Kristuse kannatused (2004) – 280 miljonit USA dollarit
Ämblikmees (2002) – 271 miljonit USA dollarit

Hollywoodi filmidest tuntuks saanud kokteile

Kokteil	Film	Aasta	Režissöör
Gibson	„Kõik Eevast"	1950	J. L. Mankiewicz
Gimlet	„Kilimanjaro lumi"	1952	Henry King
Hot Toddy	„Kass kuumal plekk-katusel"	1958	Richard Brooks
Mojito	„Meie mees Havannas"	1959	Carol Reed
Planter's Punch	„Tuulest viidud"	1939	Victor Fleming
Screwdriwer	„Igaveseks neetud"	1953	Fred Zinnemann
Singapore Sling	„Casablanca"	1942	Michael Curtiz
Zombie	„Hommikueine Tiffany juures"	1961	Blake Edwards
Whiskey Sour	„Seitse aastat kihku "	1955	Billy Wilder
White Russian	„Suur Lebowski"	1998	Joel Coen

ÜRO Julgeolekunõukogu viis alalist liiget

Hiina – Prantsusmaa – Suurbritannia – Venemaa – USA

Inimese intelligentsuskvoot IQ

IQ	TASE	ESINEMISSAGEDUS
alla 70	eriti madal	2,2%
70–79	väga madal	6,7%
80–89	madal	16,1%
90–109	keskmine	50%
110–119	kõrge	16,1%
120–129	väga kõrge	6,7%
130 ja üle selle	eriti kõrge	2,2%

Euroopa Liidu liikmesriigid

1958: Belgia, Holland, Itaalia, Luksemburg, Prantsusmaa, Saksamaa LV.
1973: Iirimaa, Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa, Taani.
1981: Kreeka.
1986: Hispaania, Portugal.
1995: Austria, Rootsi, Soome.
2004: Eesti, Küpros, Leedu, Läti, Malta, Poola, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi, Ungari.

Kliimavöötmed

KLIIMAVÖÖDE*	LAIUSKRAADID (PÕHI/LÕUNA)	AASTA KESKMINE TEMPERATUUR
Polaarne	põhja/lõunapoolus 90°–66,5°	–23°C
Subpolaarne	66,5°–60°	–7°C
Parasvööde	60°–40°	+5°C
Subtroopiline	40°–23,5°	+22°C
Troopiline	23,5°–0°(ekvaator)	+26°C

W. Laueri ja P. Frankenbergi järgi.
*Andmed on üldised ega peegelda kliimavöötmete lokaalselt varieeruvaid ilminguid.

Naispresidendid

María Estela Martínez de Perón – Argentiina president 1974–1976
Vigdís Finnbogadóttir – Islandi president 1980–1996
Agatha Barbara – Malta president 1982–1987
Corazon Aquino – Filipiinide president 1986–1992
Ertha Pascal Trouillot – Haiiti president 1990–1991
Violeta Barrios de Chamorro – Nikaraagua president 1990–1997
Mary Robinson – Iirimaa president 1990–1997
Chandrika Kumaratunga – Sri Lanka president 1994–2005
Mary McAleese – Iirimaa president al. 1997
Janet Jagan – Guyana president 1997–1999
Ruth Dreifuss – Šveitsi president 1999–2000
Vaira Vike-Freiberga – Läti president al. 1999
Mireya Elisa Moscoso de Arias – Panama president 1999–2004
Tarja Halonen – Soome president al. 2000
Maria Gloria Macapagal Arroyo – Filipiinide president al. 2001
Megawati Sukarnoptri – Indoneesia president 2001–2004
Ellen Johnson-Sirleaf – Libeeria president al. 2006
Michelle Bachelet Jeria – Tšiili president al. 2006

Nimekirjas ei ole arvestatud presidendi kohusetäitjaid (nt Boliivia, Burundi ja Gruusia) ja jagatud ametikohti (nt San Marino).

Kuldservaga raamatud

Vahel kaetakse raamatu lõikeservad õhukese lehtkullakihiga, mis annab teosele eriti suursuguse välimuse. Paraku kipuvad kullatud leheservad kokku kleepuma. Mõni kirjastus paneb sellisele üllitisele kaasa väikese sedeli, kus õpetatakse, mida säärasel puhul teha. Näiteks öeldi kaheköitelise „Brockhausi leksikoni" 1961. aasta väljaande kaaskirjas:

„Kokkukleepunud lehed tulevad lahti lihtsalt ja raamatut kahjustamata, kui pöialt kergelt piki kullatud serva libistada. Palume lehti mitte niisutada!"

Mille järgi firma IKEA oma toodetele nimesid paneb

Aiamööbel	Saared
Kangad, kardinad	Naisenimed
Kardinamanused	Matemaatilised ja geomeetrilised mõisted
Köögid	Grammatilised mõisted
Kööginõud	Maitsetaimed, kalad, seened, puuviljad, marjad
Laekad, seinakaunistused, pildid, kellad	Käibeväljendid, kohanimed
Lastemööbel	Imetajad, linnud, omadussõnad
Raamaturiiulid	Pehme mööbel, diivanilauad, rotangmööbel, Kohanimed
Söögilauad ja -toolid	Soome kohanimed
Toolid, kirjutuslauad	Mehenimed
Vaibad	Taani kohanimed
Valgustid	Muusika-, keemia-, meteoroloogia- ja merendusmõisted, aastaajad, kuud ja päevad
Vannitoatarbed	Skandinaavia järved, jõed ja merelahed
Voodid, riidekapid, esikumööbel	Norra kohanimed
Voodipesu, tekid, padjad	Lilled, taimed, vääriskivid

Algarvud

2, 3, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, 29, 31, 37, 41, 43, 47, 53, 59, 61, 67, 71, 73, 79, 83, 89, 97, 101, 103, 107, 109, 113, 127, 131, 137, 139, 149, 151, 157, 163, 167, 173, 179, 181, 191, 193, 197, 199, 211, 223, 227, 229, 233, 239, 241, 251, 257, 263, 269, 271, 277, 281, 283, 293, 307, 311, 313, 317, 331, 337, 347, 349, 353, 359, 367, 373, 379, 383, 389, 397, 401, 409, 419, 421, 431, 433, 439, 443, 449, 457, 461, 463, 467, 479, 487, 491, 499, 503, 509, 521, 523, 541, 547, 557, 563, 569, 571, 577, 587, 593, 599, 601, 607, 613, 617, 619, 631, 641, 643, 647, 653, 659, 661, 673, 677, 683, 691, 701, 709, 719, 727, 733, 739, 743, 751, 757, 761, 769, 773, 787, 797, 809, 811, 821, 823, 827, 829, 839, 853, 857, 859, 863, 877, 881, 883, 887, 907, 911. 919, 929, 937, 941, 947, 953, 967, 971, 977, 983, 991, 997…

19.510.567

Algarvud ehk primaararvud p on naturaalarvud, mis jaguvad jäägitult ainult ühe ja iseendaga (p-ga). Nende hulgal pole lõppu. Seni suurim kindlakstehtud algarv on 7,2 miljoni kohaga ehk Mersenne'i primaararv. 17. sajandil tegutsenud prantsuse munga Marin Mersenne'i järgi nimetatud arv selgub valemi p – 1 põhjal. Näiteks on arv 3 Mersenne'i primaararv: 2 ruudus miinus 1 = 3. Seni on leitud kõigest 41 Mersenne'i primaararvu, kuid neidki arvatakse olevat lõputu hulk.

Kas Te usute oma enesekriitikat?

Šveitsi kirjanik Max Frisch alustab oma „Päevaraamatut 1966–1971" ühe küsitluslehega. järgnevad ka teised. Kokku on seal 25 pealtnäha täiesti juhuslikku, aga sisult väga põhimõttelist küsimust. See selgub kohe, kui neile vastama asuda. Alljärgnevalt mõni näide.

„Kas te olete kindel, et siis, kui Teid ja ühtki Teie tuttavat enam olemas ei ole, inimsoo kestmine teid tõesti huvitab?" – „Kas Te usute oma enesekriitikat?" – „Mida Teie arvates Teile pahaks pannakse ja mida Te ise endale pahaks panete? Kui see pole sama asi, siis mille eest Te enne vabandust paluksite?" – „Kas see rahustab Teid, kui Te vahel mõtlete, et parem ma võinuks jääda sündimata?" – „Kas Te surnule mõeldes soovite, et tema Teid kõnetaks, või pigem tahaksite ise surnule veel midagi öelda?" – „Kas on keegi, keda Te armastate? Mille põhjal Te seda otsustate?"

Inimese nime kandvad lennuväljad

Konrad Adenauer – Kölni lennuväli
Aristoteles – Kastoria lennuväli Kreekas
Mustafa Kemal Atatürk – Istanbuli Euroopa-osa lennuväli
David Ben-Gurion (Iisraeli peaminister) – Tel Avivi lennuväli
Louis Bleriot – Calais' lennuväli

Simon Bolivar – Caracase lennuväli (ja mitmed teised Lõuna-Ameerika lennuväljad)
George H. W. Bush – Houstoni rahvusvaheliste lendude lennuväli
Frederic Chopin – Varssavi lennuväli
Ernesto Cortissoz (Kolumbia lendur) – Barranquilla lennuväli
Christopher Columbus – Genua lennuväli
John Foster Dulles – Washingtoni rahvusvaheliste lendude lennuväli
Antoine de Saint-Exupéry – Lyoni lennuväli
Indira Gandhi – Delhi lennuväli
Rajiv Gandhi – Hyderābādi lennuväli Indias
Charles de Gaulle – Pariisi lennuväli
Sabiha Gökçen (Türgi naislendur) – Istanbuli Aasia-osa lennuväli
Robin Hood – Doncasteri ja Sheffieldi lennuväli
Antonio Carlos Jobim – Rio de Janeiro peamine lennuväli
Hollandi printsess Juliana – St Martini saar
John F. Kennedy – New Yorgi lennuväli
Imaam Khomeini – Teherani lennuväli
Fiorello LaGuardia (endine New Yorgi linnapea) – New Yorgi lennuväli
Chiang Kai-shek – Taipei lennuväli
Nikos Kazantzakis – Heraklioni lennuväli Kreetal
John Lennon – Liverpooli lennuväli
Otto Lilienthal – Berliini Tegeli lennuväli
Edward Lawrence Logan (Hispaania-USA sõja kangelane) – Boston
Pat McCarran (Nevada senator) – Las Vegase lennuväli
Edward O'Hare (USA lahingulendur) – Chicago lennuväli
Johannes Paulus II – Krakówi lennuväli
Silvio Pettirossi (Paraguai lendur) – Asunción lennuväli
Pablo Ruíz Picasso – Malaga lennuväli
Ronald Reagan – Washingtoni siseriiklike lendude lennuväli
Will Rogers (näitleja ja harrastuslendur) – Oklahoma lennuväli
Alberto Santos-Dumont (Brasiilia-Prantsuse lendur) – Rio de Janeiro siseriiklike lendude lennuväli
Milan Rastislav Štefánik (Slovakkia lendur) – Bratislava
Franz Josef Strauss (Saksa poliitik) – Müncheni lennuväli
Pierre Elliott Trudeau (Kanada peaminister) – Toronto
Amerigo Vespucci – Firenze
Leonardo da Vinci – Rooma
Lech Walesa – Gdanski lennuväli
John Wayne – Orange County (Santa Ana)

Mõningaid võrokeelseid sõnu

Ekskursuun – ekskursioon
Elävhõpõ – elavhõbe
Esõsse – eksinud
Habõnaraud – habemenuga
Hainakuu – juuli
Hanga – puskar
Haragalill – karikakar
Hõrsakuhe – lohakalt
Iispäiv – esmaspäev
Jalatsomp – jalajälg
Joulukuu – detsember
Juudisipul – küüslauk
Kaldsaq – meeste püksid
Karvapluum – aprikoos
Kolmapäiv – kolmapäev
Kudama – printima
Kõvatsüür – kõvaketas
Lehekuu – mai
Linnapää – linnapea
Lõvvüs – leiutasu
Mahlakuu – aprill
Makõkürvits – arbuus
Mõhertibatus – kaapekakk
Märdikuu – november
Nellapäiv – neljapäev
Nusmik – käimla
Nõgõltrükli – maatriksprinter
Nüss – lüps
Paabapraasnik – setu naiste pidupäev, neljas kolmapäev pärast vastlaid
Paastukuu – märts
Pihäkuu – juuni
Pudsunudsija – tolmuimeja
Puulpäiv – laupäev
Põimukuu – august
Pühapäiv – pühapäev
Radokuu – veebruar
Rehekuu – oktoober
Riidi – reede
Süküskuu – september
Taivaoppus – astronoomia
Tsibipuutri – tasku- või lauaarvuti
Tõõsõpäiv – teisipäev
Vahtsõaastakuu – jaanuar
Üsanpuutri – sülearvuti

Kuidas käekella järgi ilmakaari määrata

Selleks, et määrata, kus on lõuna, pole vaja teha midagi muud, kui suunata kella väike osuti otse päikese poole. Teine pidepunkt on number 12 kella numbrilaual. Lõunakaar jääb täpselt väikese osuti ja number 12 vahemaa keskele.

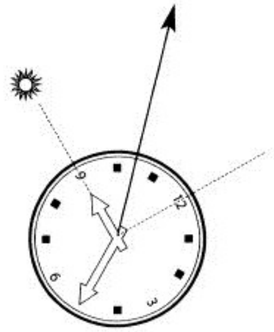

Seitse maailmamerd

1. India ookean 2. Põhja-Atland
3. Vaikse ookeani põhjaosa 4. Põhja-Jäämeri
5. Lõuna-Atland 6. Vaikse ookeani lõunaosa
7. Lõuna-Jäämeri

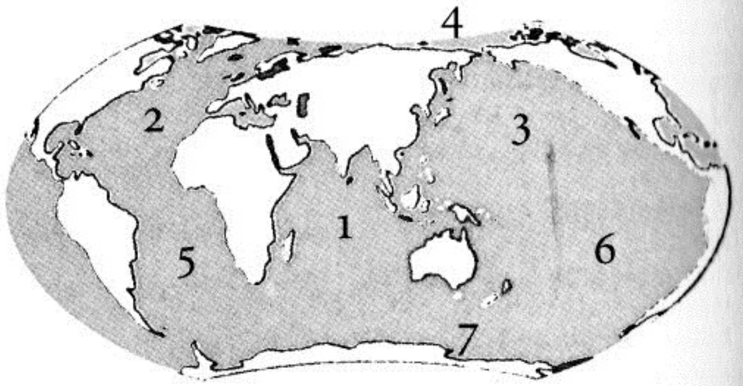

Mis on Pipi Pikksuka tegelik nimi

Jimmy Carter: James Earl Carter • Bertolt Brecht: Eugen Berthold Friedrich Brecht • Giuseppe Verdi: Giuseppe Fortunino Francesco Verdi • Hadži Alef Omar: Hadži Halef Omar Ben Hadži Abul Abbas ibn Hadži Daud el Gossarah • Karl Marx: Karl Heinrich Marx • Wolfgang Amadeus Mozart: Johannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus Mozart • Nero: Lucius Domitius Ahenobarbus Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus • Bill Gates: William Henry Gates • Pipi Pikksukk: Pippilota Viktuaalia Rullkardiine Piparmünta Eefraimitütar Pikksukk

Rahvusvahelised hädaabi telefoninumbrid

	Politsei	Kiirabi	Tuletõrje	Mobiili number
Austria	133	144	122	112
Itaalia	113	113	115	112
Kreeka	100	166	199	112
Prantsusmaa	17	17	18	112
Rootsi	90000	90000	112	112
Saksamaa	110	112	112	112
Suurbritannia	999	999	999/112	112
Šveits	117	144	118	112
Taani	112	112	112	112

Atlandi ookeani orkaanide nimekiri

Nimekiri nr 1 (2009)

Ana • Bill • Claudette • Danny • Erika • Fred • Grace • Henri • Ida • Joaquin • Kate • Larry • Mindy • Nicholas • Odette • Peter • Rose • Sam • Teresa • Victor • Wanda

Nimekiri nr 2 (2010)

• Alex • Bonnie • Colin • Danielle • Earl • Fiona • Gaston • Hermine • Igor • Julia • Karl • Lisa • Matthew • Nicole • Otto • Paula • Richard • Shary • Tomas • Virginie • Walter

NIMEKIRI NR 3 (2011)
• ARLENE • BRET • CINDY • DENNIS • EMILY • FRANKLIN • GERT • HARVEY • IRENE • JOSE • KATRINA • LEE • MARIA • NATE • OPHELIA • PHILIPPE • RITA • STAN • TAMMY • VINCE • WILMA

NIMEKIRI NR 4 (2006)
• ALBERTO • BERYL • CHRIS • DEBBY • ERNESTO • FLORENCE • GORDON • HELENE • ISAAC • JOYCE • KIRK • LESLIE • MICHAEL • NADINE • OSCAR • PATTY • RAFAEL • SANDY • TONY • VALERIE • WILLIAM

NIMEKIRI NR 5 (2007)
• ANDREA • BARRY • CHANTAL • DEAN • ERIN • FELIX • GABRIELLE • HUMBERTO • INGRID • JERRY • KAREN • LORENZO • MELISSA • NOEL • OLGA • PABLO • REBEKAH • SEBASTIEN • TANYA • VAN • WENDY

NIMEKIRI NR 6 (2008)
• ARTHUR • BERTHA • CRISTOBAL • DOLLY • EDOUARD • FAY • GUSTAV • HANNA • IKE • JOSEPHINE • KYLE • LAURA • MARCO • NANA • OMAR • PALOMA • RENE • SALLY • TEDDY • VICKY • WILFRED

Orkaanide nimekirjad vahelduvad kuueaastase tsükli järel. Nimi jäetakse nimekirjast välja, kui orkaan on olnud väga laastav. Kui torme on rohkem kui 21, võetakse appi kreeka tähestik.

Markko Märtini ja Michael Parki võidud MM-rallidel

Kreeka ralli 2003
Soome ralli 2003
Mehhiko ralli 2004
Korsika ralli 2004
Kataloonia ralli 2004

Mõned eestikeelsed sõnad jaapani keeles

EESTI – esutonia
BUKKILILL – yagurumakiku
SUITSUPÄÄSUKE – tsubame
RAHVARIIDED – minzokuishộ
KILU – iwashi
KAMA – kama
KARTUL – poteto
VANALINN – kyûshigai
PAEKIVI – sekkaigan
METS – mori
LEIB – kuropan
SAI – pan
SEALIHA – butaniku
KOORILAUL – gasshộ

Maailma suurimad linnad läbi aegade

LINN	SAI SUURIMAKS LINNAKS	ELANIKKE
Memphis (Egiptus)	3100 e.Kr.	üle 30 000
Akad (Babüloonia)	2240 e.Kr.	
Lagaš (Babüloonia)	2075 e.Kr.	
Ur (Babüloonia)	2030 e.Kr.	üle 65 000
Teeba (Egiptus)	1980 e.Kr.	
Babülon (Babyloonia)	1770 e.Kr.	
Avaris (Egiptus)	1670 e.Kr.	
Memphis (Egiptus)	1557 e.Kr.	
Teeba (Egiptus)	1400. e.Kr.	
Niineve (Assüüria)	668 e.Kr.	
Babülon (Babüloonia)	612 e.Kr.	üle 200 000
Aleksandria (Egiptus)	320 e.Kr.	
Pataliputra (India)	300 e.Kr.	
Xi'an (Hiina)	195 e.Kr.	u 400 000
Rooma	25 e.Kr	u 450 000
Konstantinoopol	340 p.Kr.	aastal 500 p.Kr 400 000
Ktesiphon (Iraak)	570 p.Kr.	
Xi'an (Hiina)	637 p.Kr.	400 000–500 000
Baghdad (Iraak)	775 p.Kr.	u 700 000
Cordoba (Hispaania)	935 p.Kr.	
Kaifeng (Hiina)	1013	u 400 000
Konstantinoopol	1153	
Marô (Türkmenistan)	1145	u 200 000

Konstantinoopol	1153	
Fès (Maroko)	1170	
Hangzhou (Hiina)	1180	u 250 000
Kairo (Egiptus)	1315	
Hangzhou (Hiina)	1348	432 000
Nanking (Hiina)	1358	487 000
Peking (Hiina)	1425	600 000
Konstantinoopol	1650	700 000
Peking (Hiina)	1710	u 800 000–900 000
London	1825	1,35 miljonit
	1850	2,32 miljonit
	1875	4,2 miljonit
	1900	6,4 miljonit
New York	1925	7,7 miljoni
	1950	12,5 miljonit
Tokyo	1965	u 15 miljonit
	1975	23 miljonit

Arvutused on teinud USA ajaloolane Tertius Chandler. Numbrid on koos eeslinnadega.

Kalapoeg Nemo ja teised

Lelulugu • Putukalugu • Lelulugu II • Kollide kompanii • Kalapoeg Nemo • Imelised • Autod

Oma lühikese tegevusaja jooksul on Pixari stuudio tootnud seitse edukat täispikka arvutianimatsiooni. Esimene neist, „Lelulugu" linastus 1995. aastal. Stuudio asub Californias Emeryville'i väikelinnas ja kuulus 2006. aastani arvutifirma Apple asutajale Steve Jobsile. 2006. aasta jaanuaris jõudis Disney kontsern kokkuleppele Pixari ostmise osas.

Keskaegsed Eesti kloostrid

Tsistertslaste kloostrid
Kärkna Maria klooster (mungad)
Padise Maarja klooster (mungad)
Lihula klooster (nunnad)
Tartu Katariina klooster (nunnad)
Tallinna Mikaeli klooster (nunnad)

Dominiiklaste kloostrid
Tallinna Katariina klooster (mungad)
Tartu Maarja Magdaleena klooster (mungad)
Narva Anna klooster (mungad)

Frantsisklaste kloostrid
Viljandi Jaani klooster (mungad)
Rakvere Mihkli klooster (mungad)
Tartu Klaara klooster (nunnad)

Birgittiinid
Pirita Maarja klooster (nunnad ja mungad)

Budismi neli üllast põhimõtet

Elu on tulvil kannatusi. Neis tuleb selgusele jõuda.
Kannatuste põhjused on ahnus, viha ja sõgedus. Neist tuleb jagu saada.
Kui põhjustest jagu saada, kaovad ka kannatused.
Selleks peab järgima kaheksat õilsat põhimõtet.
Need on: *Aus silmavaade *Aus mõtlemine *Aus jutt *Aus tegutsemine *Aus amet *Ausad eesmärgid *Aus tähelepanelikkus *Aus keskendumine

Sauruste väljasuremist käsitlevaid oletusi ja teeoriaid

Saurusteks nimetatakse väljasurnud, peamiselt suuri sisalikulaadseid roomajaid ja osa kahepaikseid. Saurusi on hulk rühmi ja liike, roomajaist näiteks dinosaurused ehk hiidsisalikud. Harilikult mõeldaksegi sauruste all põhiliselt neid. Sauruste väljasuremise põhjuste kohta on loendamatul arvul teooriaid ja oletusi. Arvatakse, et nad surid kas nälja või liigsöömise tagajärjel; kaotasid hallkae tõttu nägemise ega suutnud enam paljuneda; nende surma põhjustasid vulkaaniline tolm ja mürgised gaasid; komeedi või meteoriidi kukkumine Maale; päikeseplekid; õhurõhu muutumine; atmosfääri soojenemine; planktoniliikide muutumine meredes; looduskatastroofid; et nad tegid massilise enesetapu või langesid Maa-väliste olendite ohvriks.

Mõiste „dinosaurus" (kreeka *deinos* 'kole' + *sauros* 'sisalik') võttis kasutusele 1842. aastal Briti loodusuurija Sir Richard Owen (1804–1892) ühes erialases artiklis.

Esimesed dinosaurused elasid 225 miljonit aastat tagasi, viimased surid 65 miljoni aasta eest.

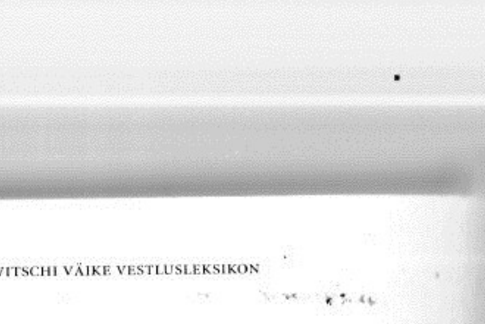

Sonett

Klassikaline liitstroof, mis koosneb 14 värsist: kahest ühiste riimidega (enamasti süliriim, harvemini ristriim) katräänist (*abba abba abab abab*) ja kahest tertsetist, milles toimub sisuline murrang ja mille riimistus on vabam (klassikalised riimiskeemid *cdc/dcd* ja *cde/cde*); üllatavust taotlev lõppvärss puänteerib soneti kui terviku. Soneti algsed vorminõuded on ka võimalikult puhas riim, juhusliku sõnakorduse vältimine ja kõlav keel. Tavalisim värsimõõt on 5- ja 6-jalaline jamb.

Sonett tekkis 13. sajandi alguses Itaalias, tõusis ausse renessansiajal ning levis 16. sajandil mujalegi Euroopasse.

Kreeka laevastik Trooja sõjas

„Iliase" teises laulus loetleb Homeros kõiki laevu, mille Kreeka rahvad Trooja vastu välja panid.

Rahvas	Laevu
Mükeenlased, korintoslased	100
Pülose asukad	90
Ahhailased, Argose asukad	80
Kreetalased	80
Lakedaimonlased, Sparta asukad	60
Arkaadlased	60
Böötlased	50
Ateenlased	50
Mürmidoonlased, hellaslased, ahhailased	50
Phokailased	40
Lokrid	40
Abderalased	40
Buprasioni asukad, epeiroslased	40
Echinose ja Dulichioni asukad	40
Phylakia rahvas	40
Aitoollased	40
Ormenioni rahvas	40
Argissa ja Gyrtone rahvas	40
Magneeslased	40
Minoalased	30
Elayrose, Kraphatose ja Kosi asukad	30
Trikke ja Oichalia asukad	30
Aiginlased	22
Salamise asukad	12
Kefallenlased	12
Pherai, Boibe, Glaphyrai ja Iolkose asukad	11
Rhodose asukad	9
Meteonlased, thaumaklased, meliboiaslased	9
Syme asukad	3

Selles loetelus on ainult osa Trooja vastu võidelnud Kreeka rahvaid.

1991. aasta 20. augusti putši erakorralise seisukorra komitee liikmed

Boriss Pugo, NSVL-i siseminister
Gennadi Janajev, NSVL-i asepresident
Valentin Pavlov, NSVL-i Ministrite Nõukogu esimees
Oleg Baklanov, Riikliku Kaitsenõukogu esimehe esimene asetäitja
Vladimir Krjutškov, KGB esimees
Valeri Jazov, NSVL-i kaitseminister
Vassili Starodubtsev, Kolhoosnike Liidu esimees
Aleksandr Tizjakov, Riigiettevõtete ja Tööstusobjektide Assotsiatsiooni president

Super Bowli mängude tulemused

I	1967	Green Bay Packers – Kansas City Chiefs	35:10
II	1968	Green Bay Packers – Oakland Raiders	33:14
III	1969	New York Jets – Baltimore Colts	16:7
IV	1970	Kansas City Chiefs – Minnesota Vikings	23:7
V	1971	Baltimore Colts – Dallas Cowboys	16:13
VI	1972	Dallas Cowboys – Miami Dolphins	24:3
VII	1973	Miami Dolphins – Washington Redskins	14:7
VIII	1974	Miami Dolphins – Minnesota Vikings	24:7
IX	1975	Pittsburgh Steelers – Minnesota Vikings	16:6
X	1976	Pittsburgh Steelers – Dallas Cowboys	21:17
XI	1977	Oakland Raiders – Minnesota Vikings	32:14
XII	1978	Dallas Cowboys – Denver Broncos	27:10
XIII	1979	Pittsburgh Steelers – Dallas Cowboys	35:31
XIV	1980	Pittsburgh Steelers – Los Angeles Rams	31:19
XV	1981	Oakland Raiders – Philadelphia Eagles	27:10
XVI	1982	San Francisco 49ers – Cincinnati Bengals	26:21
XVII	1983	Washington Redskins – Miami Dolphins	27:17
XVIII	1984	Los Angeles Raiders – Washington Redskins	38:9
XIX	1985	San Francisco 49ers – Miami Dolphins	38:16
XX	1986	Chicago Bears – New England Patriots	46:10
XXI	1987	New York Giants – Denver Broncos	39:20

XXII	1988	Washington Redskins – Denver Broncos	42:10
XXIII	1989	San Francisco 49ers – Cincinnati Bengals	20:16
XXIV	1990	San Francisco 49ers – Denver Broncos	55:10
XXV	1991	New York Giants – Buffalo Bills	20:19
XXVI	1992	Washington Redskins – Buffalo Bills	37:24
XXVII	1993	Dallas Cowboys – Buffalo Bills	52:17
XXVIII	1994	Dallas Cowboys – Buffalo Bills	30:13
XXIX	1995	San Francisco 49ers – San Diego Chargers	49:26
XXX	1996	Dallas Cowboys – Pittsburgh Steelers	27:17
XXXI	1997	Green Bay Packers – New England Patriots	35:21
XXXII	1998	Denver Broncos – Green Bay Packers	31:24
XXXIII	1999	Denver Broncos – Atlanta Falcons	34:19
XXXIV	2000	St. Louis Rams – Tennessee Titans	23:16
XXXV	2001	Baltimore Ravens – New York Giants	34:7
XXXVI	2002	New England Patriots – St. Louis Rams	20:17
XXXVII	2003	Tampa Bay Buccaneers – Oakland Raiders	48:21
XXXVIII	2004	New England Patriots – Carolina Panthers	32:29
XXXIX	2005	New England Patriots – Philadelphia Eagles	24:21
XL	2006	Pittsburgh Steelers – Seattle Seahawks	21:10

Ameerika Ühendriikide tähtsamaid ja vaadatumaid spordisündmusi on Super Bowl, mida mängitakse korrapäraselt igal aastal jaanuari viimasel nädalavahetusel (Super Bowli pühapäeval). Seal kohtuvad Ameerika profijalgpalli kummagi liiga – American Football Conference (AFC) ja National Football Conference (NFC) – võitjad. Ühtekokku kuulub neisse kahte liigasse 32 jalgpalliklubi. Seni edukaimad meeskonnad on olnud Pittsburgh Steelers, San Francisco 49ers ja Dallas Cowboys, kõik viie võiduga.

Maailma loomise seitse päeva

Esimesel päeval lõi Jumal valguse. Teisel päeval taeva. Kolmandal päeval maa ja mere, taimed ja puud. Neljandal päeval Päikese, Kuu ja tähed. Viiendal päeval mereloomad ja linnud. Kuuendal päeval maismaaloomad, mehe ja naise. Seitsmendal päeval ta puhkas kõigist oma tegudest, see oli hingamispäev.

Kõige kergemini ja raskemini meeldejäävad arvud 1 ja 100 vahel

KERGEIMAD ARVUD
8, 1, 100, 2, 17, 9, 10, 99, 11

RASKEIMAD ARVUD
82, 56, 61, 94, 85, 45, 83, 59, 41, 79

See järjestus põhineb Marisca Milikowski ja Jan J. Elshouti uurimusel, mis avaldati 1995. aastal ajakirjas British Journal of Psychology. Ühtlasi tõstsid autorid esile ka kümme kõige ilusamat ja inetumat arvu 1 ja 100 vahel.

Loomahäälitsused erinevates keeltes

	KOER	KASS	PART	KONN
Afrikaansi:	woef	miaau	kwak-kwak	kwaak-kwaak
Albaania:	ham ham	mjau	mak mak	Kuak
Araabia:	haw haw	miaou miaou	couak couak	gar gar
Bengali:	ghaue-ghaue	meu-meu	gack-gack	gangor-gangor
Esperanto:	boj	miaw	gik-gak	–
Heebrea:	hav hav	miyau	ga ga ga	qva qva
Hindi:	bho:-bho:	mya:u mya:u	–	me:ko:me:k-me:ko:me:k
Hispaania:	guau guau	miau	cuac cuac	cruá-cruá, berp, croac croac
Horvaatia:	vau-vau	mijau	kva-kva	kre-kre
Inglise:	bow wow, woof, ruff ruff	meow	quack quack	ribbit, croak
Itaalia:	bau bau	miao	qua qua	cra cra
Jaapani:	wanwan,	nyaa	gaagaa	kerokero kyankyan

Katalaani:	bup, bup	meu meu	cuac cuac	cruá-cruá
Kreeka:	gav	niaou	–	brekekekex koax, koax
Mandariini:	wang wang	miao miao	gua gua	guo guo
Norra:	voff, vov-vov	mjau	kvakk-kvakk	kvekk kvekk
Poola:	hau hau	miau	kwa kwa	kum kum
Prantsuse:	ouah ouah	miaou	coin coin	coa-coa
Rootsi:	vov vov	mjau	kvack	kvack
Saksa:	wau wau, wuff wuff	miau	quack quack	quaak quaak
Soome:	hau hau	miau, kurnau	kvaak kvaak	kvak kvak
Taani:	vov	mjav	rap	kvæk
Tai:	hoang hoang	meow meow	gaab gaab	ob ob
Türgi:	hav, hav	miyau miyau	vak vak	vrak vrak
Ukraina:	haf-haf	myau	krja krja	kva kva
Ungari:	vau-vau	miau	háp-háp	bre-ke-ke
Vene:	gav-gav	mjau	krja-krja	kva-kva

Ilm mõne ajaloosündmuse ajal

MOOSES VIIS ISRAELI LAPSED LÄBI PUNASE MERE: Tugev mõõn ja vali tuul panid mere taanduma.

ISAUGAMELA LAHING (331. A. EKR): Põud ja tolmupilved andsid Aleksander Suurele olulise eelise Pärsia kuninga Dareiose mitmest rahvast koosneva hiidväe ees.

LAHING TEUTOBURGI METSAS (9. A. PKR): Tugev vihmasadu ja torm. Rooma sõdalased jäid murduvate puutüvede alla. Tekkinud segaduses andsid germaanlased roomlastele hävitava hoobi.

VIIN ESIMEST KORDA TÜRKLASTE PIIRAMISRÕNGAS (OKTOOBRIS 1529): Varajane talv sundis Suleiman II koos oma 300 000-mehelise väega Viini alt lahkuma.

MERELAHING LA MANCHE'I VÄINAS (1588): Elisabeth I laevastikuga mitu lahingut pidanud Hispaania armaada ei saanud ränkade tormide tõttu Inglismaal maabuda.

PRANTSUSE REVOLUTSIOON (1789): Pariisi tabanud tugevad äikesevihmad mõjutasid oluliselt sündmuste kulgu.

Königgrätzi lahing Preisi-Austria sõjas (3. juulil 1866): Vihmasaju ja halbade teeolude tõttu rindele hilinenud Preisi Elbe armee võitis austerlasi üle noatera.

Stalingradi lahing (talv 1942/1943): Vene talv rohkem kui 40-kraadise pakasega, toidunappus ja üldine kurnatus läksid maksma 150 000 Saksa sõduri elu.

"Hamleti" lavastused Eesti teatrites

Aasta, Lavastaja, Peaosaline, Teater
1913 Lavastaja: K. Jungholz, Hamlet: Th. Altermann, Estonia
1923 Lavastaja: K. Jungholz, Hamlet: A. Lauter, Estonia
1926 Lavastaja: A. Lauter, Hamlet: A. Lauter, Endla
1928 Lavastaja: V. Mettus, Hamlet: J. Põder („Daani prints Hamlet"), Vanemuine
1945 Lavastaja: A. Särev, Hamlet: K. Karm, Estonia
1949 Lavastaja: A. Särev, Hamlet: K. Karm, Draamateater
1963 Lavastajad: R. Lipp ja L. Reinik, Hamlet: R. Lipp (?), Eesti Rahvusteater Kanadas
1966 Lavastaja: V. Panso, Hamlet: A. Eskola, Noorsooteater
1978 Lavastaja: M. Mikiver, Hamlet: J. Viiding, Draamateater
1984 Lavastaja: R. Kretšetova, Hamlet: A. Lepik, Ugala
1997 Lavastaja: M. Unt, Hamlet: H. Kaljujärv, Vanemuine
1999 Lavastaja: E Nüganen, Hamlet: M. Matvere, Linnateater
2003 Lavastaja: L. Peterson, Hamlet: M. Peterson, Theatrum

Eesti riigieelarve sissetulekud

(tuhandetes kroonides, täitmise järgi)

Maksud	45 896 161
Tulumaks	5 867 317
sh üksikisikutelt	3 370 883
sh ettevõtetelt	2 496 434
Sotsiaalmaks	18 133 023
Käibemaks	14 677 349
Aktsiisimaks	6 524 489

sh alkoholiaktsiis	1 937 157
sh tubakaaktsiis	1 235 544
sh mootorikütuseaktsiis	3 349 898
sh pärandiaktsiis	1753
Hasartmängumaks	290 783
Tollimaks	347 608
Kaupade ja teenuste müük	1 745 119
Riigilõiv	937 153
Tulu majandustegevusest	807 632
Materiaalse ja immateriaalse vara müük	236 248
Tulud varalt	1 726 087
Intressid	4 661 395
sh Euroopa Liidult	3 669 092
Muud laekumised	883 530
sh trahvid	213 047
sh saastetasud	374 975
EL-i eelarve	55 148 540

Andmed: Eesti Statistikaamet, seisuga 1. jaanuar 2006

Eesti riigieelarve väljaminekud

(tuhandetes kroonides, täitmise järgi)

Üldised valitsemissektori teenused	9 878 221
Riigikaitse	2 470 145
Avalik kord ja julgeolek	4 248 327
Majandus	6 774 840
Keskkonnakaitse	986 200
Tervishoid	7 700 031
Vaba aeg, kultuur ja religioon	1 825 611
Haridus	3 638 014
Sotsiaalne kaitse	15 214 831
EL-i eelarve	52 736 220

Andmed: Eesti Statistikaamet, seisuga 1. jaanuar 2006

Eestlaste surmapõhjused

(Surmajuhud 2004. aastal)

Nakkus- ja parasiithaigused 152
Kasvajad 3511
Sisesekretsiooni-, toitumis- ja ainevahetushaigused 318
Vere- ja vereloomeelundite haigused 16
Psüühika- ja käitumishäired 139
Närvisüsteemi- ja tundeelundite haigused 230
Vereringeelundite haigused 9402
Hingamiselundite haigused 574
Seedeelundite haigused 648
Naha- ja nahaaluskoe haigused 18
Lihasluukonna ja sidekoehaigused 56
Kuse-suguelundite haigused 147
Raseduse, sünnituse ja sünnitusjärgse perioodi tüsistused 4
Perinataalperioodi patoloogia 49
Kaasasündinud väärarengud 43
Sümptomid ja ebatäpsed seisundid 610
Õnnetusjuhtumid, mürgistused ja traumad 1766
sh sõidukiõnnetused 203
sh juhuslik kukkumine 116
sh juhuslik uppumine 85
sh suitsu, tule ja leekide toime 137
sh ülemäärase loodusliku külma toime 163
sh juhuslik mürgistus 323
sh alkoholimürgistus 205
sh enesetapp 323
sh rünne 109
sh ebaselge tahtlusega sündmus 104
KOKKU: 17 685

Andmed: Eesti Statistikaamet, 2004. a. andmed

Abrakadabra

Selle võlusõnaks peetava mõiste päritolu on ebaselge. Vahel viidatakse tema väidetavale araabia päritolule. Mõni inimene usub, et alltoodud tekstipaigutusega kaelaehe hoiab kandjast haigused ja õnnetused eemal.

A B R A K A D A B R A
A B R A K A D A B R
A B R A K A D A B
A B R A K A D A
A B R A K A D
A B R A K A
A B R A K
A B R A
A B R
A B
A

Mõne Euroopa suurlinna liiklussõlmed

Amsterdam – Leidseplein • Ateena – Syntagma
• Barcelona – Plaza Catalunya • Berliin – Friedrichstrasse
• Brüssel – Ste. Catherine • Hamburg – Jungfernstieg
• London – Oxford Circus • Madrid – Sol
• Milano – Reppublica • Moskva – Borovitskaja
• München – Marienplatz • Pariis – Cité
• Praha – I. P. Pavlova • Rooma – Termini
• Zürich – Paradeplatz • Viin – Stephansplatz

Klassikalisi lauamänge

Halma • Veskimäng • Male • Kabe • Go
• Triktrakk e nardõ e backgammon
• Monopol • Mahjong

James Bondi sõidukid

Sunbeam Alpine V – „Dr No" – Sean Connery – 1962
Bentley IV – „Armastusega Venemaalt" – Sean Connery – 1963
Aston Martin DB5 – „Kuldsõrm" – Sean Connery – 1964
Aston Martin DB5 – „Keravälk" – Sean Connery – 1965
Toyota 2000 GT Cabrio – „Elad vaid kaks korda" – Sean Connery – 1967
Aston Martin DBS – „Tema Majesteedi salateenistuses" – George Lazenby – 1969
Ford Mustang Mach 1 – „Teemandid on igavesed" – Sean Connery – 1971
Londoni linnabuss – „Ela ja lase teistel surra" – Roger Moore – 1973
AMC Hornet Hatchback – „Mees kuldse relvaga" – Roger Moore – 1974
Lotus Esprit – „Spioon, kes mind armastas" – Roger Moore – 1977
Veneetsia gondel – „Kuurakett" – Roger Moore – 1979
Lotus Esprit/Citroën 2 CV/Alfa Romeo – „Eriti salajane" – Roger Moore – 1981
Mercedes 250 SE – „Kaheksajalg" – Roger Moore – 1983
Rolls Royce/Renault 11 – „007 surma palge ees" – Roger Moore – 1985
Aston Martin V8 – „007 ohutsoonis" – Timothy Dalton – 1987
Tank – „007 ja luba tappa" – Timothy Dalton – 1989
BMW Z3 – „007 ja Kuldsilm" – Pierce Brosnan – 1995
BMW 750 iL – „007 ja igavene homne" – Pierce Brosnan – 1997
BMW Z8 – „007 ja liiga kitsas maailm" – Pierce Brosnan – 1999
Aston Martin V12 Vanquish – „Surra veel üks päev" – Pierce Brosnan – 2002
Aston Martin DB5 – „Casino Royale" – Daniel Craig – 2006

Tsitaate filmidest

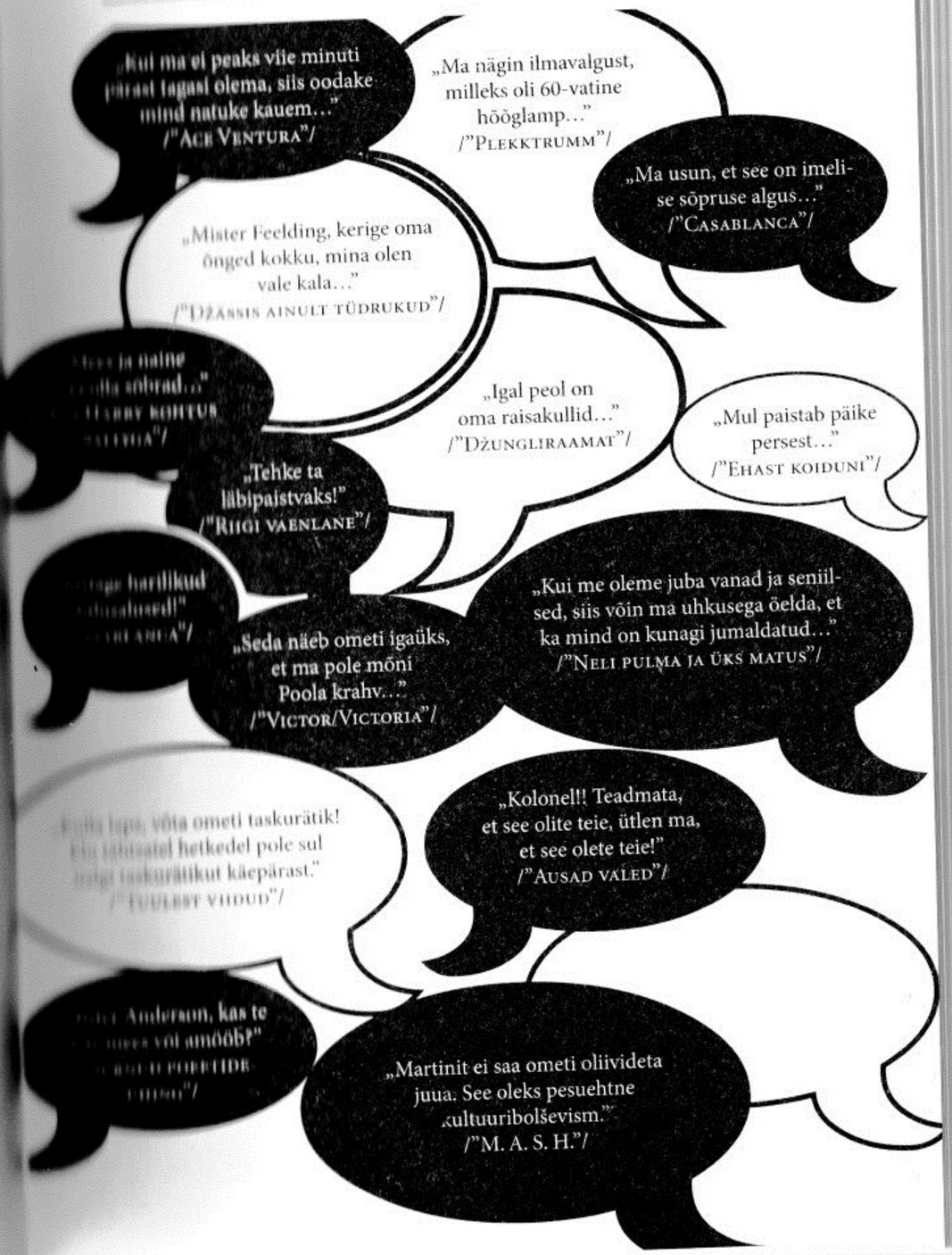

Väike ümberarvestustabel: murrud protsentideks

Murd	%	Murd	%	Murd	%
1/100	1	1/4	25	5/8	62,5
1/50	2	1/3	33,33	2/3	66,66
1/25	4	3/8	37,5	3/4	75
1/20	5	2/5	40	4/5	80
1/10	10	1/2	50	5/6	83,33
1/5	20	3/5	60	1	100

Tähtsaimad õigused Eesti Vabariigi põhiseaduse järgi

§ 8. Igal lapsel, kelle vanematest üks on Eesti kodanik, on õigus Eesti kodakondsusele sünnilt.
§ 13. Igaühel on õigus riigi ja seaduse kaitsele.
§ 15. Igaühel on õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse.
§ 16. Igaühel on õigus elule.
§ 17. Kellegi au ega head nime ei tohi teotada.
§ 18. Kedagi ei tohi piinata, julmalt või väärikust alandavalt kohelda ega karistada.
§ 19. Igaühel on õigus vabale eneseteostusele.
§ 20. Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatusele.
§ 22. Kedagi ei tohi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.
§ 26. Igaühel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele.
§ 28. Igaühel on õigus tervise kaitsele.
§ 29. Eesti kodanikul on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta.
§ 31. Eesti kodanikel on õigus tegelda ettevõtlusega ning koonduda tulundusühingutesse ja -liitudesse.
§ 32. Igaühe omand on puutumatu ja võrdselt kaitstud.
§ 33. Kodu on puutumatu.
§ 34. Igaühel, kes viibib seaduslikult Eestis, on õigus vabalt liikuda ja elukohta valida.

§ 35. Igaühel on õigus lahkuda Eestist. Seda õigust võib seaduses sätestatud juhtudel ja korras piirata kohtu- ning kohtueelse menetluse tagamiseks ja kohtuotsuse täitmiseks.
§ 36. Ühtki Eesti kodanikku ei tohi Eestist välja saata ega takistada Eestisse asumast.
§ 37. Igaühel on õigus haridusele.
§ 40. Igaühel on südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadus. Kuulumine kirikutesse ja usuühingutesse on vaba. Riigikirikut ei ole.
§ 41. Igaühel on õigus jääda truuks oma arvamustele ja veendumustele. Kedagi ei tohi sundida neid muutma. Veendumustega ei saa vabandada õiguserikkumist. Kedagi ei saa veendumuste pärast võtta õiguslikule vastutusele.
§ 42. Riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud ei tohi Eesti kodaniku vaba tahte vastaselt koguda ega talletada andmeid tema veendumuste kohta.
§ 43. Igaühel on õigus tema poolt või temale posti, telegraafi, telefoni või muul üldkasutataval teel edastatavate sõnumite saladusele. Erandeid võib kohtu loal teha kuriteo tõkestamiseks või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamiseks seadusega sätestatud juhtudel ja korras.
§ 44. Igaühel on õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni.
§ 45. Igaühel on õigus vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil. Seda õigust võib seadus piirata avaliku korra, kõlbluse, teiste inimeste õiguste ja vabaduste, tervise, au ning hea nime kaitseks.
§ 56. Kõrgeimat riigivõimu teostab rahvas hääleõiguslike kodanike kaudu: 1) Riigikogu valimisega; 2) rahvahääletusega.
§ 57. Hääleõiguslik on Eesti kodanik, kes on saanud kaheksateist aastat vanaks.

Mäesuusatamise viis võistlusala

Kiirlaskumine – Ülisuurslaalom – Suurslaalom – Slaalom – Vigursuusatamine

Enim müüdud autod Eestis

Sõiduautode ja tarbesõidukite müük aastatel 2004 ja 2005.

	2004	2005
Toyota	1985	2617
Renault	1652	1978
Volkswagen	1387	1781
Peugeot	1581	1677
Ford	874	1382
Honda	1182	1178
Mazda	1307	1133
Nissan	961	1123
Opel	853	996
Mercédes-Benz	852	935
Hyundai	547	904

Andmed: Autode Müügi- ja Teenindusettevõtete Eesti Liit

Mõned Piibli pimedusejüngrid ja kust neid leida

Antikristus
Pauluse teine kiri tessalooniklastele 2:1–12; Johannese esimene kiri 2:18; Johannese ilmutus 13.

Baal-Sebub
Teine Kuningate raamat 1:2.

Barabas
Matteuse evangeelium 27:16–26.

Heroodes
Matteuse evangeelium 2:1–23; Luuka evangeelium 1:5.

Juudas Iskariot
Matteuse evangeelium 10:4, 26:14, 25:47, 27:3; Markuse evangeelium 3:19, 14:10; Luuka evangeelium 6:16; Johannese evangeelium 6:71, 12:4, 13:2–26, 18:2–5; Apostlite teod 1:16–25.

Kain
Esimene Moosese raamat 4:1–25; Kiri heebrealastele 11:4; Johannese evangeelium 3:12; Juuda kiri 11.

Kaubitsejad
Iiob 40:30–31; Hoosea 12:8; Nahum 3:16–17; Matteuse evangeelium 21:12; Markuse evangeelium 11:15; Luuka evangeelium 19:45–46; Johannese evangeelium 2:14.

Patustanud inglid
Peetruse teine kiri 2:4.

Rahavahetajad
Matteuse evangeelium 21:12; Markuse evangeelium 11:15; Johannese evangeelium 2:14.

Saatan ja tema inglid
Pauluse teine kiri korintlastele 11:14; Johannese ilmutus 12:7–8.

Tõlkerid
Matteuse evangeelium 5:46, 9:9–11, 10:3, 11:19, 18:17, 21:31–32; Markuse evangeelium 2:14–16; Luuka evangeelium 3:12, 5:27–29, 7:29, 15:1, 18:10–13, 19:1–10.

Valeapostlid
Pauluse teine kiri korintlastele 11:5, 12:11; Johannese ilmutus 2:2.

Variserid
Matteuse evangeelium 5:20, 9:11, 14, 34; 12:2, 14, 24, 38; 15:12, 16:1, 6, 11, 12; 21:45, 22:15, 34, 41; 23:2, 13, 14, 22, 24–26, 28; Markuse evangeelium 2:16, 18, 24; 3:6, 7:1, 3, 5; 8:11, 15; 10:2; 12:13; Luuka evangeelium 5:17, 21, 30; 6:2, 7; 7:30, 36; 11:37–39, 42, 43, 53; 13:31; 14:1, 3; 15:2; 16:14; 17:20; 18:10–11; 19:39; Johannese evangeelium 1:24; 3:1; 4:1; 7:32, 45, 47–48; 8:3, 13; 9:13, 15, 16, 40; 11:46–47, 57; 12:19, 42; 18:3; Apostlite teod 5:34; 15:5; 23:6–9; Pauluse kiri filiplastele 3:5.

Vilistid
Esimene ajaraamat 10:8; Jeremija 47:4; Hesekiel 25:15–17; Aamos 1:8 jne.

Nõmm-liivatee (*Thymus serpyllum*)

Nõmm-liivatee ehk tüümian kuulub aromaatsete igihaljaste või pooligihaljaste madalate lehtpõõsaste ja poolpõõsaste perekonda huulõielised (*Lamiaceae* e *Labiatae*) sugukonnast. Liivateid on 300–400 liiki Euraasias ja Põhja-Aafrikas, eriti Vahemere maades. Väikesed lillad, punased, roosad või valged õied asetsevad harilikult tähkjais õisikuis, vili on pähklike. Ravim-, korje- ja ilutaim.

Vanad germaanlased pühendasid nõmm-liivatee viljakusjumalanna Freyjale, hilisemad neitsi Maarjale.

Keskajal kasvatati nõmm-liivateed kloostriaedades, mungad kasutasid sellest saadud eeterlikku õli tümooli hingamisteede katarride raviks.

Esimesi ümbermaailmareise

🏁 1519-1521: portugallane Fernão de Magalhães purjetab esimest korda ümber maailma. 1872: Jules Verne'i romaanis sõidab Phileas Fogg 80 päevaga ümber maailma.

🏁 1898: ameeriklane Joshua Slocum purjetab esimese inimesena üksi ümber maailma. 1929: Saksa õhulaev Graf Zeppelin teeb New Yorgist sensatsioonilise lennu ümber maailma.

🏁 1961: venelane Juri Gagarin sooritab esimesena inimkonna ajaloos kosmoselaeval lennu ümber Maa. 41 000 km läbimiseks kulub 1 h 48 min.

🏁 1986: firma British Airways lennuk Concorde lendab ümber maailma. 28 838 miili läbimiseks kulub 29 h 59 min.

🏁 1978: poolatar Krystyna Chojnowska Liskiewicz purjetab esimese naisena üksi ümber maailma.

🏁 2002: ameeriklane Steve Fossett lendab esimese inimesena üksi õhupalliga ümber maailma.

Euroopa linnad ja nende nimed

Itaalia k	Inglise k	Prantsuse k	Saksa k
Zurigo	Zurich	Zurich	Zürich
Vienna	Vienna	Vienne	Wien
Varsavia	Warsaw	Varsovie	Warschau
Venezia	Venice	Venise	Venedig
Roma	Rome	Rome	Rom
Ratisbona	Ratisbon	Ratisbonne	Regensburg
Praga	Prague	Prague	Prag
Parigi	Paris	Paris	Paris
Nizza	Nice	Nice	Nizza
Napoli	Naples	Naples	Neapel
Monaco di Baviera	Munich	Munich	München
Milano	Milan	Milan	Mailand
Lisbona	Lisbon	Lisbonne	Lissabon
Colonia	Cologne	Cologne	Köln
Amburgo	Hamburg	Hambourg	Hamburg
Genova	Genoa	Genes	Genua
Ginevra	Geneva	Genéve	Genf
Francoforte sul Meno	Frankfurt on the Main	Francfort sur-le-Main	Frankfurt am Main
Firenze	Florence	Florence	Florenz
Bruxelles	Brussels	Bruxelles	Brüssel
Berlino	Berlin	Berlin	Berlin

Parimad istekohad lennukis

Mugavuse poolest parimad istmed on need, kus saab lahedalt jalgu sirutada ja mille seljatuge annab vabalt tahapoole kallutada. Turvalisuse aspektist jääb see küsimus vastuseta. Eksperdid leiavad, et lennuõnnetuse korral ei taga ükski iste teistest rohkem ellujäämisvõimalusi, sest õnnetusjuhtumid on niivõrd erinevad. Kasulik on istuda väljapääsu lähedal, kuid selleks, et lennuväljal juhtunud õnnetuses kähku õhusõidukist lahkuda, peab teadma, kuidas ust avada. Igal valmistajafirmal käib see omamoodi.

Üksteist meie planeedisüsteemile lähimat tähte

Nimi	Kaugus valgusaastates
Proxima Centauri	4,28*
Alpha Centauri A	4,37
Alpha Centauri B	4,37
Barnardi täht	5,80
Wolf 359	7,60
Lalande	8,13
Siirius A	8,70
Siirius B	8,70
Luyten 726-8A	8,88
Ross 154	9,44
Ross 248	10,28**

*1 valgusaasta = 9,461 miljardit km = 9 461 000 000 000 km. Järelikult jääb Proxima Centauri Maast umbes 40 491 000 000 000 km kaugusele
** u 97 254 000 000 000 km

Kui kujutada Proxima Centauri kaugust Maast joonega selle raamatu lehekülje alumisest servast ülemiseni (18,5 cm), siis tähistaks Maa kaugust Päikesest (149 miljonit km) kõigest 0,00068 mm pikkune kriipsuke.

Veel ilmekamalt avaldub suurussuhe järgmise näite varal. Kui kujutleda, et Maa kaugus Päikesest võrdub keskmise saepalgi pikkusega, siis on meile lähim täht Proxima Centauri Maast 14 km ja Ross 248 33,8 km kaugusel.

Euroopas kasutatavaid ajaleheformaate

Tabloid	235×315 mm	Bild am Sonntag (Hamburg)
Berliini formaat	315×470 mm	TAZ (Berliin), Der Standard (Viin)
Šveitsi formaat	320×475 mm	Neue Zürcher Zeitung (Zürich)
Reini formaat	350×510 mm	Stuttgarter Zeitung, Rheinische Post (Düsseldorf)
Põhjamaade formaat	400×570 mm	Frankfurter Allgemeine Zeitung, Die Zeit (Hamburg)

Eesti päevalehed on väikese kõikumisega peamiselt formaadis 320×420 mm.

Tuletiku ajaloost

Üks iirlane olevat juba 1680. aastal katseid teinud, keegi prantslane proovis õnne 1817. aastal, kuid alles inglane sai hakkama leiutisega, mida tänapäeval ainuüksi Ameerikas kulub tervelt 500 miljardit aastas.

Aastal 1826 pani Stockton-on-Teesi apteeker John Walker oma laboris mitmest ainest – väävlisantimonist, kaaliumkloraadist jt – kokku nut lõhkeainesegu, mida ta segas puupulgaga. Et pulga otsa kleepunud klombist vabaneda, hõõrus ta seda korraks vastu põrandat. Ootamatult lahvatas leek. Walker võttis uued pulgad, kastis need segusse ja tõmbas kahe liivapaberi vahelt läbi. Tulemus oli sama. Apteeker tutvustas oma leiutist sõpradele ja mitmel pool mujal, aga patenti sellele ei võtnud.

Ühel demonstratsioonil viibinud ärivaistuga Samuel Jones võttis kätte ja käivitas varsti tuletikkude hulgitootmise. Esimesed, Luciferi nime kandvad tikud levitasid põledes vänget haisu, toosidele kleebitud sildid hoiatasid seda sisse hingamast. Siiski suurenes tubakatarbimine pärast tikkude müügiletulekut märgatavalt.

Prantslastele oli hais vastukarva, nemad leiutasid 1830. aastal paremini lõhnava ja kauem põleva fosfortiku, mis aga kippus liiga kergesti süttima ja mille valmistamine oli valge fosfori tõttu väga mürgine töö. Puhkesid tuhanded tulekahjud, tuhanded tikuvabrikute töölised haigestusid fosfornekroosi või said luukahjustusi.

Alles 1911. aastal tuli abi Ameerikast, kus Diamond Match Company tõi turule tuletiku, milles fosfori asemel kasutati kahjutut difosforpentasulfiidi. Ühtlasi oli selle süttimistemperatuur seniste tikkude omast 55° kõrgem. Endale inimsõbraliku žestiga reklaami tehes loobus Diamond uuele tikule patenti taotlemast, nii et konkurendidki said kahjutu toote valmistamisele üle minna. Selle eest pälvis firma USA presidendi tunnustuse ja sai Tööstuskojalt Hea Tahte auhinna.

44 liiklusõnnetuses hukkunud prominenti

Pierre Curie	füüsik	1906
Lorenz Adlon	hotelliomanik	1921
Isadora Duncan	tantsija	1927
Italo Svevo	kirjanik	1928
Sir Horace Lockwood Smith-Dorrien	kindral	1930
Friedrich Wilhelm Murnau	filmirežissöör	1931
T. E. Lawrence (Araabia Lawrence)	kirjanik, poliitik	1935
Astrid	Belgia kuninganna	1935
Bessie Smith	džässilaulja	1937
Ambroise Vollard	kunstikaupmees	1939
George S. Patton	kindral	1946
Margaret Mitchell	kirjanik	1949
James Dean	näitleja	1955
Jackson Pollock	maalikunstnik	1956
Eddie Cochran	popmuusik	1960
Albert Camus	kirjanik	1960
Scott La Faro	džässmuusik	1961
Porfirio Rubirosa	*playboy*	1965
Herbert Zimmermann	spordireporter	1966
Carlos Arruza	matadoor	1966
Jayne Mansfield	näitleja	1967
Alexandra (Doris Treitz)	lööklaulja	1969
Grete Weiser	näitleja	1970
Steve Prefontaine	kergejõustiklane	1975
Rolf-Dieter Brinkmann	kirjanik	1975
Marc Bolan	popmuusik	1977
Andrei Amalrik	kirjanik	1980
Roland Barthes	filosoof	1980
Grace Kelly	näitleja	1982
Sergei Maslov	matemaatik	1982
Marianne Strauss	ettevõtja	1984
Kazimierz Deina	jalgpallur	1989
Otl Aicher	kunstnik	1991
Vilém Flusser	filosoof	1991
Alexander Dubček	poliitik	1992
César Manrique	arhitekt	1992
Jerry Rubin	aktivist	1994

Carlos Monzon	poksija	1995
Seymour Gray	IT-spetsialist	1996
Diana	Walesi printsess	1997
Alan Pakula	filmirežissöör	1998
Falco (Johann Hölzel)	popmuusik	1998
WG Sebald	kirjanik	2001
Helmut Newton	fotograaf	2004

Viimestiku autor on Jörg Metes, kes ammust aega selliseid andmeid kogub. 1996. aastal avaldas ta koos Ted Rubinowitziga raamatu „Rasvatiiase seksuaalfantaasiad".

Laevakell

Enne mehaaniliste kellade leiutamist näitas laeval aega laevakell. Seda nn klaasikella löödi iga poole tunni tagant. Nimi tulenes liivakella klaasist, mis täpselt poole tunniga tühjaks jooksis ja mille vahimees ümber pööras, löües seejuures metallkella. Klaasikella löömisega teatati, mitu pooltundi oli kulunud neljatunnise vahi algusest.

Kellaeg						(Topelt)kellalööke
00:00	04:00	08:00	12:00	16:00	20:00	8
00:30	04:30	08:30	12:30	16:30	20:30	1
01:00	05:00	09:00	13:00	17:00	21:00	2
01:30	05:30	09:30	13:30	17:30	21:30	3
02:00	06:00	10:00	14:00	18:00	22:00	4
02:30	06:30	10:30	14:30	18:30	22:30	5
03:00	07:00	11:00	15:00	19:00	23:00	6
03:30	07:30	11:30	15:30	19:30	23:30	7

Leinariietuse värvid

Sinine – hiinlastel. • Pruun – iraanlastel. • Kollane – vanadel egiptlastel. • Punane – Lähis-Ida rahvastel. • Violetne – Lähis-Ida rahvastel, hiinlastel, katoliku kardinalidel. • Valge – belglastel, hindudel, budistide, hiinlastel, omaaegsetel Prantsuse kuningannadel.

Raamatuformaat

Raamatuformaat ehk raamatukaust tähendab raamatu mõõtmeid – kõrgust ja laiust. Harilikult antakse esimesena laius ja teisena kõrgus või märgitakse ainult kõrgus.

Tähis	Lühend	Selja kõrgus (cm)
Vigeesimokvart	24	kuni 10
Oktodeets	18	kuni 10
Sedeets	16	kuni 15
Duodeets	12	kuni 15
Väike oktaav	V-8	kuni 18,5
Oktaav	8	kuni 22,5
Suur oktaav	S-8	kuni 25
Leksikoni oktaav	L-8	kuni 30
Kvart	4	kuni 35
Suur kvart	S-4	kuni 40
Foolio	2	kuni 45
Suur foolio	S-2	üle 45

Arvud, mille kogusumma on alati sama

8	1	6
3	5	7
4	9	2

11	24	1	23	6
7	12	18	9	19
22	10	13	16	4
5	17	8	14	21
20	2	25	3	15

Ükskõik, kas liita neid arve mööda horisontaal-, vertikaal- või diagonaalridu, summa on alati sama: ülemises tabelis 15, alumises 65. Alumises tabelis saame isegi halli põhjaga ruutudes olevate arvude liitmisel summaks 65.

Väljasurevad andmekandjad

Videokassett • Vinüülheliplaat • 5 ¼-tolline diskett • 3 ½-tolline diskett • Helilint • Helikassett • Super-8 film • Perfokaart

Maailma usundeid

Buddhism ei ole isikustatud jumalat, vaid on põhimõtted. Kanooniliste tekstide kogu kannab pealkirja „Tipitaka". Budistidele tõotatakse uuestisündi. Koguarv 364 miljonit. Usundi eripära: n-ö ateistlik religioon. Kuulutab hingede rändamist. Inimese hing võivat asuda ka loomadesse ja taimedesse.

Kristluse ainujumala kolme põhioleku – Looja (Jumal-isa Jehoova), Lunastaja (Jumal-poeg Jeesus Kristus) ja Püha Vaimu – ühtsus on selle usundi dogma. Kristlik õpetus on sõnastatud Piiblis, mis koosneb Vanast ja Uuest Testamendist. Kristlastele tõotatakse võlgade andeksandmist, lunastust ja taevariiki. Koguarv (katoliiklased, õigeusklikud ja protestandid ning muud usutunnistused ja -lahud) 2,2 miljardit. Usundi eripära: inimest (Jeesust Naatsaretist) austatakse kui jumalat (Jumala poega). Kuulutab armastust vaenlase vastu.

Hinduismi on palju jumalaid – Brahma, Višnu, Šiva jt. Hinduismi õpetusliku lähtealusena käsitatakse nelja veedat. Hinduistidele tõotatakse pääsu nirvaanasse. Koguarv 828 miljonit. Usundi eripära: teoloogiateadmisi jagavad usklikele gurud. Jumalus võib kehastuda ka elevandis. Lehm on püha loom.

Islami jumal on Allah. Õpetuse põhilised tõekspidamised lähtuvad Koraanist. Usklikele tõotatakse surmajärgset õndsalikku oleskelu teispoolsuses. Koguarv 1,2 miljardit. Usundi eripära: islam käsitab end viimase astme monoteistliku maailmausundina (Muhamed oli viimane prohvet). Piibli verbaalse inspiratsiooni põhimõte läheb nii kaugele, et Allah räägib ainult araabia keeles, tema tekstide tõlkeid ei peeta kehtivaks.

JUDAISMI jumal on Jahve. Juhindutakse Vanast Testamendist ning usu- ja õigusjuhiste kogust Talmudist. Judaistidele tõotatakse, et Jahve läkitab neile kui äravalitud rahvale messia, kes rajab püsiva rahuriigi. Koguarv 14,5 miljonit. Juudid on ainus rahvas, kes on jäänud püsima tänu usundile, kuna oma riiki polnud neil 2000 aastat.

Bakterid, viirused ja batsillid

Kõnekeeles võidakse baktereid, viiruseid ja batsille pahatihti segi ajada. Selgitagem nende erinevusi.

BAKTERID on mikroskoopilised, tüüpiliselt üherakulised eeltuumsed organismid. Eluks vajalikke orgaanilisi aineid lihtsaist ühendeist sünteesivad nad ise.

VIIRUSED on üliväikesed rakulise ehituseta bioloogilised objektid, geneetilise tasandi parasiidid, mille aktiivsus avaldub alles pärast tungimist elusrakku. Tänapäeval ei peeta neid organismideks.

BATSILLID on tegelikult pulkbakterite perekond, mida iseloomustab suur eluvõimelisus, äärmuslike temperatuuride ja kuivustaluvus.

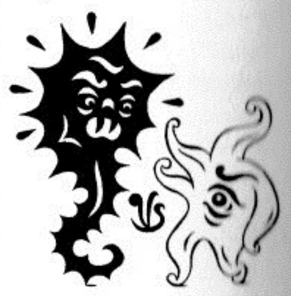

Kui bakteritel on ainevahetus ja nad paljunevad mittesugulisel teel (tavaliselt tekib raku sümmeetrilisel ristpooldumisel kaks tütarrakku), siis viirused paljunevad (õigemini nende süntees toimub) elusrakus selle energiavarude arvel.

Inimorganismile võivad bakterid väga kasulikud olla, näiteks sooltes seedimist soodustades, kuid valesse kohta sattudes põhjustavad nad haigestumist borrelioosi, koolerasse, meningiiti jne. Bakternakkusi ravitakse antibiootikumidega. Kaitsesüstimisi tehakse niihästi mitme bakter- kui ka viirusnakkuse vastu.

Viirused tekitavad paljusid haigusi. Tuntumad viirusnakkused on gripp, marutõbi, AIDS, ebola, SARS ja hepatiit, samuti leetrid, punetised ja mumps. Kolm viimast – klassikalised lastehaigused – paranevad üldjuhul iseenesest, ravitakse ainult nende sümptomeid. Enamikul eluohtlike viirusnakkuste ravimitel paraku täheldatakse seni veel organismi kahjustavaid kõrvaltoimeid.

UNESCO kehtestatud ülemaailmsed tähtpäevad

28. JAANUAR	ülemaailmne leeprapäev
21. VEEBRUAR	rahvusvaheline emakeelepäev
8. MÄRTS	ÜRO naiste õiguste ja maailmarahu päev
21. MÄRTS	ülemaailmne rassidiskrimineerimise vastane päev
21. MÄRTS	ülemaailmne poeesiapäev
21. MÄRTS	rahvusvaheline metsapäev
22. MÄRTS	ülemaailmne veepäev
23. MÄRTS	ülemaailmne meteoroloogiapäev
24. MÄRTS	ülemaailmne tuberkuloosipäev
7. APRILL	ülemaailmne tervisepäev
23. APRILL	ülemaailmne raamatu- ja autoriõiguste päev
26. APRILL	ülemaailmne intellektuaalse omandi päev
3. MAI	ülemaailmne ajakirjandusvabaduse päev
15. MAI	rahvusvaheline perepäev
17. MAI	ülemaailmne telefonipäev
21. MAI	rahvusvaheline kultuuri arengu päev
22. MAI	rahvusvaheline bioloogilise mitmekülgsuse päev
31. MAI	ülemaailmne mittesuitsetajate päev
1. JUUNI	ÜRO ülemaailmne talurahvapäev
4. JUUNI	rahvusvaheline agressiooni ohvriks langenud laste päev
5. JUUNI	ülemaailmne keskkonnapäev
17. JUUNI	ülemaailmne kõrbestumis- ja põuavastane päev
20. JUUNI	ülemaailmne põgenikepäev
26. JUUNI	ülemaailmne narkootikumidevastane päev
30. JUUNI	ÜRO rahvusvaheline piinamisohvrite toetamise päev
11. JUULI	ülemaailmne rahvastikupäev
12. AUGUST	rahvusvaheline noorsoopäev
23. AUGUST	rahvusvaheline orjakaubanduse ja selle likvideerimise mälestuspäev
8. SEPTEMBER	ülemaailmne kirjaoskuse päev
10. SEPTEMBER	ülemaailmne osoonikihi kaitse päev
21. SEPTEMBER	ülemaailmne rahupäev
27. SEPTEMBER	ülemaailmne turismipäev
1. OKTOOBER	rahvusvaheline vanema inimese päev
4. OKTOOBER	rahvusvaheline loomakaitsepäev

5. OKTOOBER	rahvusvaheline õpetajate päev
9. OKTOOBER	Ülemaailmse Postiliidu päev
10. OKTOOBER	ülemaailmne vaimse tervise päev
16. OKTOOBER	ülemaailmne toitumispäev
17. OKTOOBER	rahvusvaheline vaesuse likvideerimise päev
24. OKTOOBER	Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni päev
24. OKTOOBER	ülemaailmne arenguprobleemide teabe päev
6. NOVEMBER	rahvusvaheline sõjas ja relvakonfliktides kannatava keskkonna kaitse päev
16. NOVEMBER	rahvusvaheline sallivuspäev
20. NOVEMBER	Aafrika industrialiseerimise päev
20. NOVEMBER	ülemaailmne lastepäev
21. NOVEMBER	ülemaailmne televisioonipäev
25. NOVEMBER	ülemaailmne naiste ahistamise vastane päev
29. NOVEMBER	rahvusvaheline Palestiina rahvale osutatava solidaarsuse päev
1. DETSEMBER	ülemaailmne AIDS-i päev
2. DETSEMBER	ülemaailmne orjuse likvideerimise päev
3. DETSEMBER	rahvusvaheline puudega inimeste päev
5. DETSEMBER	rahvusvaheline vabatahtliku majandus- ja sotsiaalabiandjate päev
7. ETSEMBER	rahvusvaheline tsiviillennunduse päev
10. DETSEMBER	inimõiguste päev
18. DETSEMBER	rahvusvaheline migrantide päev

Binaararvude muutmine detsimaalarvudeks

00000000	0	00001111	15
00000001	1	00010000	16
00000010	2	00010001	17
00000011	3	00010010	18
00000100	4	00010011	19
00000101	5	00010100	20
00000110	6	00011110	30
00000111	7	00101000	40
00001000	8	00110010	50
00001001	9	00111100	60

00001010	10
00001011	11
00001100	12
00001101	13
00001110	14
01000110	70
01010000	80
01011010	90
0110010	100

Binaar- ehk kahendsüsteem kujutab endast positsioonilist arvusüsteemi, mille alus on kaks. Kõik arvud kirjutatakse seal kahe numbri – 0 ja 1 – abil. Binaarsüsteemi eelis on aritmeetiliste tehete sooritamise lihtsus. Ka on binaarsüsteemi hõlpus rakendada arvutites, sest kahendarve saab väljendada seadistega, millel on ainult kaks püsivat seisundit (elektronlampidega, releedega).

Tavatud hirmud

Allodoksafoobia = hirm oma arvamust avaldada, hirm hinnangute ees. Aulofoobia = laulmishirm. Kronofoobia = hirm aega kaotada. Deipnofoobia = hirm seltskondlike lõunasöökide või lauavestluste ees. Fotofoobia = valgushirm. Genufoobia = hirm oma põlvede pärast. Gnosiofoobia = teadmistehirm. Ithüfallofoobia = hirm erektsioonile mõelda, seda näha või kogeda. Linonofoobia = nöörihirm. Fobofoobia = hirm hirmude ees. Plutofoobia = rikkusehirm. Pogonofoobia = habemehirm. Sümmetrofoobia = sümmeetriahirm. Zemmifoobia = mutihirm. Teutofoobia = hirm sakslaste, saksa kultuuri jne ees. Venustrafoobia = ilusate naiste hirm.

Neli poliitilist doktriini

MONROE DOKTRIIN

Käsitles USA poliitikat Ladina-Ameerikas.

Oli adresseeritud Euroopale.

Selle kuulutas välja USA president James Monroe 2. detsembril 1823 Kongressis peetud välispoliitika-alases kõnes.

Doktriinis hoiatas Monroe eurooplasi katsete eest rajada Ameerikasse uusi asumaid ja ütles, et iga sellist katset käsitatakse Washingtoni vastu suunatud vaenuliku tegevusena. Nii nagu USA ei sekku

Euroopa asjadesse, hoidku ka Euroopa käed Ameerikast eemal. Doktriini ajendas olukord, kus Hispaania kolooniad Ladina-Ameerikas püüdsid Madridi sõltuvusest vabaneda, Suurbritannia lootis Hispaania kolooniaid enda omadega liita ning Pühasse Liitu ühinenud Prantsuse, Austria, Preisi ja Vene monarhiad ohustasid noori Ameerika Ühendriike.

Trumani doktriin

Käsitles võitlust kommunismi levimise vastu.
Oli adresseeritud kommunistlikele riikidele.

Doktriini kuulutas välja USA president Harry S. Truman 12. märtsil 1947 Kongressis peetud kõnes, kus ta taotles sõjalist ja majandusabi Kreekale ja Türgile, et toetada nende riikide võitlust välise surve ja relvastatud vähemike vastu.

Trumani doktriiniga deklareerisid Ameerika Ühendriigid oma tahet tõkestada majanduslike ja sõjaliste vahenditega kommunistlikku ekspansiooni kogu maailmas. Nõnda sai USA-st kõigi Nõukogude Liidu ikke all olevate riikide eestkostja. Ühtlasi tähistas Trumani doktriin lõplikku lahtiütlemist isolatsionismipoliitikast, mida Ameerika Ühendriigid kahe maailmasõja vahel olid ajanud. Tänu 400 miljonile dollarile sõjalisele ja majandusabile õnnestus Kreeka ja Türgi kommunismist päästa.

Brežnevi doktriin

Käsitles sotsialistlike riikide piiratud suveräänsust.
Oli adresseeritud neile riikidele.

Doktriini kuulutas välja Nõukogude Liidu riigi- ja parteijuht Leonid Brežnev 12. novembril 1968 Poola Ühinenud Töölispartei V kongressil peetud kõnes.

Doktriinist, mille järgi sotsialistlikel riikidel oli kõigest piiratud suveräänsus, tulenes Nõukogude Liidu õigus igal ajal tungida mis tahes vennasmaale, kui seal näis sotsialism ohus olevat. Doktriini ajendas vajadus tagantjärele õigustada Nõukogude vägede sissemarssi Tšehhoslovakkiasse sama aasta augustis. Ühtlasi peitus selles varjamatu ähvardus rahutule Poolale.

Brežnevi doktriini põhjal toimus ka Nõukogude vägede sissemarss Afganistani 1979. aastal. Selle doktriini tühistas alles Mihhail Gorbatšov 1989. aastal.

Hallsteini doktriin

Käsitles kolmandate riikide diplomaatilisi suhteid Saksa DV-ga.
Oli adresseeritud kõigile mittekommunistlikele riikidele (ja Nõukogude Liidule).

Doktriini kuulutas välja Saksamaa LV välisministeeriumi riigisekretär Walter Hallstein 22. septembril 1955 Bundestagis (parlamendis) esitatud valitsusdeklaratsioonis.

Doktriinis nõudis Saksamaa Liitvabariik õigust pidada end ainsaks Saksa riigiks ja olla kõigi sakslaste ainuesindaja. Doktriini alusel säilitas ja lõi Saksamaa LV diplomaatilised suhted ainult nende riikidega, kellel ei olnud diplomaatilisi suhteid Saksa DV-ga (erandiks Nõukogude Liit).

Esimest korda rakendati Hallsteini doktriini blokivälise Jugoslaavia (1957) ja teist korda Kuuba suhtes (1963). 1960. aastate keskpaiku mõnetas doktriin oma tähtsuse ja 1969. aastal ametisse astunud Willy Brandti sotsiaal-liberaalne koalitsioonivalitsus deklareeris sellest loobumist.

Olümpiarõngaste värvid

Sinine – kollane – must – roheline – punane

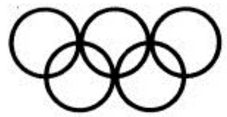

Olümpiamängude sümbol koosneb viiest omavahel põimunud eri värvi rõngast. Rõngad tähistavad olümpialiikumisega ühinenud viit mandrit. Värvide mõte on, et peaaaegu igal riigilipul esineb vähemalt üks neist kuuest värvist (kaasa arvatud taustavärv valge). Nii on esindatud kõigi osalevate rahvuste värvid. Sümboli kavandas 1913. aastal olümpiamängude taasasutaja Pierre de Coubertin.

Filmiauhinnast keeldunuid

1936. a. keeldus filmi „The Informer" stsenarist Dudley Nichols vastu võtmast filmi aastaauhinda Oscarit parima stsenaariumi eest. Põhjus: filmiametiühingute ja Ameerika Filmi-, Kunsti- ja Teadusakadeemia tüli. Esmakordne loobumine Oscarist.

1940. a. keeldus Charles Chaplin vastu võtmast New Yorgi Filmikriitikute Ühingu auhinda parima peaosatäitmise eest filmis „Suur diktaator".

1961. a. keeldus George C. Scott kandideerimast Oscarile parima kõrvalosatäitmise eest filmis „The Hustler".

1966. a. keeldus Hardy Krüger kandideerimast filmiauhinnale Kuldne Gloobus parima kõrvalosatäitmise eest filmis „Fööniksi lend".

1970. a. keeldus George C. Scott vastu võtmast Oscarit parima peaosatäitmise eest filmis „Patton". Põhjus: soovimatus teiste näitlejatega konkureerida.

1972. a. keeldus Marlon Brando vastu võtmast Oscarit parima peaosatäitmise eest filmis „Ristiisa". Põhjus: rahulolematus indiaanlaste halvustamisega Hollywoodi filmides. Brando jättis auhindade kätteandmise tseremooniale ilmumata, saatis sinna enda asemel väidetava indiaanlanna Sacheen Littlefeatheri, kes, nagu hiljem selgus, oli vähetuntud California näitleja Maria Cruz.

1974. a. keeldus režissöör Robert Bresson vastu võtmast talle Cannes'i filmifestivalil määratud Rahvusvahelise Filmikriitikute Föderatsiooni auhinda filmi „Lancelot du Lac" lavastamise eest.

Lendurite tähestik

A = ALPHA	N = NOVEMBER
B = BRAVO	O = OSCAR
C = CHARLIE	P = PAPA
D = DELTA	Q = QUEBEC
E = ECHO	R = ROMEO
F = FOXTROT	S = SIERRA
G = GOLF	T = TANGO
H = HOTEL	U = UNIFORM
I = INDIA	V = VICTOR
J = JULIETT	W = WHISKEY
K = KILO	X = X-RAY
L = LIMA	Y = YANKEE
M = MIKE	Z = ZULU

Kaks iidset roosi

Madame Hardy

Madame Legras de St. Germain

Enne, kui 18. sajandi lõpul toodi Hiinast Euroopasse korduvalt õitsevad, rohkeõielised roosiliigid ja lillede kuninganna aretuses toimus revolutsioon, tunti siinmail ainult üks kord õitsevaid roosisorte – *gallica*'t, *damascena*'t, *alba*'t jt. Need vanad sordid kasvavad kuni 1,5 m kõrguste tugevate põõsastena, lõhnavad tänapäeva roosidest vängemalt, on rohmakad, pikaealised ja vähenõudlikud (lepivad ka poolvarjulise paigaga) ning oma järeltulijaist okkalisemad.

Enamasti kahjuks roosade vanade rooside hulgas on kaks kaunist valgeõielist sorti: 'Madame Hardy', mille 1832. aastal aretas Prantsuse keisrinna Joséphine'i Malmaisoni lossi roosiaednik Hardy, ja 'Madame Legras de St. Germain'. Viimase säravvalgel õiel on aimata ka kollakat varjundit, mis vanade rooside puhul on väga haruldane. (Vt David Austin, Alte Rosen und Englische Rosen. Köln 2000, 5. Auflage.)

Kuidas elustada last

IMIK (KUNI 1-AASTANE LAPS)

Rütm

+ Teha vaheldumisi 2 korda kunstlikku hingamist ja 15 korda südamemassaaži; korrata seda kuni elumärkide ilmnemiseni

Kunstlik hingamine suu ja nina kaudu

+ Imiku suu avada
+ Tema pea kergelt kuklasse painutada (lõug kergelt üles tõsta, kael sirutada)
+ Ise suu kaudu sügavalt sisse hingata
+ Huuled lõdvaks lasta
+ Asetada huuled imiku suule-ninale
+ Õhku välja (lapsesse) puhuda (mitte liiga palju!)
+ Seejärel jälgida imiku rinnakorvi kokkuvajumist (väljahingamine)

Kaudne südamemassaaž

+ Kiires rütmis 2 sõrmega
+ Keskjoonel, rinnaku alumisel poolel allpool rinnanibusid ühendavat joont
+ Rinnakorvi umbes ühe kolmandiku võrra kokku suruda

Pulsi kontrollimine

+ Õlavarre siseküljel kahe sõrmega, pulsisagedus 120 korda minutis

Hingamise kontrollimine

+ Avada imiku suu, pead kergelt kuklasse painutada, oma kõrva imiku suu ja nina kohal hoides kuulata-tunnetada õhu liikumist samal ajal jälgides rinnakorvi liikumist; sagedus 30-40 korda minutis

VÄIKELAPS (1 KUNI 5-AASTANE LAPS)

Rütm

+ Teha vaheldumisi 2 korda kunstlikku hingamist ja 30 korda südamemassaaži; korrata seda kuni elumärkide ilmnemiseni

Kunstlik hingamine suu kaudu

+ Lapse nina kinni pigistada
+ Pea kahe käega kuklasse painutada (lõug kergelt üles tõsta, kael sirutada)
+ Ise suu kaudu sügavalt sisse hingata
+ Huuled lõdvaks lasta
+ Oma huuled lapse suule asetada
+ Õhku välja (lapsesse) puhuda (mitte liiga palju!)
+ Jälgida lapse rinnakorvi kokkuvajumist (väljahingamine)

Kaudne südamemassaaž

+ Peopesa asetatud lapse rinnakule sõrmelaiuse võrra rinnaku lõppemise kohast kõrgemal, käsi küünarnukist sirutatud

Pulsi kontrollimine

+ Kuni 1-aastastel lastel õlavarre siseküljel kahe sõrmega, vanematel lastel kahe-kolme sõrmega (mitte põidlaga!) kaelaarteril kõrisõlme ja kaelalihase vahele jäävas lohus; pulsisagedus 110 korda minutis

Hingamise kontrollimine

+ Lapse pea kahe käega kuklasse painutada, oma kõrva lapse suu ja nina kohal hoides kuulata-tunnetada õhu liikumist samal ajal jälgides rinnakorvi liikumist; sagedus 30 korda minutis

KOOLIEALISED LAPSED

Rütm

+ Teha vaheldumisi 2 korda kunstlikku hingamist ja 30 korda südamemassaaži; korrata seda kuni elumärkide ilmnemiseni

Kunstlik hingamine suu kaudu

+ Lapse nina kinni pigistada
+ Pea kahe käega kuklasse painutada
+ Ise suu kaudu sügavalt sisse hingata
+ Huuled lõdvaks lasta
+ Oma huuled lapse suule asetada
+ Õhku välja (lapsesse) puhuda
+ Jälgida lapse rinnakorvi kokkuvajumist (väljahingamine)

Kaudne südamemassaaž

+ Kahe käega, käed üksteise peale asetatud, käsivarred küünarnukist sirutatud, kaks sõrmelaiust rinnaku lõppemise kohast kõrgemal rinnakorvi umbes kolmandiku võrra kokku suruda

Pulsi kontrollimine

+ Kahe-kolme sõrmega (mitte põidlaga!) kaelaarteril kõrisõlme ja kaelalihase vahele jäävas lohus; pulsisagedus 100 korda minutis

Hingamise kontrollimine

+ Lapse pea kahe käega kuklasse painutada, oma kõrva lapse suu ja nina kohal hoides kuulata-tunnetada õhu liikumist samal ajal jälgides rinnakorvi liikumist; sagedus 25 korda minutis

Juhised on korrigeeritud European Resuscitation Council'i (ERC) poolt detsembris 2005.a. välja antud elustamise juhiste järgi, mille kohaselt meditsiinilise erihariduseta abistajatele õpetatakse elustamisel ühte kaudse südamemassaaži ja kunstliku hingamise suhet olenemata abistatava vanusest (laps või täiskasvanu). Eesmärgiks on lähenemise lihtsustamine, mis võimaldaks laste elustamises eriväljaõpet omamata vajadusel abistamisega alustada. Meditsiinilise haridusega abistajatel soovitatakse laste elustamisel kasutada kaudse südamemassaaži ja kunstliku hingamise suhet 15:2.

Temperatuuriskaalad

Fahrenheit F	Kelvin K*		Celsius C
97,88°	309,75°	normaalne kehatemperatuur	36,6°
32°	273,15°	vee külmumispunkt	0°
212°	373,15°	vee keemispunkt	100°
64,4°	291,15°	punaveini optim. temp.	18°
50°	283,15°	valge veini optim. temp.	10°
77°	298,15°	meteoroloogiline suvepäev	25°

*Kelvini e termodünaamiline temperatuuriskaala

Kes on Alan Smithee?

Sidney Lumet
Dennis Hopper John Frankenheimer
Ramzi Thomas Arthur Hiller Vance Kotrla
Jne

Nii mõnedki filmirežissöörid ja stsenaristid leiavad, et kunstialaste lahkarvamuste või produtsendi sekkumise tõttu on nende töö rikutud. Vältimaks oma hea nime määrimist, kasutavad nad 1960. aastate keskpaigast Alan Smithee varjunime.

Näiteks on väidetavalt sellenimelise lavastaja käe all valminud filmid „Burn Hollywood Burn" (1997, tegelik režissöör Arthur Hiller); „Appointment with Fear" (1987, Ramzi Thomas); „The Barking Dog" ja „Bloodsucking Pharaohs in Pittsburgh" (vastavalt 1978 ja 1991, Dean Tschetter); „Catchfire" (1990, Dennis Hopper); „Death of a Gunfighter" ja „The Coroner" (vastavalt 1969 ja 1999, Don Siegel & Robert Totten); „Ganheddo", „Dilemma" ja „Fugitives Run" (vastavalt 1989, 1997 ja 2003, Masato Harada); „Ghost Fever" (1987, Lee Madden); „Gypsy Angels" ja „Hellraiser: Bloodline" (vastavalt 1980 ja 1996, Kevin Yagher): „I Love N. Y." (1988, Gianni Bozzacchi); „Let's Get Harry" (1986, Stuart Rosenberg); „Morgan Stewart's Goming Home" (1987, Paul Aaron & Terry Windsor); „Putz", „Q & A" ja „Picture of Priority" (vastavalt 1988, 1990 ja 1998, Sidney Lumet); „Riviera", „Raging Angels" ja „River Made to Drown In" (vastavalt 1987, 1995 ja 2003, John Frankenheimer); „The Shrimp on the Barbie" ja „Senior Trip" (vastavalt 1990 ja 1995, Michael Gottlieb);

„Smoke'n'Lightnin" (1995, Michael Kirton); „Solar Crisis" (1990, Richard C. Sarafian); „Stitches" (1985, Rod Holcomb); „Sub Down" (1997, Gregg Champion); „To Light the Darkness" (1999, Vance Kotrla); „Wadd: The Life and Times of John C. Holmes" (videovariant, 1998, Cass Paley); „Le Zombi de Cap-Rouge" (1997, Simon Robideaux).

Üldlevinud Alan Smithee stsenaariumi põhjal olevat valminud filmid „Ganheddo" (USA versioon) ja „An Enraged NewYork" (vastavalt 1989 ja 2002, tegelik stsenarist Masato Harada); „The Horror Show" (1989, David Blyth), „I Love N. Y." (1988, Gianni Bozzacchi); „The Nutt House" (1992, Ivan Raimi & Sam Raimi); „The Tony Blair Witch Project" (2000, Mike A. Martinez).

Nelja hüppemäe turnee võistluspaigad

Oberstdorf (Saksamaal). Schattenbergi hüppemäe kogukõrgus on 140 m, sellest hüppetorni kõrgus 44 m. Võisteldakse iga aasta 29. või 30. detsembril.
Garmisch-Partenkirchen (Saksamaal). Suure olümpiahüppemäe kogukõrgus on 119 m, sellest hüppetorni kõrgus 38 m. Võisteldakse iga aasta 1. jaanuaril.
Innsbruck (Austrias). Berg-Iseli hüppemäe kogukõrgus on 134 m, sellest hüppetorni kõrgus 50 m. Võisteldakse iga aasta 3. või 4. jaanuaril.
Bischofshofen (Austrias). Paul Ausserleitneri hüppemäe kogukõrgus on 132,5 m, sellest hüppetorni kõrgus 52 m. Võisteldakse iga aasta 6. jaanuaril.

Rahvusvahelisse maailmakarikasarja kuuluv nelja hüppemäe turnee toimub Saksamaal ja Austrias 1952. aastast alates kindlatel aastavahetuse kuupäevadel. Seni ainsana on kõigil neljal hüppemäel võitjaks tulnud saksalane Sven Hannawald aastavahetusel 2001/2002.

Titaanid

Okeanos • Koios • Hyperion • Kreios • Iapetos • Kronos* Tethis • Rheta* • Themis • Mnemosyne • Phoibe • Theia
* Zeusi vanemad

Fakte Saksamaa metsade kohta

Ümmarguselt kolmandikku Saksamaa territooriumist ehk 10,9 miljonit hektarit katavad metsad. 🌲 1960. aastast on metsade pindala 0,5 miljoni ha võrra suurenenud. 🌲 Saksa liidumaadest suhteliselt enim metsi on Hessenis – 42% selle pindalast, ja kõige vähem Bremenis – 3%. 🌲 Saksamaa lääneosa puistutes domineerib kuusk – 45% üldtagavarast (idaosas vastavalt 22%); idaosas on ülekaalus mänd – 54% üldtagavarast (lääneosas vastavalt 22%). 🌲 Üle poole Saksa metsadest on sega- või lehtpuumetsad. 🌲 Enam-vähem pool Saksa metsadest on eravalduses. 🌲 Riigi käes on 34% metsadest: 31% liidumaade ja 3% liitvabariigi valduses. 🌲 Ühe puistu keskmine suurus on 3,6 ha. 🌲 Metsaomanikke on 1,3 miljonit. 🌲 Puidutagavara ühe hektari metsa kohta on Euroopa Liidu suurim – 270 kuupmeetrit. 🌲 Kaks kolmandikku sakslastest käib vähemalt kord aastas metsas.

Erisuguseid sushisid

Chirashi sushi: toore kala või aedviljalisandiga riisirull.
Nigiri sushi: sushi algkuju, toore kala või aedviljalisandiga riisipall. Serveeritakse ainult paarikaupa.
Maki sushi: täidetud riisirull lehtadrus. Väikestes hosomakirullides on üks kuni kaks, suurtes futomakirullides kolm kuni viis lisandit.
Gunkan maki: väikesed pehme täidisega riisirullid, millele on lehtadru silindrikujuliselt ümber keeratud, selle peal kalamari ja teisi lisandeid.
Temaki: väikesed sushi-riisi ja teiste lisanditega täidetud lehtadrutorbikud.
Ura maki: täidetud riisirull pealt riisiga kaetud lehtadrus.
California rull: suur seesamiga täidetud riisirull.

Tõenäosus, et...

kulli ja kirja heites tuleb kiri: 1:2
ruletis peatub kuulike punases lahtris: 18:37
täringumängus saadakse kuus silma: 1:6
kümnest inimesest kahel on samal päeval sünnipäev: 3:25
lotos õnnestub märkida kuus õiget põhinumbrit: 1:13 983 816
skatis tuleb kätte neli soldatit: 376 740: 64 512 240

Värvilisi kõnekäände

Ennast siniseks vihastama. Sinisilmne olema. Ootama nii, et silm sinine peas. Sinist esmaspäeva pidama. Punane latern olema. Ilma punase krossita ringi rändama. Punane kukk on katusel. Noor ja roheline olema. Kadedusest kollaseks minema. Must lammas olema. Musta äri ajama. Musta raha pesema. Valge vares olema Musta valgeks või valget mustaks rääkima. Kõike mustades värvides nägema. Halle juukseid saama. Kõike läbi roosade prillide vaatama.

Inimkonna kolm ürgset haigust

Psoriaas Sükoos Süüfilis

Homöopaatia käsitab neid kolme haigust inimkonna ürghaigustena, mis pidavat põhjustama kõiki teisi kroonilisi haigusi.

Psoriaas ehk soomussammaspool olevat tekkinud sügelistest, sükoos ehk habemesammaspool gonorröast ehk tripperist ja süüfilis katkuaolisest haigusest luuesest, mis tänapäeval on süüfilise sünonüüm.

Kui kaua ma elan?

Inimene, keda huvitab, kui vanaks ta elab, leiab sellele küsimusele vastuse Saksamaa LV statistikaametis koostatud 2000.–2002. aasta surmustabelist. Nende kolme aasta keskmise rahvaarvu ja samal ajavahemikul surnud isikute arvu järgi tegid statistikud kindlaks, kui kaua eri eas inimestel keskmiselt veel elada jääb.

Näiteks 44-aastasele naisele lubab Saksamaa statistiline keskmine veel 38,37 eluaastat, samavanune mees võib arvestada kõigest 33,25 eesoleva aastaga.*

Naised	Vanus	Mehed	Naised	Vanus	Mehed
81,22	0	75,38	31,87	51	27,07
80,53	1	74,72	30,96	52	26,21
79,56	2	73,75	30,05	53	25,36
78,58	3	72,77	29,15	54	24,52
77,59	4	71,79	28,26	55	23,69
76,60	5	70.80	27,36	56	22,87
75,61	6	69,81	26,47	57	22,05
74,62	7	68,82	25,59	58	21,25
73,63	8	68,82	24,72	59	20,46
72,63	9	66,83	23,84	60	19,68
71,64	10	65,84	22,97	61	18,91
70,65	11	64,85	22,10	62	18,15
69.65	12	63,85	21,24	63	17,40
68,66	13	62,86	20,39	64	16,66
67,67	14	61,87	19,55	65	15,93
66,68	15	60,89	18,72	66	15,23
65,69	16	59,90	17,90	67	14,54
64,70	17	58,93	17,09	68	13,87
63,72	18	57,96	16,29	69	13,21
62,74	19	57,01	15,51	70	12,57
61,76	20	56,06	14,74	71	11,96
60,78	21	55,11	13,98	72	11,36
59,80	22	54,16	13,24	73	10,78
58,82	23	53,20	12,52	74	10,20
57,83	24	52,25	11,81	75	9,64
56,85	25	51,29	11,12	76	9,09

Naised	Vanus	Mehed	Naised	Vanus	Mehed
55,86	26	50,32	10,45	77	8,56
54,88	27	49,36	9,80	78	8,05
53,90	28	48,40	9,18	79	7,56
52,91	29	47,44	8,58	80	7,09
51,93	30	46,47	8,02	81	6,66
50,95	31	45,51	7,48	82	6,25
49,97	32	44,55	6,96	83	5,85
48,99	33	43,59	6,45	84	5,44
48,01	34	42,63	5,97	85	5,07
47,03	35	41,67	5,54	86	4,73
46,06	36	40,72	5,13	87	4,42
45,09	37	39,77	4,76	88	4,15
44,12	38	38,82	4,40	89	3,88
43,15	39	37,88	4,07	90	3,63
42,19	40	36,94	3,77	91	3,39
41,23	41	36,01	3,51	92	3,17
40,27	42	35,08	3,27	93	2,98
39,32	43	34,16	3,05	94	2,79
38,37	44	33,25	2,85	95	2,63
37,43	45	32,34	2,66	96	2,47
36,49	46	31,45	2,49	97	2,33
35,56	47	30,56	2,34	98	2,20
34,63	48	29,68	2,19	99	2,07
33,71	49	28,80	2,06	100	1,96
32,79	50	27,93			

*Allikas: Saksamaa LV Statistikaamet. Juuni 2004.

Viis maitsvat jooki, mida kahjuks armastatakse ainult kohapeal

Almdudler (Austria) – Fassbrause (Berliin)

Chinotto (Itaalia) – Pommac (Rootsi) – Rivella (Šveits)

Saksamaa tuntuim loomaaialoom

Knautschke (1943–1988)

1943. aasta mais sündinud isane jõehobu Knautschke kuulus nende 91 looma hulka, kes Teises maailmasõjas peaaegu täielikult purustatud Berliini loomaaias ellu jäid. Hukkunud loomi oli ligi 4000. Maailmas sai lääneberliinlane Knautschke tuntuks külma sõja ajal 1949. aastal, mil Ida-Saksa jõehobud Grete ja Olga tõid Lepizigis ilmale tema järglased – emase Bulette'i ja isase Schwabeli. Vahekorrast oma tütre Bulette'i ning teiste laste ja lapselastega kogunes tal elu lõpuks tervelt 35 järeltulijat.

Knautschke lõpp oli kurb. Võitluses Bulette'i pärast jäi ta alla oma pojale Nantele, kelle ema ja poolõde Bulette ühtlasi oli. Kaotanud kaks kihva, minetas ta elurõõmu, tõrkus söömast ning tuli 1988. aasta juunis haige ja otsajäänuna uinutada. Esimese loomaaialoomana jäädvustati Knautschke 1977. aastal Saksa postmargil.

Tallinna Loomaaia esimene eksponaat oli ilves Illu, kes anti 1937. aastal Helsingis kingituseks maailmameistriks tulnud Eesti Laskeliidu võistkonnale. Teda on kujutatud ka loomaaia vapil.

Igapäevased tarbeesemed muuseumis

Vannitoavann – BMW Z3 Roadster – Supipurgid – Haid – Pissuaarid

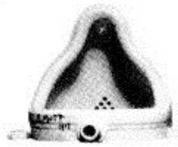

Tänapäeval võidakse muuseumis kõike eksponeerida. Ei formaldehüüdis säilitatavad haid ega määrdunud madratsid üllata enam kedagi. Kunstikriitikud hämmeldusid alles siis, kui Svetlana Heger ja Plamen Dejanov panid ühes Münchcheni muuseumis kunstiteose asemel välja tuttuue BMW Z3 Roadsteri.

Küll aga põhjustas skandaali Marcel Duchampi kavandatud pissuaar „Purskkaev", mille ta 1917. aastal selle valmistaja R. Mutti nime all esitas kunstinäituse žüriile, kuhu kunstnik ka ise kuulus. Ettearvatult hülgas žürii taiese häälteenamusega ja taotluslik pahandus oligi käes. Kõigest nädal hiljem demonstreeriti „Purskkaevu" Alfred Stieglitzi galeriis. Originaal läks hiljem kaduma, 1950. aastaist tänini aga on üle kogu maailma leitud 15 Duchampi pissuaari, kõik R. Mutti nimega signeeritud.

1962. aastal tutvustas Andy Warhol näitusel oma esimesi, Campbelli firmale kavandatud supipurke. 1970. aastal näidati neid juba muuseumiturneel Euroopas ja USA-s. Samal aastal saavutas üks käsitsi maalitud supipurk hinnarekordi – 60 000 dollarit.

Joseph Beuysi kleepplaastri ja vildiga kaunistatud vannitoavann ootas oma muuseumijärge Saksamaal Leverkusen-Alkenrathis ühes kolikambris. Paraku leidsid selle kohalikud sotsiaaldemokraadid ning kasutasid oma valimiseelsel üritusel õllepudelite jahutamiseks. Plaaster ja vilt ligunesid lahti, kohus mõistis süüdlastelt välja kahjutasu vanni omaniku Lothar Schirmeri kasuks.

Gooooooogle

Selleks, et end Internetis koduselt tunda, läheb vaja abivahendit. Tegemist on n-ö otsingumootori ehk Interneti sisuregistriga (kus küll ei ole jäädvustatud ülemaailmse arvutivõrgu kogu sisu, kuna see on lihtsalt liiga mahukas). Otsingumootor on tavaline Interneti-lehekülg, kus tuleb otsitavat mõne mõistega kirjeldada. Harilikult saadakse vastuseks hulganisti viiteid, kus otsitav võiks olla. Edasi peab arvutikasutaja sealt välja valima märksõnad, mille all võidaks otsitatavat kõige paremini kirjeldada. Enam pole kedagi, kes mingit teavet otsides ei kasutaks Internetti ja selle otsingumootorit. Seda on teinud ka käesoleva leksikoni koostaja.

Viimased viis aastat on Google maailma enimkasutatav otsingumootor, mille andmebaasis leidub üle kaheksa miljardi veebilehe, üle miljardi foto ja tohutu hulk videoid. Konkreetse otsingutulemuse põhjal lisab ta oma nimesse üha uusi o-tähti, nõnda selle päritolule vihjates. Nime Google eeskujuks oli sõna „googol", millega USA matemaatiku Edward Kasneri üheksa-aastane õepoeg Milton Sirotta 1938. aastal täistas arvu, kus ühele järgneb sada nulli.

Euroopa raudtee-ettevõtteid

Austria	ÖBB	Österreichische Bundesbahnen
Belgia	SNCB	Société Nationale des Chemins de Fer Belgies
Eesti	ER	Eesti Raudtee
Hispaania	RENFE	Red Nacional de los Ferrocarriles Espanoles
Holland	NS	Nederlandse Spoorwegen
Horvaatia	HZ	Hrvatske Zeleznice
Iirimaa	IE	Iarnród Eirean
Itaalia	FS	Ferrovie dello Stato SpA
Leedu	LG	Lietuvos Gelešinkeliai
Luksemburg	CFL	Société Nationale des Chemins de Fer Luxembourgeois
Läti	LDZ	Latvijas Dzelzceli
Norra	NSB	Norges Statsbaner
Poola	PKP	Polskie Koleje Państwowe
Portugal	CP	Caminhos de Ferro Portugueses
Prantsusmaa	SNCF	Société Nationale des Chemins de Fer Francais
Rootsi	SJ	Statens Järnvägar
Rumeenia	SNCFR	Societatea Nationala a Cailor Ferrate Romane
Saksamaa	DB	Deutsche Bahn AG
Slovakkia	ZSR	Železnice Slovenskej republiky
Sloveenia	SZ	Slovenske Zeleznice
Soome	VR	Valtion Rautatiet
Suurbritannia	BR	British Railway
Šveits	SBB	Schweizerische Bundesbahn
Taani	DSB	Danske Statsbaner
Tšehhi	CD	Ceské Drahy
Ungari	MAV	Magyar Allamvasutak

Kurjakuulutavad arvud

4 Jaapan, Hiina

13 Saksamaa, Austria, Šveits ning paljud teised Euroopa maad, Põhja-Ameerika, India ja hulk Aafrika maid

17 Itaalia, Brasiilia

Rahvusvaheline signalisatsioonikood

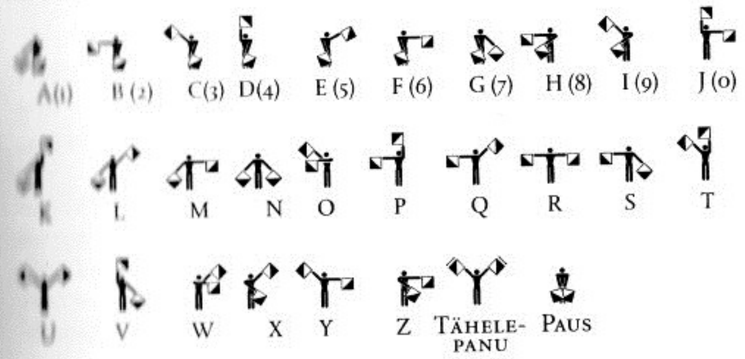

Germaani jumalad

ODIN, JUMALATE ISA (tormijooks, lahing, surm, tarkus, poeesia ja nõidus) A.
FRIGG, JUMALATE EMA (Odini naine, Balderi, Bragi, Höduri ja Tyri ema) A.

BALDER, jumal (voorused, valgus, suvi, pikne) A.
BRAGI, jumal (kõneosavus, poeesia) A.
FORSETI, jumal (rahu, õiglus, jumalik kohtumõistja) A.
FREYJA, jumalanna (armastus, viljakus) V.
FREYR, jumal (viljakus, põllusaak, rahu, ohverdused) V.
HEIMDALL, jumal (algus, koit ja päevavalgus) A.
HÖDUR, jumal (Odini ja Friggi poeg, Balderi vastane ja tema mõrvar) A.
IDUNA, jumalanna (igavene noorus, surematus) A.
LOKI, jumal (lõpp, tuli) A.
NJÖRD, jumal (meri, laevandus, kalapüük, kaubitsemine) V.
THOR, jumal (pikne, viljakus, tuli) A.
TYR, jumal (sõda) A.
ULLER, jumal (talv, jahipidamine) A.
VIDAR, jumal (vaikimine) V.

A = aaside soost
V = vaanide soost

Katoliku pühakud, kellest olevat abi ihuhädade korral

KOPSUHAIGUSED: Agate. KÄEVALU: Amalie. SÜNNITUS: Antonius Padovast, Dominicus Silosest. SOOLATÜÜKAD, PAISED: Antonius Suur. KURGUPUNETUS, NOHU, PEAVALU: Bernhard Sienast, Maurus. STRUUMA, ANGIIN, KÖHA, PUHITUSED: Blasius. SUGUHAIGUSED: Fiacrius. SUUHAIGUSED: Katariina Aleksandriast. KÕIK HÄDAD: Konrad Parzhamist. NÄÄRMEHAIGUSED: Kosmas, Damian. JALAVALUD: Ludanus Peregrinus. KÕRVAHAIGUSED: Mauritius, Thomas Aquinost. KATK: Rochus. PISTED KÜLJES: Stephanus. MINESTUS: Valentinus. HEMORROIDID, MENSTRUATSIOONIHÄIRED, RISTLUUVALU, KÕHUVALU, JALAVALU: Wolfgang.

Viis kunagist ravimit

ARSEEN • ELAVHÕBE • HEROIIN • KOKAIIN • KÄRBSESEEN

ARSEENIÜHENDEID ☠ manustasid meedikud ja veterinaarid tillukestes kogustes, et tõsta inimeste ja loomade toonust. Ühtlasi oli arseen kuni 20. sajandini lühiajaliselt kasutatav kosmeetikavahend.

ELAVHÕBEDAT tunti juba 2000. a eKr. Paracelsus (1493–1541) hakkas elavhõbeoksiidiga ravima süüfilist. Aine oli sel eesmärgil kasutusel 1900. aastani.

HEROIIN, ☠ diatsetüülmorfiin, sünteesiti uimastina tuntud morfiumi asemele ning oli kasutusel köharohu ja valuvaigistina. 1898. aastal asus Saksa firma Bayer seda heroiini nime all tööstuslikult tootma. Kui 1932. aastal tuvastati heroiini sõltuvust tekitav toime, lõpetas Bayer heroiini tootmise.

KOKAIINI ☠ võttis 1859. aastal kasutusele Itaalia neuroloog Paolo Montegazza hambavalu, seedehäirete ja neurasteenia (patoloogilise roidumuse) puhul. Sigmund Freud uuris kokapõõsa leheekstrakti mõju psüühiliste haiguste ravis ja selle valuvaigistavat toimet. 1884. aastast kasutas Viini silmaarst Karl Koller kokaiini kaeoperatsioonide juures kohaliku tuimastuse tegemiseks. 1904. aastal segas apteeker John S. Pemperton kokku joogi, mis sai tuntuks Coca-Cola ehk kokakoola nime all.

KÄRBSESEEN ☠ Kõikjal, kus kärbseseen (*Amanita muscaria*) kasvab, on seda aastatuhandeid mõnuainena kasutatud. Šamaanid olid kärbseseentega ettevaatlikud, üle kümne kärbseseeneliigi on eluohtlikud. Tänapäeval kasutatakse kärbseseent veel ainult homöopaatias.

Muundumisi

KELLEST...	SAI KES...	KUS
Dr Jekyllist	mr Hyde	Robert L. Stevensoni „Kummaline lugu dr Jekyllist ja mr Hyde'ist"
Hiiust	lohe	Richard Wagneri „Nibelungide sõrmus"
Inimesest	kass	P. Schraderi film „Kassinimesed" (USA, 1982)
Inimesest	madu	Ovidiuse „Metamorfoosid"
Jorindest	ööbik	vendade Grimmide „Jorinde ja Joringl"
Kangur Bottomist	eesel	W. Shakespeare'i „Suveöö unenägu"
Karust	prints	vendade Grimmide „Lumivalgeke ja Roosipuna"
Konnast	prints	vendade Grimmide „Konnakuningas"
Luigest	Brabanti hertsog Gottfried	Richard Wagneri „Lohengrin"
Luikedest	poisid	vendade Grimmide „Kuus luike"
Meestest	sead	Homerose „Odüsseia"
Peter Parkerist	ämblikmees	S. Raimi film „Ämblikmees" (USA, 2002)
Puunukust	poiss	Carlo Lorenzini „Pinocchio seiklused"
Ronkadest	poisid	vendade Grimmide „Seitse ronka"
Zeusist	sõnn	Ovidiuse „Metamorfoosid"
Vennast	metskits	vendade Grimmide „Vennake ja õeke"

Ideaalne naiseilu läbi aegade

Väike pea ja väikesed rinnad (antiikaeg) – Imposantne, kuid eheteta (keskaeg) – Portselanivärvi jume, graatsilised käed-jalad (renessansiajastu) – Kõrge soeng, kehavormid varjatud (barokiajastu) – Kõrge soeng, kahvatu nahk, punaseks mingitud põsed, söega mustaks värvitud silmalaud (rokokooajastu) – Roosa jume (klassitsismiajastu) – Lühike soeng, meeleliselt värvitud suu (1920. aastad) – Blond, sinisilmne, atleetlik (natsionaalsotsialismi-aegne Saksamaa) – Sale ja rinnakas (1950. aastad) – Kõhn, lameda rinnaga ja kondine Twiggy-tüüp (1960. aastad)

Mis on kaftan?

Kaftan on algselt kodukootud villasest riidest õmmeldud pikkade ja laiade hõlmadega, kuid käänisteta ülerõivas. See levis 13.–14. sajandil türgi rahvastelt Venemaale, Poolasse, Ungarisse jm. Venemaal kanti kaftanit enne Peeter I reforme kõigis ühiskonnakihtides. Rahva seas, eriti vanausulistel, oli see kohati kasutusel veel 20. sajandi alguses.

Tänapäeva Saksamaal tuntakse kaftani nime all enamasti toimsest damastist õmmeldud meeste hommikumantlit, millel on lai piht ja kitsad varrukad.

Koomiksikangelaste sünniaegu ja nende loojaid

1845	Kolumats	Heinrich Hoffmann
1865	Maks ja Moorits	Wilhelm Busch
1928	Miki-Hiir	Walt Disney, Floyd Gottfredson
1929	Tintin ja Milou	Hergé
1929	Popeye	Elzie Crisler Segar
1936	Donald Duck	Al Taliaferro
1938	Superman	Joe Shuster, Jerry Siegel
1950	Peanuts	Charles M. Schulz
1959	Asterix	Albert Uderzo & René Goscinny

Viis perfektset arvu

6 28 496 8128 33 550 336

Arvu peetakse perfektseks, ideaalseks ehk täiuslikuks, kui see koosneb oma (positiivsete) osade summast, tema ise välja arvatud. Kõige lihtsam on seda näidata arvu 6 varal, mida saab jagada arvudeks 1, 2 ja 3. Nende summa on 6 (1+2+3 = 6).

Mõne Windows-arvuti viiruse nimi ja selle sünonüüm

WORM_NETSKY.P* – HTML_NETSKY.P – WORM_NETSKY.D
VBS_LOVELETTER.A – WORM_SOBER.G**

*Sünonüüm: W32.Netsky.Q@mm – Win32/Netsky.P@mm – Worm/NetSky.P – W32/Netsky.P.worm
**Sünonüüm: W32/Sober.g@MM – Win32.Sober.G – W32/Sober-G – I-Worm. Sober.G

Viis mõttetut edetabelit

Oma kahjuks läbimüüdud raamatus „Rasvatihase seksuaalfantaasiad" pakuvad Jörg Metes ja Tex Rubinowitsch hulga mõttetuid, aga huvitavaid edetabeleid.

Seitse raskeimat Kamasutras kirjeldatud poosi:
7. Khali aare
6. Gordioni sõlmed
5. Lahnapuri labürint
4. Brahmaani kursimuutus
3. Mis käib üle jõu kümnele lõvile, on jõukohane koolibrile
2. Krakatau purse
1. Krakatau järelpurse

ÜKSTEIST MEELITUST, MIDA NICOLAE CEAUSESCU AINA MEELELDI KUULAS:
1. Õigluse tuletorn
2. Hõbedaste ajurakkudega mees
3. Elutarkuse kehastus
4. Õigekirja haldaja
5. Tuulte kuningas
6. Lotovõitude väljakuulutaja
7. Õunapuuõite tolmeldaja
8. Mees, kellele sobib iga värv
9. Aatomite korrastaja
10. Kuuvarjutuse keiser
11. Kvasar, kes paneb kokku 2000-osalise mosaiikpildi

MIDA SISEKUJUNDAJAD UNES RÄÄGIVAD:
1. „Rohkem vasakule!" (29%)
2. „Rohkem paremale!" (22%)
3. „Lase olla! Mul ükspuha!" (21%)

HUMPHREY BOGARTI KUUS ÜTLEMIST MÄNGUFILMI „CASABLANCA" VÕTETEL:
1. „Vana, ma kiikan sulle näkku."
2. „Lapsuke, ma piilun sulle kõrva."
3. „Ingrid, ma vaatan sulle silma."
4. „Ma helistan sulle… Täielik lollus!"
5. „Ma sul vahin Ingridi dekolteesse!… Sitt ja saepuru!"
6. „Reiner, ma näppan midagi sealt dekolteest."

KÜMME NIME, MIS INDIAANLASTE PEALIKULE EI SOBI:
10. Raevutsev Siisike
9. Hauduv Kägu
8. Tulel Praadiv Toonekurg
7. Suur Saladus
6. Lendav Koolituba
5. Piinav Kihelus
4. Nooruslik Lubjakas
3. Kurnav Kirg
2. Benjamin Biitnik
1. Andreas

Ajalooliste isikute aadresse

Marlene Dietrich	Avenue Montaigne 12, Pariis	Viimane korter
Anne Frank	Prinsengracht 263, Amsterdam	Pelgupaik
Sigmund Freud	Berggasse 19, Viin	Viimane korter
J. W. von Goethe	Frauenplan 1, Weimar	Elamu
Adolf Hitler	Meldemannstrasse 25, Viin	Ühiselamu
Friedrich Hölderlin	Bursagasse 6, Tübingen	Ateljee
Franz Kafka	Goldenes Gässchen 22, Praha	Kabinet
Immanuel Kant	Prinzessinstr. 3, Königsberg	Korter
Gustav Klimt	Feldmühlgasse 11, Viin	Ateljee
Thomas Mann	Mengstrasse 4, Lübeck	Buddenbrookide maja
W. A. Mozart	Getreidegasse 9, Salzburg	Sünnikodu
Friedrich Nietzsche	Humboldtstrasse 36, Weimar	Elamu

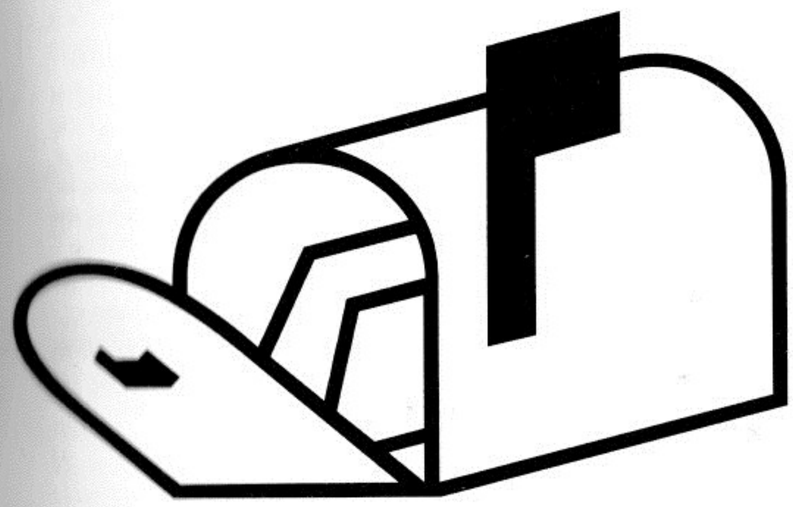

Teemantide värviastendus

RIVER = sinakasvalge • TOP WESSELTON = õrnvalge
• WESSELTON = valge • TOP CRYSTAL = kergelt toonitud valge
• CRYSTAL = toonitud valge • TOP CAPE = nõrgalt kollakas
• CAPE = kollakas • LIGHT YELLOW = õrnkollane
• YELLOW = kollane

Kaks klahvistikku

Arvutitel on kahesugune klahvistik:

QWERTZ (Euroopas) ja
QWERTY (USA-s).

Kumbki on oma nime saanud vasakult esimese kuue ülemise tähe-lahvi järgi.

Muus osas need kaks klahvistikku teineteisest oluliselt ei erine. Eurooplast vahest häirib ainult Z vahetamine Y-ga. Klahvistiku pani 1868. a paika Christopher Latham Sholes mehaaniliste kirjutusmasinate jaoks. Legend räägib, et vältimaks hoobade vastastikust nakkumisohtu, paigutas Sholes sagedamini kasutatavad tähed üksteisest kaugemale. See seletab A ja S-i, A, E ja S-i ning E ja S-i üksteise suhtes näiliselt ebaloogilist asetust.

Seni on nurjunud kõik katsed QWERTZ-i ja QWERTY-t välja vahetada. Näiteks 1932. a. pakuti AOEUIDHTNS klahvistikku, kus enimkasutatavad tähed on üksteise läheduses. Kuid nii halb, nagu paljud arvavad, QWERTZ/Y ka ei ole. 1920. aastatel peetud masinakirjavõistlustel tulid võitjaks vaheldumisi selle ja mõne teise süsteemi kasutajad.

Kuulsaid marsruute

Hannibal (218. a eKr)
Saguntumist (Hispaanias) Poebenesse (Itaalias)
850 km

Marco Polo (1271)
Veneetsiast Pekingisse
12 000 km

Christoph Kolumbus (1492)
Palos de la Fronterast (Hispaanias) San Salvadori (Bahama saartel)
5550 km

Charles Lindbergh (20. mail 1927)
New Yorgist Pariisi
5800 km

Thor Heyerdahl (1947)
Callaost (Peruus) Raroiale (lõuna pool Tahitit)
8000 km

Pariis-Dakari ralli
Pariisist Dakari (Senegalis)
8500 km

La Carrera Panamericana
Prudhoe Bayst (Alaskal) Ushuaiani (Argentinas)
18 550 km

Rõõvlite tee
Ammanist (Jordaanias) Bagdadi (Iraagis)
800 km läbi kõrbe

Route 66
Chicagost Los Angelesse
3610 km

Siberi raudtee
Moskvast Vladivostokki
9288 km

Vasakukäelisi tennisiste

Jimmy Connors – John McEnroe – Guy Forget
Goran Ivanisevic – Petr Korda – Rod Laver – Feliciano Lopez
Thomas Muster – Martina Navratilova – Monica Seleš
Carl Uwe Steeb – Aleksandr Volkov – Mark Woodforde

Kuulsused, kellele on tehtud tordiatentaat

1969: Marguerite Duras, Prantsuse kirjanik. 1977: Ralph Perk, Clevelandi vabariiklasest linnapea (USA). 1998: Bill Gates, Microsofti omanik. 1998: Claudia Nolte, Saksamaa LV parlamendi liige. 1998: John Pepper, firma Procter & Gamble tegevdirektor. 2000: Anne Widdecombe, Briti poliitik; Jeffrey Skilling, firma Enron tegevdirektor. 2001: Bernhard Vogel, Tüüringi liidumaa peaminister. 2001: Rootsi kuningas Carl Gustaf XVI. 2003: Ralph Nader, USA tarbijakaitseameti direktor. 2004: Kurt Kutzler, Berliini Tehnikaülikooli president.

Vahukooretordi teine karjäär tõhusa, kuid üsna valutu poliitilise viskerelvana algas 1969. aastal. Sealtpeale seisavad poliitikud, filosoofid, kuningad ja teised prominendid silmitsi uue diskursivormiga. Tuntuim tordiaktivist on Noel Godin, kes toona heitis tordi Marguerite Duras' pihta. Tema juhitud liikumine *Patissiers sans frontieres* (Piirideta koogid) otsib üha uusi ohvreid. Kuid nagu näitas Rootsi kuningale 2001. a. septembris sooritatud atentaat, leidub ka tundmatuks jäänud ja käpardlikke tegijaid. Tordiohvrite rahvusvahelist edetabelit juhib Prantsuse filosoof Bernard-Henri Lévy, keda on tordiga pommitatud kuus korda.

Teisi tordiohvreid:
Jean-Luc Godard, Prantsuse filmirežissöör – Patrick Poivre d'Arbor, Prantsuse telekommentaator – Milton Friedman, USA majandusteadlane – Jerzy Buzek, Poola peaminister – Jean-Pierre Chevenement, Prantsuse siseminister – Patrick Moynihan, ÜRO esindaja – Michel Camdessus, Rahvusvahelise Valuutafondi tegevdirektor – James Wolfensohn, Maailmapanga president – Calvin Klein, moetööstur – Helmut Kohl, Saksa poliitik

Tuntumaid tordianarhiste:
Noel Godin ja tema *Patissiers sans frontieres* – Aron Kay – Sue Kuklick – Groucho marksistid – *Revolutionary 3 Stooges Brigade* – BBB (*Biologische Bäcker Brigade* e Bioloogiline Pagaribrigaad) – Tom Forcade – agent Rasberry – agent Blueberry – agent Coconut Cream

Iidseid tähtpäevi Kesk-Euroopa rahvakalendrist

Külmapühakute päevad
11.–13. mai (Põhja-Saksamaal)
12.–15. mai (Lõuna-Saksamaal)
Neil pühale Mamertusele, pühale Pankratiusele, pühale Servatiusele, pühale Bonifatiusele ja pühale Sophiele (nn Külmale Sophiele) pühendatud päevil varitsev külma ilma ja hallaööde oht peaks olema enne suve viimane.

Lambapakane
11. juuni paiku
Jahedad, tihti sajused päevad pärast mai lõpu esimesi sooje ilmu. Lammaste pügamist alustatakse alles lambapakase möödumisel.

Seitsmemagajapäev
27. juunil
„Kui seitsmemagajapäeval sajab, siis sajab veel seitse nädalat." (vanasõna).

Penipäevad
13. juulist 24. augustini
Pikem ilusa ilma periood, saanud oma nime Suure Peni tähtkujju kuuluva Siiriuse järgi, mis on sel ajal Päikesele lähimal.

Vananaistesuvi
September
Kuiv päikesepaisteline aeg sügisel. Nimetuse päritolu ebaselge.

Euroopas autojuhtidele lubatud alkoholijoobe määrad

0,0 PROMILLI: Eesti, Leedu, Rumeenia, Slovakkia, Tšehhi, Ungari
0,2 PROMILLI: Norra, Poola, Rootsi
0,5 PROMILLI: Austria, Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Holland, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Läti, Makedoonia, Portugal, Prantsusmaa, Saksamaa, Sloveenia, Soome, Šveits, Taani, Türgi
0,8 PROMILLI: Iirimaa, Luksemburg, Suurbritannia

Eurode käibest

Kui Austria, Belgia, Hispaania, Holland, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Luksemburg, Portugal, Prantsusmaa, Saksamaa ja Soome võtsid 1. jaanuaril 2002. aastal kasutusele Euroopa ühisraha, tehti rahvuslike euromüntide leviku kohta mitmesuguseid ennustusi. Mõni neist on täide läinud, näiteks et suurema nimiväärtusega mündid levivad väiksematest kaugemale. Esirinnas ongi kaheeurone münt.

Küll aga ei ole täide läinud Freibergi Mäendusakadeemia statistikaprofessori Dietrich Stoyani ennustus euromüntide enam-vähem ühtlasest jaotumisest kogu eurotsoonis. Tema arvates pidi 10 protsenti Saksamaal käibivatest üheeurostest müntidest üsna varsti olema välismaa päritolu. Tõsi, suvepuhkuste ajal on „välismaalaste" osakaal ajutiselt tõusnud viie protsendini, aga seejärel taas nulli lähedale langenud. Eks see tulene ka sakslaste (ja kõigi teiste rahvaste) numismaatikaharrastusest, millega ei arvestatud.

Juudi kalender

1. NISSAN (märts–aprill)
2. IJJAR (aprill–mai)
3. SIWAN (mai–juuni)
4. TAMMUS (juuni–juuli)
5. AW (juuli–august)
6. ELUL (august–september)
7. TISCHRI (september–oktoober)
8. MARCHESCHWAN (oktoober–november)
9. KISLEW (november–detsember)
10. TEWET (detsember–jaanuar)
11. SCHWAT (jaanuar–veebruar)
12. ADAR (veebruar–märts)

3761. aastal eKr kehtestatud juudi kalendri järgi, kus kuu pikkus on kas 29 või 30 päeva ning teatud kindla ajavahemiku järel lisandub aastasse 13. kuu (schalt), ilmus dr Ankowitschi „Väikese konversatsioonileksikoni" esmatrükk 5765. aastal (2004).

Suure Slämmi turniirid

AUSTRALIAN OPEN toimub iga aasta jaanuaris-veebruaris Melbourne'is Melbourne Parkis kõva kattega väljakul. Auhinnaraha 18 miljonit* Austraalia dollarit.
FRENCH OPEN toimub iga aasta mais-juunis Pariisis Roland Garroses liivaväljakul. Auhinnaraha 12 miljonit eurot.
ALL ENGLAND CHAMPIONSHIPS toimub iga aasta juunis-juulis Londonis Wimbledonis muruväljakul. Auhinnaraha 8 miljonit Briti naela.
US OPEN toimub iga aasta augustis-septembris New Yorgis Flushing Meadowsis kõva kattega väljakul. Auhinnaraha 16 miljonit USA dollarit.

Rahvusvahelises profitennises peetakse neli suurvõistlust ehk Suure Slämmi turniiri. Need on väga mainekad, toovad osalejaile suuri summasid ja punkte maailma edetabelis.

Suure Slämmi võidab see, kes ühel ja samal aastal saavutab esikoha kõigil neljal turniiril. Kui Suure Slämmi võitmine on harukordne – see on seni õnnestunud ainult kuuel tennisistil (viimati Steffi Grafil 1988. aastal), siis kaks korda võitjaks tulek on peaaegu ebatõenäoline. Ometi sai sellega hakkama austraallane Rod Laver, kes võitis turniiri nii 1962. kui ka 1969. aastal.

*Kõik auhinnasummad 2004. aasta seisuga

Interneti-serverite levik

Koht	Maa	Interneti-servereid *1000 elaniku kohta*	Domeen
1.	Kookosesaared	5964,8	cc
2.	Niue	870,2	nu
3.	Jõulusaared	366,6	cx
4.	Tuvalu	81,6	tv
5.	Island	25,1	is
6.	Soome	22,3	fi
7.	Taani	21,9	dk
8.	Pitcairni saared	20	pn
9.	Tonga	18,6	to
10.	Holland	15,4	nl
	Saksamaa	3,6	de

Juudovöö värvid

Aste	Vöö värv
9. kyu	valge
8. kyu	valge-kollane
7. kyu	kollane
6. kyu	kollane-oranž
5. kyu	oranž
4. kyu	oranž-roheline
3. kyu	roheline
2. kyu	sinine
1. kyu	pruun
9.-10. dan	punane
6.-8. dan	punane-valge
1.-5. dan	must

Judoka suutlikkust näitab tema vöö värv. Eristatakse õpilase- (kyu) ja meistriastmeid (dan). Astendus on antud tõusvas joones.

Kneippi viis ravipõhimõtet

Vesi • Liikumine • Toitumine • Ravimtaimed • Korralikud eluviisid

Baieri preestri ja vesiterapeudi Sebastian Kneippi (1821–1897) järgi sai oma nime tänini populaarne vesiravikuur.

Inimkolju urkeid, õõsi ja auke

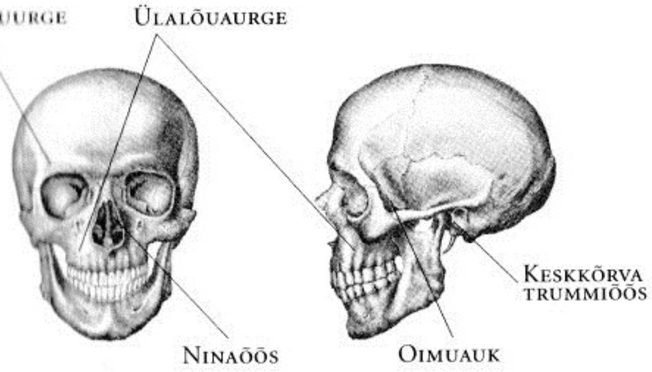

Mitu suhtlusvõimelist tsivilisatsiooni on meie galaktikas?

18,75

Nii arvab astrofüüsik Frank Drake oma 1961. aastal koostatud valemi põhjal. Valem näib keeruline, kuid on tegelikult lihtne.

$$R \times Fp \times Ne \times Fl \times Fi \times Fc \times L = N$$

Valem lähtub tõigast, et meie galaktikas on ümmarguselt 400 miljardit tähte. Valemi abil taandab Drake seda hiidarvu sammhaaval, arvesta-

des kõiki tingimusi, mis tema meelest on vajalikud, et saaks areneda suhtlusvõimeline tsivilisatsioon, kelle signaale me võiksime tulevikus vastu võtta.

Valemis esitatud sümbolite tähendus (× = korrutusmärk, sulgudes on antud meie oletused):

R – kui mitu mõistusliku elu jaoks sobivat tähte võib tekkida meie galaktikas aasta jooksul. (100)

Fp – kui mitu protsenti neist tähtedest võib kuuluda mõnda päikesesüsteemi. (5%)

Ne – kui palju võib olla päikesesüsteeme, mis sobivad elu arenemiseks. (30)

Fl – kui mitmel protsendil neist päikesesüsteemidest võib olla elu. (5%)

Fi – kui mitmel protsendil neist päikesesüsteemidest võib olla mõistuslik elu. (5%)

Fc – kui mitmel protsendil neist päikesesüsteemidest võivad mõistuslikud olendid olla võimelised looma tehnikavahendeid. (5%)

L – kui kaua on need mõistuslikud olendid olnud suutelised saatma meile elektromagnetilisi signaale, mida me võiksime avastada. (1000 aastat)

N – valemi vastus: meie galaktikas olevate tsivilisatsioonide hulk, kelle lähetatud elektromagnetilisi signaale võidakse kinni püüda. (Käesoleval juhul 18,75.) Vastus sõltub sellest, kui tõenäoliseks iga üksikut oletust pidada.

Interneti-aadressilt http://www.seti.org/seti/seti/_science/drake_calculator.html leiab Drake'i võrrandi erinevaid variante.

Kui kõrgeks võivad puud kasvada?

Maksimaalselt 130 meetri kõrguseks, sest gravitatsiooni tõttu vesi nende tüves kõrgemale ei tõuse.

Lennureisija käsipagas

Pakkide arv turistiklassis: 1
Pakkide arv äriklassis: 2

Käsipaki maksimummõõtmed: 55×40×20 cm e 22×16×8 in
Rõivakoti maksimummõõtmed: 55×52×15 cm e 22×21×6 in

Maksimumkaal: 8 kg

Lisaks käsipakile on lubatud kaasa võtta
- mantel või keep
- käekott
- vihmavari või jalutuskepp
- väike filmikaamera
- binokkel
- beebikandekorv või -tasku
- lastetoitu lennu ajaks
- patuke reisilektüüri

Neli asja, mida peaks teadma, enne kui asuda stsenaariumi kirjutama

1. Algust
2. Lõppu ehk lahendust
3. Murdepunkti esimese vaatuse lõpus (25 min pärast filmi algust, stsenaariumi lehekülgedel 25–27).
4. Murdepunkti teise vaatuse lõpus (85–90 min pärast filmi algust).

Murdepunktid on filmi need kohad, kus toimub midagi ootamatut: mõni sündmus või vahejuhtum, mis viib tegevust edasi, sekkub sellesse või muudab tegevuse suunda – aina lahendusele lähemale. Stsenaariumis võib olla kuni 15 murdepunkti, aga eelmainitud kaht paika panemata ei saa selle kirjutamist alustada.

Viini kohvid

Üldlevinud:

Brauner (pruun kohv) = väikeses kannus serveeritud must kohv, kohvikoor eraldi juures.

Einspänner (ühehobusetroska) = klaasis serveeritud must kohv või moka vahukooremütsikesega.

Franziskaner (frantsiskaan) = melanž vahukoorega.

Kurzer (üürike) = moka vähese veega.

Melange (melanž) = moka ja kuum piim suhtes 1:1, peal vahustatud piim.

Mocca Schwarzer/Espresso (must espressomoka) = must espressokohv.

Schale Gold (kuldtass) = moka kuuma vahustatud piimaga.

Verlängerter (lahja) = suurem kann kohvi, mis on saadud väikese kannutäie moka või pruuni kohvi lahjendamisel kuuma veega.

Eritellimisel:

Biedermeier Kaffee (biidermeieri kohv) = suurem kann mokat aprikoosiliköörі ja vahukooremütsikesega.

Fiaker (sõiduvoorimees) = klaasis serveeritud moka rummi, konjaki, kirsimahla ja vahukooremütsikesega.

Kaffee verkehrt (äraspidine kohv) = väga valge piimakohv, pigem piim kui kohv.

Kaisermelange (keisri melanž) = moka vahulelöödud munakollase ja mee või suhkruga.

Kapuziner (kaputsiin) = suurem kann mokat vähese piima või vahukoorega.

Konsul (konsul) = suurem kann mokat paari kohvikoorepiisaga.

Maria Theresia = moka vähese apelsinilikööriga.

Mozart Kaffee (Mozarti kohv) = suurem kann mokat šerri brändi ja vahukoorega.

Obermayer = suurem kann mokat, millel ujub õhuke külma kohvikoore kiht.

Wiener Eiskaffee (Viini jääkohv) = vanillijäätis jahutatud moka ja rohke vahukoorega.

Glas Wasser (klaas vett) = iga kohvi kohustuslik lisand, mida üldjuhul tavatsetakse hiljem serveerida. Tasuta.

(Pikalt eiratud) konkurendid:
Espresso • Capuccino • Café au lait • Caffè latte • Caffè macchiato • Caffè mocca • Caffè nero • Caffè ristretto • Doppio • Latte macchiato

Mõne väga tähtsusetu koloniaalriigi lühiajalugu

Saksamaa: Keiser Wilhelmi maa, Bismarcki saared Bismarcki arhipelaagis, Saalomoni saared, Karoliinid, Mariaanid, Belau, Nauru, Marshalli saared

Austria: Nicobar

Šveits

Saksamaa

Kui jätta kõrvale osalus Venezuela, Aafrika lääneranniku ja Antillides asuva Saint Thomase saare kolonialiseerimises, siis astus Saksamaa alles 19. sajandi lõpul koloniaalriikide rivvi.

Esimesed sammud olid eraalgatuslikud. 1882. a. omandas Bremeni kaupmees Adolf Lüderitz maa-alasid hilisemas Saksa Edela-Aafrikas (nüüdses Namiibias). 1884. a. sõlmis Carl Peters Tanganjika (nüüdse Tansaania mandriosa) hõimudega protektsioonilepingud, mille alusel asutati Saksa Ida-Aafrika kompanii. 1891. a. moodustati sakslastele kuuluvatest aladest Saksa Ida-Aafrika koloonia, mis oli Saksamaa kaitse all ja mida ametlikult nimetati protektoraadiks.

1885. a. hõivasid sakslased Vaikse ookeani ranniku Uus-Guinea kirdeosas (Keiser Wilhelmi maa) ja Bismarcki arhipelaagi, mis 1899. a. läksid Saksa Uus-Guinea nime all ametlikult Saksamaa halduse alla. (Siinna kuulusid Saksa Uus-Guinea kompanii alad: Keiser Wilhelmi maa, Bismarcki saared samanimelises arhipelaagis, Saalomoni saared, Karoliinid, Mariaanid, Belau, Nauru ja Marshalli saared.)

Pärast keiser Wilhelm II troonileasumist 1888. a. Saksa koloniaalpoliitika elavnes (Berliin nõudis endale „kohta päikese all"), kuid territooriume lisandus vähe: 1889. a. Samoa saared Vaikse ookeani lõunaosas, 1898. a. Guangzhou linn Hiinas, seejärel Togo ja Kamerun Aafrikas.

Esimene maailmasõda ja Versailles' leping tegid 1920. aastaks Saksamaa koloniaalvõimule lõpu. Guangzhou renditi 99 aastaks Hiinale.

AUSTRIA
koloniaalvõimu ajalugu on lühike. 1776. a Aasia suunas purjetanud kapten Wilhelm Bolts seadis ajavahemikul 1778–1785 sisse Austria koloonia India ookeanis Nikobari saartel, kuid Viinil tuli sellest varsti brittide kasuks loobuda.

ŠVEITSIL
pole kunagi olnud kolooniaid, küll aga on ta sajandeid koolitanud palgasõdureid, kes sõdisid koloniaalsõdades Hollandi, Prantsuse või Briti lipu all.

Tüüblid

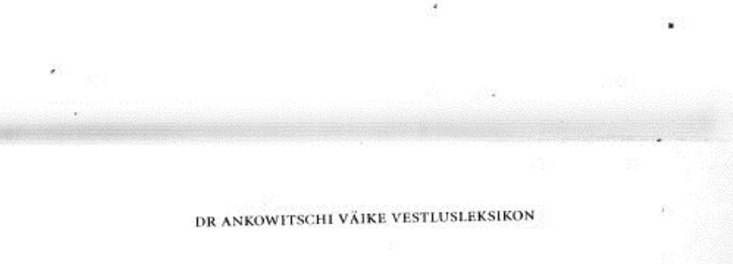

Tüübel on kruvi või naela kinnitamiseks mõeldud pulgakujuline õõnes varb, mis süvistatakse betooni või kivisse puuritud auku.

Olenevalt otstarbest valmistatakse paarikümmend eri liiki plastmass- ja metalltüüblit. Nakke tugevdamiseks on plastmasstüüblitel enamasti ogad või nad valmistatakse hambulisena.

Pikka aega prevaleeris ogaline tüübel. Klassikaline tüübliliik on firma Fischer ogaline plastmasstüübel, mis tegi kinnitustehnikas revolutsiooni. Seda 1958. a. turule tulnud nailontüüblit toodetakse maailmas tänini kõige rohkem.

Väike joogiteatmik

APERITIIVI juuakse enne sööki, et isu ergutada. Klassikalised aperitiivid on Campari, Pernot ja vermut. Külma veinijooki BOOLI (*bowl*) võib pakkuda suurematel koosviibimistel, kuna seda on hõlpus suures koguses valmistada. Koosneb veinist, vahuveinist ja šampanjast. Klassikaline bool on Sangria. COLADA segatakse enamasti rummist, kookosekreemist ja kohvikoorest. Klassikaline Colada on Piña Colada. COLLINS segatakse viinast, sidrunimahlast ja suhkrusiirupist otse külastaja klaasi. Värskendavat segujooki *COOLER*'IT sobib pakkuda kuuma ilmaga. Sisaldab harilikult süsihappegaasiga lahjendajat, nt *ginger ale*'i. DIGESTIIVI juuakse pärast sööki eesmärgiga seedimist soodustada. FIZZ segatakse viinast, sidrunimahlast ja suhkrusiirupist, lahjendatakse soodaveega. Värskendav jook. FLIP on muna või munakollast sisaldav kokteil. KOKTEIL on külm segujook kangetest alkohoolsetest jookidest, lahjendajaga (vt Collins, Fizz, *sour*). *LONG DRINK* on väikese alkoholisisaldusega lahjendaja. Klassikalised *long drink*'id on Campari apelsinimahlaga ja džinn tooniku ga. *SOUR* segatakse enamasti viinast, sidrunimahlast ja suhkrusiirupist. Lahjendajata ja vähese jääga *sour* serveeritakse väiksemasse klaasi.

Kullavarud

USA	8135,4 tonni*
Saksamaa	3439,5
IMF (Rahvusvaheline Valuutafond)	3217
Prantsusmaa	3024,8
Itaalia	2451,8
Šveits	1666,2
Holland	800,5
ECB (Euroopa Keskpank)	766,9
Jaapan	765,2
Hiina	600,3
Hispaania	523,4
Portugal	517,2
Taivan	423,6
Venemaa	388,2
India	357,7
Austria	317,5

*2003. a. seisuga

1970. aastate alguseni oli kuld iga riigi rahasüsteemi ainus kindel tagatis. Edaspidi müüsid aga näiteks Kanada, Holland ja Belgia suure osa oma kullavarudest, kuna kulla osatähtsus rahasüsteemi ja riikidevahelise kaubalepingute garandina oluliselt vähenes.

2009. aastaks müüvad Euroopa Liidu (aga ka Šveitsi ja Rootsi) emissioonipangad kokku 2500 tonni oma praegusest 14 357 tonni suurusest kullavarust. Kulla asemele on tulnud deviisivarud.

Suurt osa Saksamaa kullast hoitakse New Yorgi Föderaalreservipanga (Federal Reserve Bank of New York) seifides. Tegu on külma sõja jäänukiga, sest Nõukogude invasiooni korral ei tohtinud see varandus nende kätte sattuda.

Enamikku Ameerika Ühendriikide kullavarust omakorda hoitakse Fort Knoxis tellisesuuruste kangidena, mis on pakendamata üksteise otsa laotud.

Kuus kasulikku argipäevasoovitust

- Purjujäämise vältimiseks soovitatakse alkoholipruukijal iga poole tunni jooksul kolm-neli kohviuba hoolikalt peeneks närida.
- Kingi soovitatakse osta õhtupoolikul, kuna hommikul on jalad väiksemad.
- Kollasekstõmbunud klaveriklahve soovitatakse valgendada hambapastaga.

- Söögitorusse kinni jäänud kalaluud soovitatakse alla loputada supilusikatäie lahjendatud äädikaga. Äädikas pehmendab luud. Peale hammustada tükk kuiva leiba.
- Kingade nahktaldu soovitatakse veekindlaks teha linaõliga.
- Selleks, et end reisil bakternakkuste eest kaitsta, soovitatakse iga päev rüübata lonks viskit.

Saksa-austria-saksa vääritimõistmisi

...KOOS VÄIKESE HÄDAABISÕNASTIKUGA NENDE VÄLTIMISEKS

AUSTRIA-SAKSA VÄÄRITIMÕISTMISI

AUSTERLANE ÜTLEB	AUSTERLANE MÕTLEB	SAKSLANE MÕISTAB SELLE ALL
angreifen	alustamist	kallaletungimist
ausrasten	väljapuhkamist	väljakurnamist
ausrichten	laimamist	teate edastamist
(sich) ausgehen	sobimist	õhtust äraminekut
aufnehmen	(kellegi) töölevõtmist	peavarju pakkumist
anstehen	kimbatuses olemist	millegi ootamist
herausschauen	(ettevõtmise) tasuvust	kaugusse vaatamist
Kasten	(riide)kappi	kasti
Klappe	paralleeltelefoni	suud; sekretärkappi
Mantelsack	mantlikotti	mantlitaskut
Mehlspeise	magustoitu	midagi näotut
Palatschinke	pannkooki	tundmatut liharooga
Schubladkasten	kummutit	laegastega kasti
verkühlen	külmetamist	külmumist
Sessel	tooli	tugitooli

SAKSA-AUSTRIA VÄÄRITIMÕISTMISI

SAKSLANE ÜTLEB	SAKSLANE MÕTLEB	AUSTERLANE MÕISTAB SELLE ALL
Mücke	sääske	puuviljakärbest
Brötchen	kuklit	väikest võileiba
anstecken	sigareti läitmist	rinnust raputamist
Servus!	sõbralikku tervitust	labast familiaarsust

Austria-saksa-eesti hädaabisõnastik

Austria	Saksa	Eesti
Abwasch	Spüle	loputus
alleinig	ohne Begleitung	ilma saatjata
anfangen	beginnen	alustama
antauchen	Schwung nehmen	hoogu võtma
Bamperletsch	Kind	laps
Beistrich	Komma	koma
Bramburi	Kartoffel	kartul
Chuzpe	Frechheit	häbematus
daheim	zu Hause	kodus
Deka (kaalu põhiühik)	10 Gramm	10 grammi
Eiklar	Eiweiss	munavalge
Eiskasten	Kühlschrank	külmkapp
Erdapfel	Kartoffel	kartul
Erlagschein	Zahlschein	rahatäht
Faschiertes	Hackfleisch	hakkliha
Fiaker	Wiener Pferdekutsche	Viini sõiduvoorimees
Fleischhauer	Metzger	lihunik
Garconniere	Einzimmerwohnung	ühetoaline korter
Gendarmerie	Land-Polizei	politsei
Gspasslaberln	Brüste	rinnad
Handsemmel	händisch geformtes Brötchen	käsitsi vormitud kukkel
Hörnchenkleine	gebogene Nudel	väikesed kõverad nuudlid
Karfiol	Blumenkohl	lillkapsas
Korrespondenz-Karte	Postkarte	postkaart
Kracherl	Limonade	limonaad
Kukuruz	Mais	mais
letschert	schlapp	väga väsinud
Marille	Aprikose	aprikoos
Mezzanin	Zwischengeschoss	vahekorrus
Pantscherl	Techtelmechtel	flirt
papa! (baba!)	tschüs!	nägemiseni!

Paradeiser	Tomate	tomat
Parteineverkehr	Amtsstunden	vastuvõtuaeg
Plafond	Zimmerdecke	toa lagi
Polster	Kissen	padi
präpotent	überheblich	upsakas
Rauchfang	Schornstein	korsten
Ringelspiel	Karussell	karussell
Rollbalken	Rolladen	ribakardin
Sackerl	Tüte	paberkott, torbik
Schwammerl	Pilz	seen
Semmel	Brötchen	kukkel
sempern	jammern	hädaldama
Spital	Krankenhaus	haigla
Spompanadeln	Unsinnigkeiten	rumalused
Stoppel	Kork	kork
Trafik	Tabakladen/Kiosk	tubakapood v kiosk
Trafikant	Tabakladenbesitzer	tubakapoe omanik
Tuchent	Bettdecke	vooditekk
unterstandslos	obdachlos	peavarjuta
Wetterfleck	Lodenumhang	vihmakeep
Wimmerl	Pickel	väike seljakott
Zibebe	Rosine	rosin
Zuckerl	Bonbon	karamellkompvek
Zuseher	Zuschauer	pealtvaataja

Armastusavaldust tähendavaid lilli

Lootoseõied – Egiptus
Pojengid – Hiina
Krüsanteemid – Jaapan
Punased roosid – Saksamaa

Maksi ja Mooritsa ulakusi

1. ULAKUS. Maks ja Moorits meelitavad lesknaise Bolte kallid kanad lõksu: kinnitavad kahe keskelt kokkuseotud nöörijupi igasse nelja otsa väikese leivatüki. Kanad neelavad leiva koos nööriga alla ja lämbuvad.
2. ULAKUS. Nuttes praeb lesknaine Bolte oma kalleid kanu. Maks ja Moorits varitsevad katusel korstna kõrval, kuni ta läheb keldrisse hapukapsast tooma, sikutavad siis kanaprae korstna kaudu õngega üles ja pistavad selle eemal pingil istudes nahka.
3. ULAKUS. Maks ja Moorits saevad läbi üle kraavi viiva purde rätsep Böcki maja ees ning asuvad rätsepat teiselt poolt kraavi pilkama. Böck tormab purdele, et neid küünarpuuga vemmeldada, aga purre läheb katki, ta kukub vette ja saab kõhuvalu.
4. ULAKUS. Maks ja Moorits topivad koolmeister Lämpeli piipu püssirohtu. Kirikus orelimängimise lõpetanud, läidab Lämpel oma armsa tobi. See plahvatab ning vigastab tema nägu ja käsi.
5. ULAKUS. Maks ja Moorits korjavad maipõrnikaid ning peidavad need onu Fritzu voodisse. Onu uni on rikutud.
6. ULAKUS. Pagaritöökotta sisse murdnud, kukuvad Maks ja Moorits leivaastjasse. Pagar saab nad sealt kätte, vormib kummastki taignakamakast leivapätsi ja pistab ahju küpsema. Maks ja Moorits närivad end taignast läbi ning pagevad viljaaita varjule.
7. ULAKUS. Seal hakkavad poisid viljakottidesse auke lõikama. Aita vilja järele tulnud talupere-remees Mecke avastab pahategijad, topib nad kotti ja viib veskisse. Seal jahvatatakse Maks ja Moorits sõredaks jahuks, mille möldri pardid ära söövad. Poiste surmast kuulda saades hingab nende koduküla kergendatult.

Mõningaid sürrealiste

Louis Aragon · Antonin Artaud · André Breton · Salvador Dalí · Paul Delvaux · Marcel Duchamp · Paul Eluard · Max Ernst · Michel Leiris · René Magritte · Joan Miró · Francis Picabia · Man Ray · Tristan Tzara

„Sürrealismi esimeses manifestis" aastal 1924 määratles André Breton sürrealismi nii: „Puhtpsüühiline automatism, mis püüab /…/ loomulikku mõtlemisprotsessi välistada. Mõistuse kontrollile allumatu, esteetiliste või eetiliste kaalutlusteta mõttediktaat. /…/ Sürrealism rajaneb usul teatavate, seni eiratud assotsiatsioonivormide olemasolusse, unistuste kõikvõimsusse ja sihituisse mõtteuidetesse. Kõigi teiste psüühiliste mehhanismide täielikku purustamist taotledes tahab see hakata lahendama peamisi eluprobleeme."

Maailma kestus

Kui inimestele on aeg vähemalt teoreetiliselt lõputu – me mõtleme enda jaoks välja võimalikult kaugema tärmini, mis aeg otsa saab –, siis arvutitega on lugu sootuks teisiti. Nemad peavad oma ajaarvamist kusagilt alustama ja kusagil lõpetama. Sellel põhineb nende kalender. Toogem näiteks mõni tarkvaraversioon:

01. 01. 1776	iPod Kalender	
01. 01. 1904	Palm Pilot	31. 12. 2031
01. 01. 1904	MacOS 9	31. 12. 2039
01. 01. 1969	MacOS X	31. 12. 2037
01. 01. 1970	Unix	
01. 01. 1980	DOS, Windows 3.x 95/98	31. 12. 2099

Mootorsõidukite piirkiirusi Euroopa teedel

	Autoteedel (km/h)	Kiirteedel (km/h)	Maanteedel (km/h)	Linnades (km/h)
Austria	130	130	100	50
Belgia	120	120	90	50
Hispaania	120	100	90/100	50
Holland	120	100	80	50
Horvaatia	130	100	80	50
Itaalia	130	110	90	50
Kreeka	120[1]	120[2]	110[3]	50[4]
Liechtenstein	120	100	80	50
Luksemburg	120	–	90	50
Monaco	50	50	50	50
Norra	90	90	80	50
Poola	130	–	90	50[5]
Prantsusmaa	130	110	90	50
Saksamaa	–[6]	100	100	50
Suurbritannia	112	112	96	48[7]
Šveits	120	100	80	50
Taani	110	80	80	50

[1]Mootorrattad 90 km/h [2]Mootorrattad 90 km/h [3]Mootorrattad 70 km/h [4]Mootorrattad 40 km/h [5]Mootorrattad 60 km/h [6]Soovitatav piirkiirus 130 km/h [7]Mootorrattad 50 km/h

Ebausuendeid

Reede, 13. kuupäev toob õnnetust. • 13 on üldse õnnetu arv. • Langevat tähte nähes mõeldud soov läheb täide. • Neljaharuline ristikheinaleht toob õnne. • Vasakult tulev must kass annab märku lähenevast õnnetusest. • Redeli alt läbiminek toob õnnetust. • Sigareti süütamine küünlaleegist tähendab, et parajasti hukkub mõni meremees. • Kella seismajäämisega kaasneb mõne pereliikme surm. • Peegli purustamisele järgneb seitse aastat õnnetust. • Kui väljakukkunud ripse minema puhuda ja midagi soovida, siis läheb soov täide. • Nuga või kääre kinkides tuleb nende eest küsida sümboolset tasu, muidu puruneb sõprus. • Kui teatrilaval süüa, vihmavarju avada, vilistada või

oma mütsi kanda, läheb järgmine etendus nurja. • Näitlejale ei tohi soovida kõike head, vaid kivi kotti, muidu ebaõnnestub tal osatäitmine. • Uue lavastuse või järgmise etenduse ettekiitmine tagab selle läbikukkumise. • Oma tervisega kelkides koputa kolm korda vastu puud või sülita kolm korda üle vasaku õla, et sulle äkki mõni tõbi kallale ei tuleks. • Õnnetus on varitsemas, kui kolm inimest ühestainsat tikust suitsule tuld võtavad.

Turunduses käibivaid ingliskeelseid lühendeid

CEO

E
F
C
I
O

Chief Executive Officer
Chief Financial Officer
Chief Creative Officer
Chief Information Officer
Chief Operating Officer

Retoorilisi lööklauseid

Kõik voolab. (Herakleitos) • Valega ei elata õiget elu. (Theodor W. Adorno) • *Cogito, ergo sum.* (René Descartes) • Ma tean, et ma mitte midagi ei tea. (Sokrates) • *Homo homini lupus est.* (Thomas Hobbes) • Maitse üle ei vaielda. (Immanuel Kant) • Armastus teeb pimedaks. (Plautus) • *Errare humanum est.* (Hieronymus) • Keskpärasus jääb ja lõpuks valitseb maailma. (Georg Friedrich Wilhelm Hegel) • Inimene olgu õilis, abivalmis ja hea. (Johann Wolfgang von Goethe) • Olemine määrab teadvuse. (Karl Marx) • Igaühele oma. (Preisi kuningas Friedrich I) • Inimene ei ela üksnes leivast. (Matteuse evangeelium 4:4) • Tühisus teeb tühiseks. (Martin Heidegger) • Kui kirves majas, pole puuseppa vaja. (Friedrich Schiller) • Igaüks on oma õnne sepp.

Klassikalised antiikjumalannad*

Aphrodite/Venus: armastus, ilu – Artemis/Diana: jaht
Athena/Minerva: sõda, tarkus, õiglus, kunstid
Demeter/Ceres: maa, viljakus – Hera/Juno: abielu, abielunaised, sünnitus – Hestia/Vesta: pere-elu

*Esitatud on kreeka ja rooma jumalannad

Kolm põhivärvi

SININE
Yves Klein – IKB79 – Tate Gallery London

PUNANE
Barnett Newman – *Covenant* – Hirschhorn Museum and Sculpture Garden

KOLLANE
Josef Albers – *Homage to the Square* –Tate Gallery London

Kummasse kõrva armastust avaldada

Armastusavaldust soovitatakse sosistada partneri vasakusse kõrva. Nii nagu vasak käsi, on ka vasak kõrv ühenduses parempoolse ajupoolkeraga, mis töötleb emotsionaalseid muljeid. Parema kõrva ja parema käe talitlust suunav vasak ajupoolkera seevastu tegeleb loogilise tunnetusega. Üldjuhul jäävad tugevaid emotsioone esile kutsunud sündmused mällu teistest kauemaks.

Firmasid, mis kannavad kas oma asutaja või omaniku nime

Adidas	Adolf (Adi) Dassler	sporditarbed
Bahlsen	Werner M. Bahlsen	maiustused
Bauer	Heinz Bauer	kirjastus
Bogner	Willy Bogner	moemaja
Burda	Hubert Burda	kirjastus
C & A	Clemens ja August Brenninkmeijer	rõivakauplused
Deichmann	Heinrich Deichmann	jalatsikauplused
Drägerwerk	Stefan Dräger	meditsiiniaparatuur
Eduscho	Eduard Schopf	kohv
Ehapa	Ernst Herbert Albert Paul	koomiksikirjastus

Erasco	Paul Erasmi & Co	valmisroad
Faber-Castell	Anton Wolfgang krahv von Faber-Castell	kirjutustarbed
Falke	Paul ja Franz-Peter Falke	sukad
Fielmann	Günther Fielmann	prillid
Hakle	Hans Klenk	tualettpaber
Haribo	Hans Riegel Bonn	maiustused
Hengstenberg	Steffen Hengstenberg	toidukaubad
Hertie	Hermann Tietz	kaubamajakett
Hipp	Klaus Hipp	imikutoidud
Jacobs	Klaus J. Jacobs	kohv
Käfer	Michael Käfer	delikatessid
Langenscheidt	Florian Langenscheidt	kirjastus
Links	Christoph Links	kirjastus
Miele	Markus Miele	pesumasinad
Oetker	dr.h.c. August Oetker	pagaritooted
Otto	Michael Otto	ekspeditsiooniäri
Ritter	Alfred Ritter	šokolaad
Rodenstock	Randolf Rodenstock	prillid
Sixt	Erich Sixt	autoliising
Underberg	Emil Underberg	alkohoolsed joogid
Veltins	Susanne Veltins	õlu
Wempe	Kim-Eva Wempe	juveelitooted
Verpoorten	William Verpoorten	munaliköör
Villeroy&Boch	Wendelin ja Brigitte von Boch	disain
Vivil	Alexander Müller-Vivil	kompvekid
Wolf	Gregor Wolf	aiatööriistad

Rahvusvaheline mõõtühikute süsteem

Kõrvaldamaks pikka aega valitsenud kõikvõimalike mõõtühikute virvarri, sõlmiti 19. sajandil Prantsusmaal rahvusvaheline meetrikonventsioon, millele kirjutasid alla 17 juhtivat tööstusriiki. Meetermõõdustiku põhiühikuteks valiti meeter, sekund, kilogramm ja liiter. Edaspidi aga kehtestati rahvusvaheline mõõtühikute süsteem (Systeme international d'unites). Selle põhiühikud on pikkuse, massi, aja, elektrivoolu

tugevuse, temperatuuri, valgustugevuse ja ainehulga ühikud meeter, kilogramm, sekund, amper, kelvin, kandela ja mool.

Kilogrammi etalon on nn algkilogramm – plaatinast ja iriidiumist silinder, mille täpne koopia antakse igale konventsiooniosalisele riigile. Saksamaa oma kannab järjekorranumbrit 52.

Meetrikonventsiooniga loodi neli institutsiooni, milled pädevusse kuulub kõigi mõõtühikutega seonduvate probleemide lahendamine.

Need on:

¤Kaalude ja mõõtude peakonverentsid (Conference Générale des Poids et Mesures e CGPM) – rahvusvahelised nõupidamised, mille eesmärk on meetermõõdustiku levikut ja täiustamist tagavate meetmete rakendamine ning rahvusvaheliselt kasutatavate mõõtühikute, nende definitsioonide, etalonide ja nimetuste kinnitamine. Peakonverentse peetakse Pariisis aastast 1889, mitte harvemini kui iga kuue aasta tagant.

¤Rahvusvaheline Kaalude ja Mõõtude Komitee (Comité des Poids et Mesures e CIPM), mille liikmed valitakse peakonverentsidel. See organ nõustab CGPM-i.

¤Rahvusvaheline Mõõtude ja Kaalude Büroo (Bureau International des Poids et Mesures e BIPM) on alaline rahvusvaheline asutus, kus säilitatakse ja kontrollitakse kilogrammi etaloni.

¤Konsultatiivkomiteed (Comités Consultatifs e CC) loob CIPM konkreetsete metroloogiliste tööde teostamiseks.

Mineraalide kõvadusastmik

10	teemant	5	apatiit
9	korund (safiir, rubiin)	4	sulapagu
8	topaas	3	kaltsiit
7	kvarts	2	kips
6	põldpagu	1	talk

Seda Saksa mineraloogi Friedrich Mohsi (1773–1839) koostatud astmikku kasutatakse tänapäevani. Siit nähtub, kui hõlpsasti saab ühe mineraali pealispinda teisega kriimustada. Tegelikult on iga mineraal kriimustatav. Astmik paneb küll järjestuse paika, aga ei näita, kui palju on üks mineraal teisest kõvem.

Vee karedusastmik*

Kare vesi sisaldab rohkesti kaltsiumi- ja magneesiumiioone. Seda pehmendatakse kas termilist, keemilist (reagentmenetlust ja ioonivahetust) või termokeemilist meetodit rakendades.

0-4°	väga pehme vesi	karedusaste 1	Austrias Brixeni piirkonnas (1,7°)
4-8°	pehme vesi	karedusaste 2	Viinis (6-11°)
8-12°	keskmiselt kare vesi	karedusaste 3	Šveitsis Zürichis (8-12°)
12-18°	üsna kare vesi	karedusaste 4	Münchenis (13-18°), Kölnis Reini vasakkaldal (18-20°)
18-30°	kare vesi	karedusaste 5	
üle 30°	väga kare vesi		Würzburgis (37°)

*Astmik kehtib Saksamaal, Austrias ja Šveitsis

Uusi koeratõuge

Tunnustatud	Nimi	Esivanemad
1987	elo	spits, tšau-tšau, samojeedi- ja tõlpsabakoer
1994	veller	prantsuse valvekoer, austraalia valvekoer, austraalia lambakoer
1990. aastate keskpaik	bostoni basenji	bostoni terrier ja basenji
1997	saksa karukoer	eri tõugu suured karja- ja valvekoerad

Uue koeratõu rahvusvahelise tunnustamise õigus on Belgias asuval Rahvusvahelisel Künoloogiaföderatsioonil (Fédération Cynologique Internationale). Tunnustamise järel antakse uuele tõule oma number.

Kõrv kosmoses

Me üritame kogu aeg leida Maa-väliseid tsvilisatsioone ja püüda nende signaale. Arvutikasutajate seas populaarseim ja tuntuim projekt on SETI – Search for Extraterrestrial Intelligence („Maa-välise mõistuse otsing") –, mida koordineerib Berkeley ülikool USA-s Californias.

Selle asemel, et kallite teleskoopidega universumit põrnitseda, kuulatlevad sealsed teadlased kosmost ja püüavad kõiksuse lakkamatu taustamüra kiuste lokaliseerida raadiosignaale, mis võivad viidata Maa-välise mõistuse olemasolule. Meetod on lihtne, kuid tõhus.

Lisaks kasutavad nad veel maailma suurimat ja tundlikemat raadioteleskoopi, mis on üles seatud Puerto Ricos, Arecibo linnast 16 km lõunas. Selle võtmekujulise antenni läbimõõt on 305 m.

Kuna kogu tohutut andmehulka ei suudeta ise töödelda, jaotatakse see väikesteks osadeks ning saadetakse Interneti kaudu vabatahtlikele abilistele, kaasas programm, mida täpselt koduarvutis teha.

Seni pole SETI-st avastatud veel ainsatki raadiosignaali, mis lubaks oletada Maa-väliste mõistuslike olendite olemasolu universumis. Aga kes teab, võib-olla juhtub nii, nagu Jodie Fosteriga mängufilmis „Kontakt" (1997), kes luges Maa-välistest raadiosignaalidest välja kosmoselaeva ehitamise juhendi, mille pardale ta lõpuks ka ise läks.

2004. aasta juunis osales SETI-s üle viie miljoni inimese. Ühtekokku töödeldi 1,4 miljardit andmepakki. (Ühel arvutil kulunuks ligi kaks miljonit aastat, et sellega toime tulla.)

SAMAL AASTAL NÄGI SETI PROJEKTIGA HÕIVATUTE PINGERIDA NII VÄLJA:

1. USA 2 040359 inimest
2. Saksamaa 458 384 inimest
3. Suurbritannia 361848 inimest

...

17. Austria 411015 inimest

...

20. Šveits 35174 inimest

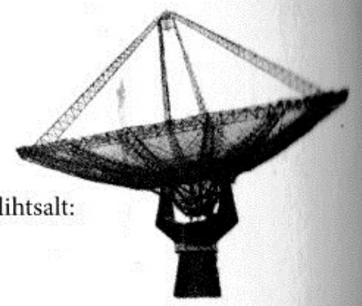

Kes soovib kaasa lüüa, saab seda teha väga lihtsalt:
http://setiathome.berkely.edu/

Suurfirmade peakorterite asupaiku

Bonn (SLV): Deutsche Telekom. – Cupertino (Kanada): Apple. – Dearborn (MI, USA): Ford Motor Co. – Essen (SLV): Rheinisch-Westfälische Elektrizitätswerke RWE; meediakontsern WAZ. – Hofheim-Wallau (SLV): IKEA Deutschland. Inchon (Lõuna-Korea): Daewoo Motor Co. Ltd. – Kloten (Šveits): Europcar. – Leverkusen (SLV): Bayer. – Ludwigshafen (SLV): BASF. – Maini-äärne Mühlheim (SLV): Aldi Süd. – Maranello (Itaalia): Ferrari S.p.A. – McLean (USA): Mars, Inc. – Mühlheim/Ruhr (SLV): Mannesmann. – Neckarsulm (SLV): Audi. – Neuilly-sur-Seine (Prantsusmaa): Citroën Automobiles. – New Brunswick (USA): Johnson & Johnson. – Northfield (USA): Kraft Foods Inc. – Palo Alto (USA): SAP Portals. – Purchase (USA): PepsiCo. Inc. – Redmond (USA): Microsoft. – Söul (Lõuna-Korea): Hyundai Precision & Ind. Co. Ltd. – Taunuse-äärne Schwalbach (SLV): Procter & Gamble. – Walldorf (SLV): SAP Deutschland. – Warren (USA): General Motors. – White Plains (USA): IBM. – Wolfsburg (SLV): Volkswagen.

Kui palju kaaluvad eri paberisordid

PABERISORT	G/M²	PABERISORT	G/M²
Lennupostipaber	18–25	Ümbrispaber	80–90
Õhuke trükipaber	39	Kriitpaber	90–120
Ajalehepaber	50	Postkaardikartong	140–170
Kirjutuspaber	70–80	Kartoteegikartong	190–250
Illustratsioonipaber	60–80	Ümbrisekartong	200–300

Oletatavad vahelülid

Oletatava vahelüli all mõistetakse tõendite ahela puuduvat lüli, mida teadlased on ammu otsinud ja mis teeb evolutsiooniteooria n-ö vettpidavaks. Enamasti on see eri hõimkondade tunnuseid kandev loom või taim, mis neid hõimkondi omavahel geneetiliselt seob.

AINURAKSED > HULKRAKSED: *Volvox*
Ainuraksete koloonia, mille mõned rakud ilmutavad juba spetsialiseerumise märke (nagu ehtsatel hulkraksetel).

SEENED > TAIMED: *Oomycota*
Kõrvuti seene tunnustega on neil ka taime omi – tselluloosist rakuseinad.

OKASPUUD > LEHTPUUD: *Ginko* ehk hõlmikpuu
Paljasseemnetaim, lehvikroodsete lehtedega kahekojaline heitlehine puu. Isaskäbid on urvataolised, emaskäbidel on kaks seemnealget. Paikneb evolutsiooniliselt puissõnajalgade ja okaspuude vahel.

RÕNGUSSID > LIMUSED: *Neopilina galatheae*
Rõngusside kere koosneb paljudest rõngaslülidest, segmentidest ehk metameeridest, limustel (tigudel, karpidel, peajalgsetel) on see segmenteerumata. Tigude hulka kuuluval *Neopilina galatheae*'l on viis üksteise taga asuvat lõpuse- ja neerupaari.

KALAD (VEELOOMAD) > KAHEPAIKSED (maismaaloomad): tuttuim.
Fossiilsel kalal *Panderichthys*'el olid juba jäsemetaolised uimed. Samuti fossiilne *Acanthostega* hingas küll veel lõpuste kaudu, kuid tema jäsemed sarnanesid juba kahepaiksete omadega. 1938. a. sattus Aafrika idarannikul kalurite võrku surnud tuttuim. Hiljem saadi tuttuim Komoori saarte lähedalt elusalt kätte.

ROOMAJAD / SAURUSED > LINNUD: *Archaeopteryx*
Sellel olendil olid veel küünistega varbad,
pikk luine saba ja hambad, kuid juba ka suled.

ROOMAJAD > IMETAJAD: nokkloom
Poolveelise eluviisiga ürgimetajal on roomajale (kõigusoojane, sigib munadega), ent ka imetajale omaseid jooni (poegi toidab piimaga, keha katab karusnahk).

LOOM > INIMENE: *Australopithecus anamensis*
4,2–3,8 miljonit aastat vanad, Põhja-Keeniast Turkana järve äärest Kanapoist leitud luud osutavad inimahvi ja inimese vaheastmele. Selle inimlase kolju, lõualuu ja hambad sarnanesid veel inimahvi omadega, kuid ta kõndis juba kahel jalal.

LUMI > VIHM: jäävihm
Üleminek tahketelt sademetelt vedelatele.

Nobeli preemia naislaureaadid

1903 – Marie Curie (füüsikapreemia) ♂ 1905 – Bertha von Suttner (rahupreemia) ♂ 1909 – Selma Lagerlöf (kirjanduspreemia) ♂ 1911 – Marie Curie (keemiapreemia) ♂ 1926 – Grazia Deledda (kirjanduspreemia) ♂ 1928 – Sigrid Undset (kirjanduspreemia) ♂ 1931 – Jane Addams (rahupreemia) ♂ 1935 – Iréne Joliot-Curie (keemiapreemia) ♂ 1938 – Pearl S. Buck (kirjanduspreemia) ♂ 1945 – Gabriela Mistral (kirjanduspreemia) ♂ 1946 – Emily Greene Balch (rahupreemia) ♂ 1947 – Gerty Therese Cori (meditsiinipreemia) ♂ 1963 – Maria Goeppert-Mayer (füüsikapreemia) ♂ 1964 – Dorothy Crowfoot Hodgkin (keemiapreemia) ♂ 1966 – Nelly Sachs (kirjanduspreemia) ♂ 1976 – Betty Williams & Mairead Corrigan (rahupreemia) ♂ 1977 – Rosalyn Sussman Yalow (meditsiinipreemia) ♂ 1979 – Ema Teresa (rahupreemia) ♂ 1982 – Alva Myrdal (rahupreemia) ♂ 1983 – Barbara McClintock (meditsiinipreemia) ♂ 1986 – Rita Levi-Montalcini (meditsiinipreemia) ♂ 1988 – Gertrude Elion (meditsiinipreemia) ♂ 1991 – Nadine Gordimer (kirjanduspreemia); Aung San Suu Kyi (rahupreemia) ♂ 1992 – Rigoberta Menchu Tum (rahupreemia) ♂ 1993 – Toni Morrison (kirjanduspreemia) ♂ 1995 – Christiane Nüsslein-Volhard (meditsiinipreemia) ♂ 1996 – Wislawa Szymborska (kirjanduspreemia) ♂ 1997 – Jody Williams (rahupreemia) ♂ 2003 – Shirin Ebadi (rahupreemia) ♂ 2004 – Elfriede Jelinek (kirjandus); Wangari Maathai (rahupreemia); Linda B. Buck (meditsiinipreemia).

Milline temperatuur on kosmoses?

EI MINGIT
EHK
–270,43° C

Füüsikas on temperatuur keha molekulide soojusliikumise energia mõõt. Kuna kosmos on vaakum, kus molekule eriti palju ei leidu, siis puudub seal ka võimalus temperatuuri mõõta. Nii et universumis pole mingit temperatuuri.

Küll aga eksisteerib maailmaruumis primaarkiirgus, mille tugevus vastab 2,72-kelvinilise temperatuuriga keha kiirgusele. Järelikult on temperatuur kosmoses –270,43°.

Kaks antiikaja õõneslooma

PUUST LEHM. Kreeta kuningas, Zeusi poeg Minos läks tülli merejumal Poseidoniga. Vihane merejumal saatis Kreetale sõnni. Minose abikaasa Pasiphae armus sõnni, laskis Daidalosel endale puust õõnsa lehma ehitada ja puges sinna sisse. Sõnn paaritas Pasiphaed ning sellest ühtest sündis inimese keha ja härja peaga koletis Minotauros.

TROOJA HOBUNE. Trooja piiramise kümnendal aastal tõi Odysseus sõtta otsustava pöörde. Kreeklased tõmbusid linna alt silmapetteks tagasi, aga jätsid maha tohutu puuhobuse, mille kõhtu peitis end Odysseus koos mõne sõdalasega. Laokooni hoiatusest hoolimata tõid troojalased hobuse kindlustatud linna ja hakkasid pidutsema. Odysseus ja tema mehed ronisid hobuse kõhust välja, avasid oma relvavendadele linnaväravad ning Trooja hävitati.

Lühike selgitus, hulk tänuavaldusi, kurtmine ja paar lõppmärkust

Hea on sellel, kes teab, mida ta tahab teada saada. Ta võtab raamaturiiulist või otsib Internetist leksikoni või entsüklopeedia, vaatab sealt järele, ja ongi endisest veidi targem.

Aga mida teha nendega, kes ei tea, mida nimelt nad tahavad teada saada? Kust nemad peaksid abi otsima? Vahest sellest väikesest konversatsioonileksikonist? Seda tähestikulise ja temaatilise järjestuseta kogumit võrdleks autor meelsasti omapärase dendropargiga. Külg külje kõrval kasvavad siin erisugused taimed: karmid kaktused, usalduslikud kastanid, eksootilised väänkasvud, haprad orhideed ja lopsakad samblikud. Ühes kohas valitseb troopikakuumus, teises põhjamaine jahedus, kolmandas tajud savannide hingust. Ilma et oskaks aimata, mis järgmise käänaku taga ootab, järgneb üks märksõna teisele, oluline ebaolulisele, triviaalne kultuurilooliselt tähtsale, tõsine naiivsele.

Leksikonist ei vii läbi otsetee, küll aga hulk kõrvalteid ja radu. Ükskõik millise neist jalutaja valib, sihtkohta ta ei jõua. Sest seda pole olemas. Konkreetse üllitise lugemine on nagu sihitu uitamine – siit sirvid natuke, sealt vaatad midagi järele –, seda kätkebki tema eesmärk. Ja kui loetu annab ajendi sõbralikuks jutuajamiseks, on palju saavutatud.

Töö väikese konversatsioonileksikoni koostamiseks algas aastaid tagasi. Tõsi, toona autor veel ei teadvustanud endale, et tema juhuslikud väljakirjutused, ajaleheväljalõigete ja teatmeteoste kogumine on tulevase raamatu huvides. Paljud inimesed abistasid teda, eriti selles järgus, kus tuli valida leksikoni märksõnu. Olgu nad südamest tänatud. Eeskätt Elisabeth Gronau, Ulrike Fiebrandt, Bettina Schneuer, Maria Ankowitsch, Oliver Domzalski, Cosima Schneider, Renate Vasold ja Andreas Karner. Edasi tänan ma ergutuste, vahelehüüete ja nõuannete eest Anton Ankowitschit, Detlef Borchersit, Bettina Nowakit, Burghard Brinksmeierit, Christian Seilerit, Franz Schuhd, Heinrich Ankowitschit, Jörg Metesit, Katja Kollmanni, Oliver Elserit, Stephan Reichenbergerit ja Sven Hartbergerit.

Palju, liiga palju pidi välja jääma. Aeg! Ruum! Maht! Näiteks tuli kõrvale heita sissekanne B 145 Georg Christoph Lichtenbergi „Soperdistest" („Sudelbücher"), kus ta kirjutas:

"Minu kuulmist ja teadmist mööda jagas mu onu inimeste ametid selliselt:

TEADUSED JA KUNSTID ANNAVAD

LEIBA JA AU	EI LEIBA EGA AU	AU, AGA MITTE LEIBA	LEIBA, AGA MITTE AU
jurisprudents	metafüüsika	poeesia	advokaadiasjandus
meditsiin	loogika	proosa	ökonoomika
teoloogia	kriitika	filosoofia	anatoomia
infinitesimaal-	astroloogia	rehkendamine	
arvutus		ja kirjutamine.	

Autor on püüdnud iga selles konversatsioonileksikonis esinevat fakti kohusetundlikult kontrollida, kuid kardab siiski, et mõni ebatäpsus võib olla sisse lipsanud – kas oma eksimuse tõttu või põhjusel, et maailm nii kiiresti muutub. Selle kõige eest palub ta lugupeetud lugejailt vabandust ning ootab neilt e-kirju, mis vigadele tähelepanu juhivad.

Ka siis, kui te märkate midagi puuduvat või tahate autoriga mõnes küsimuses vaielda, kasutage juuresolevat Interneti-aadressi. Autorit see rõõmustab ja ta tänab teid juba ette!

DR CHRISTIAN ANKOWITSCH,
drankowitsch@konversationslexikon.net

Berliin, august 2004.
www. konversationslexikon.net

Märksõnade register

Aadama ja Eeva pojad 8
Abrakadabra 101
Adopteeritud kuulsused 62
AIDS-i surnud kuulsused 76
Ajalooliste isikute aadresse 141
Algarvud 82–83
Ametivanded 8–9
Apokalüptilised ratsanikud 46
Armastusavaldust tähendavad lilled 159
Arusaamatu filosoofia 17
Arvud, mille kogusumma on alati sama 114
Arvutiviiruseid 139
"Asterixi" sõjaväelaagrid 21
Asutaja nimega firmad 164–165
Atlandi ookeani orkaanide nimekiri 87–88
Aukandjate poole pöördumine 14–15
Austria liidumaad 19
Austria-Saksa-Eesti lühisõnastik 158–159

Bakterid, viirused ja batsillid 116
BB initsiaalidega tuntud isikud 51
Binaararvud detsimaalarvudeks 118–119
Budismi neli üllast põhimõtet 91

Cosmopolitani retsept 66

Dieedid 20

Ebausu ended 162–163
Eesti enimmüüdud automargid 106
Eesti hümn 20
Eesti jalgpallikoondis mängus Venemaaga 13
Eesti meediakanalite omanikud 57–58
Eesti mereväe auastmed 59
Eesti olümpiavõitjad 15–16
Eesti riigieelarve sissetulekud 98–99
Eesti riigieelarve väljaminekud 99
Eestipärased asjad jaapani keeles 89
Eestlaste surmapõhjused 100
Elavaima liiklusega lennuväljad 67
Enamkasutatavaid kirjakraade 72–73
Endised Nõukogude Liidu vabariigid 20
Eurode käibest 146
Euroopa autojuhtide alkoholijoobe määrad 146
Euroopa levinuimad ajaleheformaadid 110
Euroopa Liidu liikmesriigid 80
Euroopa Liidu Euroopa-välised piirkonnad 33
Euroopa linnad ja nende nimed 109
Euroopa raudteefirmad 134
Euroopa suurlinnade liiklussõlmed 101
Eurovisioni rootslastest võitjad 74
Evolutsiooni vahelülid 169–170

Filmidest kuulsad kokteilid 79

Galaktika tsivilisatsioonid 149–150
Germaani jumalad 135
Google 133

"Hamleti" lavastused Eesti teatrites 98
Hiina sodiaagimärgid 30–31
Hirm number 13 ees 54

Igapäevased esemed muuseumis 132–133
Inglise kõnekäänud eestikeelsete vastetega 52–54
Ingliskeelsed slängisõnad näilisest erineva tähendusega 42
Inimese hääleregister 48
Inimese IQ 80
Inimese põhivoorused 36
Inimkeha arvandmeid 55
Internetis käibivad lühendid 63

Ideaalse trepi valem 76
Iidsed Kesk-Euroopa tähtpäevad 145
IKEA toodete nimed 82
Ilm tuntud sündmuste ajal 97
Inimkolju urked, õõned ja augud 149
Interneti-serverite levik 148
Iseäralikud leksikonid 6–7

Jalatsite suurusnumbrid 74
Jalgpalli MM-i edetabel 28
James Bondi sõidukid 102
Joogiteatmik 155
Juudi kalender 146–147
Juudovõõ värvid 148
Jää ja lumi 19

Kaftanist 138
Kaks antiikaja õõneslooma 172
Kaks iidset roosi 123
Kaks klahvistikku 142
Kaksteist apostlit 35
Kana või muna? 77
Kanti filosoofia põhiküsimused 28
Katoliku pühakud ihuhädade korral 136
Kaubamärgid, millest on saanud mõisted 44
Kehamassiindeks 74
Keskaegsed Eesti kloostrid 91
Kes on Alan Smithee? 126–127
Klassikaline viievõistlus 45
Klassikalised antiikjumalannad 163
Klassikalised lastehaigused 42–44
Klassikalised lauamängud 101
Klassikalised sambad 10
Kliimavöötmed 80
Kneippi ravipõhimõtted 149
Kolmnurgad 35
Kolm põhivärvi 164
Kolumatsi pedagoogika 64
Koomiksikangelased ja nende loojad 138
Kreeka laevastik Trooja sõjas 93
Kuidas ennast kohelda 56
Kui kaua ma elan? 130–131
Kui kõrgeks võib puu kasvada? 150
Kuldservaga raamatud 81
Kullavarud 155–156
Kummasse kõrva avaldada armastust? 164
Kuningas Arturi ümarlauarüütlid 27
Kurjakuulutavad arvud
Kuulsad düsleksikud 67
Kuulsaid marsruute 143
Kuulsused, kellele on tehtud tordiatendaat 144–145
Kõige kergemad ja keerulisemad numbrid 96
Käekellaga ilmakaarte määramine 86
Käekotid 21
Kööginduse eksiarvamused 13
Kümme käsku 66

Laevakell 113
Lapse elustamine 124–125
Leinariiete värvid 113
Lendurite tähestik 123
Lennukite parimad istekohad 109
Lennureisija käsipagas 151
Lennuväljad, mis kannavad inimese nime 83–84
Lemmikloomade keskmine eluiga 13–14
Liiklusõnnetuses hukkunud kuulsused 112–113
Linnud ja loomad lippudel 23
Loomahäälitsused eri keeltes 96–97
Läkitused maavälistele tsivilisatsioonidele 25–27

Maailma loomise seitse päeva 95
Maailma kestus 161
Maailma kõrgeima mäetipu nimed 30
Maailma rahvastik 52
Maailma suurimad linnad läbi aegade 89–90
Maailma usundeid 115–116
Maavärinate võimsus 47
Maksi ja Mooritsa ulakused 160
Markko Märtini ja Michael Parki võidud 88
Merenduse mõõtühikud 48
Merepiirita riigid 69
Miki Hiir ja Piilupart Donald erinevates keeltes 75
Millal on värav määrustepärane ja mängija suluseisus 31–32
Mineraalide kõvadusastmik 166
Mootorsõidukite piirkiirused Euroopas 162
Murrud protsentideks 104
Muundumisi 137
Muusikaautomaatide popimad lood 65
Mustanahalised Suure Slämmi turniiride võitjad 78
Mõningaid sürrealiste 161
Mõningate koloniaalriikide lühiajalugu 153–154
Mõttetud edetabelid 139–140
Mäesuusatamise viis võistlusala 105
Müra intensiivsus 46

Naiseilu ideaal 138
Naispresidendid 81
Nelja hüppemäe turnee 127
"Neljakümne kirjale" allakirjutanud 75
Nobeli kirjanduspreemia mitte-eurooplasest laureaadid 68
Nobeli preemia naislaureaadid 171
Noorelt surnud kuulsused 58
Numbritega kõnekäänud 45
Nõmm-liivatee 108
Nähtavad luud 41

Olümpiarõngaste värvid 121

Oscarist keeldunuid 122

Paberisortide kaalud 169
Piibli ja apogrüüfide lühendid 59–61
Piibli pimedusejüngrid 106–107
Pilvede liigitud 54–55
Pimedate kiri 29
Pixari filmid 90
Poksijate kaalukategooriad 35
Poliitilisi doktriine 119–121
Pulma-aastapäevad 70
Purukook moosiga 32
Putšistide nimekiri 94
Püha õhtusöömaaja menu 36

Raamatuformaadid 114
Rahvusvaheline mõõtühikute süsteem 165–166
Rahvusvaheline signalisatsioonikood 135
Rahvusvahelised hädaabinumbrid 87
Rahvusvahelised paberiformaadid 22
Rahvusvahelised poksiorganisatsioonid 48
Retoorilisi lööklauseid 163
Rooma numbrid 56

Saksa keel Austrias 157
Saksa LV liidumaad ja nende pealinnad 76
Saksamaa metsadest 128
Saksamaa tuntuim loomaaialoom 132
Samal pikkus- ja laiuskraadil linnad 45
Sauruste väljasuremine 92
Seitse klassikalist maailmaimet 52
Seitse maailmamerd 86
Seitse surmapattu 15
SETI programm 168
Sodiaagimärgid ja nende valitsejad 49
Sonett 92
Stsenaariumi kirjutamine 151
Super Bowli finaalid 94–95
Sushi liike 128
Suure Slämmi turniirid 147
Suurfirmade peakorterid 169
Suurima puhaskasumiga filmid 78–79
Sõiduautode autoapteegi miinimumnõuded 19
Sõrmused ja nende isandad 41
"Sõrmuste Isanda" nimed inglise ja eesti keeles 40
Sümfooniaorkestri pillirühmad 50
Šveitsi kantonid 78

Targad Hommikumaalt 18
Tavatud hirmud 119
Teemantide värviastendus 142
Tekstiilesemete hooldustähised 16
Temperatuuriskaalad 126
Temperatuur kosmoses 171
Titaanid 127
Toiduainete keemilised valemid 66
Toiduainete mahu ja kaalu vahekord 71
Toidus lubatud lisaainete loetelu 37–39
Tsitaate filmidest 103
Tuletiku ajaloost 111
Tuntud isikute ristinimed 87
Turunduse ingliskeelseid lühendeid 163
Tuule tugevus 24–25
"Tõe ja õiguse" osade pealkirjad 61
Tõenäosuseid 129
Tädi Maali ja teised 72
Tähtede esinemissagedus saksa keeles 34
Tähtsaimad õigused EV põhiseaduse järgi 104–105
Tüüblid 154

UNESCO maailmapärand Baltimaades 22
UNESCO tähtpäevad 117–118
Uusi koeratõuge 167

Vanad mõõtühikud 62
Vasakukäelisi tennisiste 144
Vastus ülimale küsimusele 9
Vee karedusastmik 167
Veetarbimine 51
Vene Föderatsiooni vabariigid ja nende pealinnad 68
Viini kohvid 152–153
Viis kohalikul tasemel populaarset jooki 131
Viis kunagist ravimit 136–137
Viis perfektset arvu 139
Võrokeelseid sõnu 85
Väljasurevad andmekandjad 115
Värvilisi kõnekäände 129

Üheksakümmend üheksa -loogiat 10–12
Üksteist lähimat tähte 110
Üldmõistetavad tunded 17
Ümbermaailmareisid 108
Ümbernimetatud riike ja linnu 71
Ürgsed haigused 129
ÜRO Julgeolekunõukogu alalised liikmed 79

130.20